

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

TEISĖS FAKULTETAS

BIOTEISĖS KATEDRA

LAURA ŠALTEKŠNYTĖ

Teisės ir valdymo programa

**GYVŪNŲ GEROVĖS TEORIJS TEISINIO
PAGRINDIMO PRIELAI DOS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –

Lekt. dr. Indrė Špokienė

Vilnius, 2011

ANOTACIJA

Pagrindinės sąvokos: gyvūnų teisės, gyvūnų gerovė, transportuojami gyvūnai, ūkinės paskirties gyvūnai, skerdžiami gyvūnai, laukiniai gyvūnai, eksperimentams naudojami gyvūnai, namuose laikomi gyvūnai, benamiai gyvūnai.

Pirmoje darbo dalyje pateikiamos konkuruojančios gyvūnų teisių ir gyvūnų gerovės koncepcijos.

Antroje darbo dalyje pabrėžiami svarbūs žingsniai įteisinant gyvūnų gerovę Europos Sąjungos teisės aktuose. Išanalizuojami pagrindiniai transportuojamų, ūkinės paskirties, skerdžiamų, laukinių, eksperimentams naudojamų, namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinio reguliavimo bruožai.

Išanalizavus pasirinktas teismų praktikos bylas buvo prieita prie išvados, kad Lietuvoje teismų praktika nėra išvystyta gyvūnų gerovės apsaugos pažeidimų aspektu. Pastebimai didėjant žiauriam elgesiui su gyvūnais įvertinama teisinė atsakomybė už tokį elgesį.

ANOTATION

Key words: animal rights, animal welfare, transported animals, farm animals, butchered animals, wild animals, animals used for experiments, domestic animals, homeless animals.

In the first part of the work the competitive concepts of animal rights and animal welfare are formulated.

The second part of the work focuses on the important steps that have been taken while legitimizing animal welfare in the legislation of the European Union. The main features of the legal regulations for the protection of animal welfare of transported animals, farm animal, butchered animals, wild animals, animals used for experiments, domestic animals and homeless animals are analyzed.

Having analyzed a few chosen cases from the practice of the court, the conclusion has been drawn that Court Practice in Lithuania is not advanced in respect to dealing with the violations of animal welfare protection. Since cruel behavior with animals has increased significantly, legal responsibility for such behavior is assessed.

TURINYS

IVADAS.....	6
1. VYRAUJANČIŲ GYVŪNŲ APSAUGOS TEORIJŲ KONKURENCIJA: GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGA IR GYVŪNŲ TEISIŲ APSAUGA.....	9
1.1. Gyvūnų teisių ideologijos esminiai bruožai.....	9
1.2. Gyvūnų gerovės paradigma, jos ištakos ir raida.....	13
2. GYVŪNŲ GEROVĖS TEORIJOS TEISINIS PAGRINDIMAS.....	19
2.1. Gyvūnų gerovės įteisinimas Europos Sąjungos teisės aktuose: esminės tendencijos ir pokyčiai.....	19
2.1.1. Transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas.....	22
2.1.2. Ūkinės paskirties gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas.....	26
2.1.3. Skerdžiamų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas.....	32
2.1.4. Laukinių gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas.....	34
2.1.5. Eksperimentams naudojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas.....	38
2.1.6. Namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas.....	42
2.2. Gyvūnų gerovės apsaugos įgyvendinimas nacionalinėje teisėje ir jos trūkumai.....	45
2.2.1. Gyvūnų gerovės apsaugos pažeidimai: teismų praktikos pavyzdžiai.....	48
2.2.2. Atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais ir jos taikymo teisinis vertinimas.....	56
IŠVADOS.....	63
PASIŪLYMAI.....	64
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	65
SANTRAUKA.....	77
SUMMARY.....	78
PRIEDAI.....	79

SANTRUMPOS

ATPK – Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

EB – Europos Bendrija

EEB – Europos ekonominė bendrija

EFSA – European Food Safety Authority (liet. „*Europos maisto saugos tarnyba*“)

EP – Europos Parlamentas

ES – Europos Sąjunga

ETD – Europos teisės departamentas

FAWC – Farm Animal Welfare Council (liet. „*Ūkio gyvūnų gerovės taryba*“)

FVO – The Food and Veterinary Office (liet. „*Maisto ir veterinarijos tarnyba*“)

JAV – Jungtinės Amerikos Valstijos

LR – Lietuvos Respublika

LVAT – Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

RSPCA – The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (liet. „*Karališkoji žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos draugija*“)

SCAHAW – Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare (liet. „*Gyvūnų sveikatos ir gyvūnų gerovės mokslinis komitetas*“)

IVADAS

Temos problematika ir aktualumas. Filosofai, teisininkai ir visuomenė šiuo metu vis aktyviau diskutuoja apie žmogaus ir gyvūno tarpusavio santykius, gyvūnų apsaugos etinius ir teisinius kriterijus. Svarbu pažymėti, kad diskusijų dėl gyvūnų gerovės atspirties taškas – žiauraus elgesio su gyvūnais samprata. Požiūrius į elgesį su gyvūnais ir jų apsaugą galima suskirstyti į tris pagrindines grupes, kurias atstovauja: klasikinis judėjimas už gyvūnų gerovę; gyvūnų teisių judėjimas; ir naujasis judėjimas už gyvūnų gerovę. Klasikinis judėjimas už gyvūnų gerovę laikosi požiūrio, kad naudoti gyvūnus kaip priemonę žmonių tikslams pasiekti yra priimtina, tiek kiek tai yra daroma „humaniškai“ ir gyvūnams nesukeliama „bereikalingų“ kančių. Kiti du požiūriai tarpusavyje yra daug kuo panašūs. Siekiama, kad ateityje gyvūnai nebebūtų naudojami kaip priemonė žmonių tikslams pasiekti. Esminis skirtumas tarp šių požiūrių yra tik tas, kad naujasis gyvūnų gerovės judėjimas minėto tikslo siekia nuosaikiomis priemonėmis. Tuo tarpu gyvūnų teisių šalininkai reikalauja „ne didesnių narvų“, o „tuščių narvų“ ir gyvūnų teisių, tikrąja to žodžio prasme, įgyvendinimo.

Turint omenyje gyvūno kaip teisės subjekto sampratos komplikuotumą, kyla klausimas dėl tokių teiginių teisinio pagrįstumo. Reikia pastebėti, kad nepaisant gyvūnų svarbos žmonių gyvenime, gyvūnų ir žmonių santykių analizavimas teisiniu požiūriu buvo istoriškai ribotas, nes pagrindiniai orientyrai buvo ekonomikos plėtra, žemės ūkio našumo didinimas, bei žemės ūkio produkcijos plėtotė. Tačiau pastaraisiais metais įvyko esminių pokyčių – dėl naujo požiūrio į gyvūnus kaip juslius gyvius paplitimo, atsirado ne tik naujos tendencijos filosofijoje, etikoje, bet ir teisiniai pokyčiai. Priimta daug teisės aktų gyvūnų apsaugos srityje, todėl įdomu ir aktualu ištirti, kiek gyvūnų gerovės sampratos įgyvendinamos juose.

Todėl šio tyrimo tikslas – išanalizuoti gyvūnų gerovės teoriją pagrindžiančias teises prielaidas.

Tyrimo naujumas. Jungtinėse Valstijose ir Jungtinėje Karalystėje išleista daugybė knygų apie gyvūnų teisę (angl. „animal law“), publikuota įvairių straipsnių, nagrinėjančių gyvūnų ir žmonių santykius teisiniu požiūriu. 2009 metais pasirodė trylikos bendraautorių knyga „Gyvūnų teisė Australazijoje: naujas dialogas“ (angl. „Animal law in Australasia: a new dialogue“), kur tiek filosofiniu, tiek teisiniu požiūriu analizuojama gyvūnų gerovės samprata, ūkio, namuose laikomų, transportuojamų, gyvūnų naudojamų eksperimentuose, laukinių gyvūnų gerovės apsauga. Taip pat analizuojami nacionaliniai Australijos ir Naujosios Zelandijos teisės aktai, reglamentuojantys gyvūnų gerovės apsaugą ir šiek tiek aptariami Europos Sąjungos teisės aktai ir kt. Kaip reikšmingą

verta išskirti ir 2001 metais Jungtinėje Karalystėje išleistą knygą „Gyvūnų gerovės teisė // Reguliavimas ir atsakomybė“ (angl. „*Animal Welfare Law in Britain // Regulation and Responsibility*“), kurios autorius M. Radfordas, meistriškai pasakoja apie Britanijos teisę gyvūnų gerovės apsaugos srityje. Viena žinomiausių knygų gyvūnų gerovės apsaugos tema Jungtinėse Valstijose – „Gyvūnų teisė // Atvejai ir bylos medžiaga“ (angl. „*Animal Law // Cases and Materials*“). Vadovaujantis ja Amerikos teisės mokyklose dėstomas gyvūnų teisės dalykas. Yra ir daug kitų mokslinių darbų, turėjusių didelę reikšmę gyvūnų gerovės apsaugos teorijai ir praktikai.

Lietuvoje platesnių mokslinių diskusijų gyvūnų gerovės apsaugos tema, nuoseklesnio jos teisinio įvertinimo kol kas nėra. Nors žiniasklaidos priemonėse vis dažniau paviešinami atvejai apie žiaurų elgesį su gyvūnais, ūkio gyvūnų gyvenimą ūkiuose ar „moderniuose fermose“, transportuojamus, benamius gyvūnus. Gyvūnų gerovės apsaugą reglamentuojantys Lietuvos teisės aktai, jų pažeidimai recenzuojamose mokslinėse publikacijose nebuvo kompleksiskai nagrinėti. Elektroninių tezių ir disertacijų informacinėje sistemoje aptinkami tik studentų darbai: V. Maluškaitės „Namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinio reglamentavimo ypatumai Lietuvoje“, S. Meškauskaitės „Eksperimentų su gyvūnais teisinis reglamentavimas“, L. Balčiūnaitės „Prekybos laukine fauna kontrolė Lietuvoje“, A. Valentinovič „Benamių gyvūnų globa ir teisės Europos Sąjungoje ir Lietuvoje“, M. Razulytės „Gyvūnų teisės – antropocentrizmo kritika“ ir kiti.

Tyrimo objektas. Gyvūnų gerovės teorijos teisinis pagrindimas.

Tyrimo uždaviniai:

- 1) išanalizuoti gyvūnų gerovės apsaugos teises prielaidas išryškinant gyvūnų teisių ideologijos ir gyvūnų gerovės paradigmos konkurenciją;
- 2) išnagrinėti gyvūnų gerovės teorijos teisinį pagrindimą, aiškinantis gyvūnų gerovės apsaugos įgyvendinimo ypatumus ir trūkumus ES teisėje bei problemas ir pažeidimus nacionalinėje teisėje.

Tyrimo metodai:

- 1) *alternatyvų metodas* padėjo suprasti gyvūnų teisių teorijos ir gyvūnų gerovės teorijos skirtumus;
- 2) *retrospektyvinis teisės dokumentų analizės metodas* padėjo nustatyti gyvūnų gerovės sąvokos, ES teisės aktų, tarptautinių dokumentų atsiradimo ištakas ir raidą;
- 3) *apibendrinimo metodas* tyrime buvo reikalingas išanalizuotai medžiagai apibendrinti;
- 4) *duomenų analizės metodas* reikalingas teisinių dokumentų analizei, mokslinės literatūros analizei;

5) *lyginamojo metodo* pagalba buvo sugretintos tarptautinių organizacijų norminių dokumentų, nustatančių gyvūnų gerovės apsaugos veiksmingo įgyvendinimo kriterijus ir nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės apsaugą, nuostatos.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, dvi dalys, suskirstytos į skyrius ir poskyrius, išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, santrauka lietuvių kalba, santrauka anglų kalba bei priedai.

Pirmoje darbo dalyje pateikiamos konkuruojančios gyvūnų teisių ir gyvūnų gerovės koncepcijos. Didesnis dėmesys teikiamas gyvūnų gerovės ištakoms ir raidai, taip pat apžvelgiama „gerovės“ samprata.

Antroje darbo dalyje pabrėžiami svarbūs žingsniai įteisinant gyvūnų gerovę Europos Sąjungos teisės aktuose. Analizuojami pagrindiniai transportuojamų, ūkinės paskirties, skerdžiamų, laukinių, eksperimentams naudojamų, namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinio reguliavimo bruožai. Didelis dėmesys teikiamas, ES direktyvoms ir reglamentams. Apžvelgiami nacionaliniai teisės aktai bei išryškinami gyvūnų gerovės apsaugos įgyvendinimo trūkumai. Gyvūnų gerovės teisiniai apsaugai iliustruoti pateikiama keletas teismų praktikos pavyzdžių gyvūnų gerovės apsaugos srityje. Taip pat įvertinamas atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais taikymas.

1. VYRAUJANČIŲ GYVŪNŲ APSAUGOS TEORIŲ KONKURENCIJA: GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGA IR GYVŪNŲ TEISIŲ APSAUGA

1.1. Gyvūnų teisių ideologijos esminiai bruožai

Vieni žinomiausių autorių, kurių idėjos išplito ir paskatino platesnes diskusijas gyvūnų gerovės klausimu yra australų filosofas P. Singeris, amerikiečių filosofas T. Reganas ir JAV teisės profesorius G. L. Francione.

Labiausiai dominuojančia tapo P. Singerio knyga „Gyvūnų išlaisvinimas“ (angl. „*Animal Liberation*“),¹ pirmą kartą išleista 1975 metais. Autorius atkreipia dėmesį į tai, kad knygos pavadinimui „Gyvūnų išlaisvinimas“ didelę įtaką turėjo išlaisvinimo judėjimas (angl. „*liberation movement*“). Kuris reikalauja nutraukti išankstinį nusistatymą ir diskriminaciją dėl rasės, lyties ir pan. Pastebėtina, kad knygos pavadinimas tiesiogiai nebuvo siejamas su gyvūnų išlaisvinimu tikrąja šio žodžio prasme. Tiesiog P. Singeris palaikydamas R. Ryderio² mintis teigia, kad vienodi gyvūnų ir žmonių interesai turėtų būti vertinami vienodai bei siūlo laikytis lygybės principo. Singeris argumentuoja taip: *rasistas pažeidžia lygybės principą, teikdamas didesnę reikšmę savo rasės interesams kitos rasės interesų sąskaita. Lyčių lygybės netoleravimas pažeidžia lygybės principą, t. y. teikiant pirmenybę konkrečios lyties interesams. Panašiai ir tas, kuris mano, kad jo rūšies interesai yra aukštesni už kitų rūšių interesus laikosi diskriminacijos pagal rūšį.* Vis dėlto autoriaus manymu, minėtą lygybės principą yra teoriškai paprasta pritaikyti kančios ir skausmo sukėlimo atžvilgiu, tačiau jis abejoja ar tai yra įmanoma įgyvendinti praktiškai. Autorius pripažįsta, kad visos būtybės kenčia ir patiria skausmą, nepriklausomai nuo rasės, lyties ar rūšies. Diskriminaciją dėl lyties, tautybės, odos spalvos jis sugretina su rūšizmu (angl. „*speciesism*“). Tačiau tai nereiškia, kad žmonių ir gyvūnų interesai, turėtų būti traktuojami vienodai. P. Singeris pripažįsta, kad žmonių ir gyvūnų interesai skiriasi.³ Pavyzdžiui, žmonės gali būti suinteresuoti žodžio laisve, o gyvūnai neturi tokių interesų – tai akivaizdu.⁴ Pastebėtina, kad rūšizmo, kaip diskriminacijos formos palyginimas su rasizmu ar diskriminacija dėl lyties tapo Singerio ir jo šalininkų šūkiu, siekiant apsaugoti gyvūnus nuo kančios ir išnaudojimo.⁵

¹ Singer P. *Animal liberation* // Second edition. – London: Pimlico, 1995. P. xii, xvii, xxvii.

² „Pirmasis šią mintį aiškiai apibrėžė R. Ryderis 1975 m. savo kūrinyje *Victims of Science*“ // Sankoff P., White S. *Animal law in Australasia: a new dialogue*. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 82.

³ Singer P., op. cit., P. 5–21.

⁴ Sankoff P., White S. *Animal law in Australasia: a new dialogue*. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 83.

⁵ Chapouthier G., Nouet J. C. *The universal declaration of animal rights: comments and intentions*. – Paris: Ligue Francaise des Droits de l' Animal, 1999. P. 60.

Singeris yra utilitaristinės krypties pagrindinis atstovas ir viename savo pagrindinių darbų plačiai remiasi anglų filosofo J. Benthamo (1748 – 1832)⁶ idėjomis. Singeris, kaip ir Benthamas mano, kad kiekviena gyva būtybė nusipelnė moralinio dėmesio ne dėl proto, bet dėl sugebėjimo jausti⁷ (žr. 14 p.). Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad jo požiūris yra vertinamas kaip palankesnis gyvūnams, lyginant su klasikine gyvūnų gerovės teorija, kurioje silpniau atstovaujama gyvūnų interesams. Vis dėlto, yra manančių, kad Singerio teorija, iš tiesų nėra gyvūnų teisių teorija ir nėra susijusi su teisėmis.⁸

Daug radikalesnis nei Singerio yra T. Regano požiūris. Jis reikalauja ne reformuoti žmogaus elgesį su gamta, bet panaikinti gyvūnų naudojimą, bet kokiomis formomis.⁹ Reganas¹⁰ laikosi pozicijos, kad žmonės ir kai kurie „nežmoginiai gyvūnai“ (angl. „nonhuman animals“) turi lygią neatskiriama vertę, ar moralinę padėtį. Autorius ypač išskiria žinduolius, kurie turi tokius pačius pojūčius kaip ir žmonės, t. y. jie mato, girdi, turi norus, suvokimą, atmintį, jaučia baimę, pyktį, vienatvę ir t. t. Todėl jie yra „aukštesni gyvūnai“, ir pagal Reganą yra traktuojami kaip „gyvybės subjektai“ (angl. „subjects-of-a-life“). Tačiau pastebėtina, kad jis abejoja dėl žuvų ir paukščių. Autorius mano, kad „gyvybės subjektai“, t. y. žmonės ir „nežmoginiai gyvūnai“, turi pagrindines moralines teises į pagarbų elgesį. Todėl su „gyvybės subjektais“, kurie turi šias teises negalima elgtis kaip panorėjus ir jais naudotis kaip priemone savo tikslams pasiekti. Šiuo atžvilgiu Reganas atmeta utilitarizmą visomis jos formomis. Jo manymu „gyvūnų teisės“ yra daugiau nei filosofinė idėja. Tai yra gyvūnų teisių judėjimas, kuris reikalauja „ne didesnių narvų“, bet „tuščių narvų“.

Regano teisių teorija, skirtingai nuo Singerio teorijos, ragina panaikinti institucionalizuotą gyvūnų išnaudojimą, net jei tą išnaudojimą galima pateisinti pagal utilitarizmo teoriją. Jo nuomone, gyvūnų naudojimas eksperimentams ar maisto produktams turėtų būti visiškai panaikintas, nepaisant pasekmių. Tuo tarpu Singeris, tiesiog ignoruoja bet kokius kylančius konfliktus, dėl institucionalizuoto gyvūnų naudojimo panaikinimo.

⁶ Jeremy Bentham (1748 – 1832) // <http://www.iep.utm.edu/bentham/>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

⁷ Mackevičiūtė J., Žičkienė S. Gamtinių būtybių moralinių teisių neantropocentriniai etiniai argumentai // Problemos. 2005. P. 130. // http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Problemos/Problemos_68/N128-134.pdf; prisijungimo laikas: 2011-02-18.

⁸ Francione G. L. Rain without thunder // The ideology of the animal rights movement. – Philadelphia: Temple University Press, 1996. P. 14.

⁹ Mackevičiūtė J., Žičkienė S. Gamtinių būtybių moralinių teisių neantropocentriniai etiniai argumentai // Problemos. 2005. P. 130. // http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Problemos/Problemos_68/N128-134.pdf; prisijungimo laikas: 2011-02-18.

¹⁰ Regan T. The case for animal rights. – California: University of California Press, 2004. P. xiv–xviii // http://books.google.com/books?id=Y0tWjRmxFE4C&pg=PA219&dq=singer+animal+liberation&hl=lt&ei=dvGaTauFHKHW4wbjpcTeBg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=8&ved=0CE0Q6AEwBw#v=onepage&q=singer%20animal%20liberation&f=false; prisijungimo laikas: 2011-03-21.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors Reganas sukūrė teoriją pagrįstą gyvūnų teisėmis, vis dėlto Singeris, o ne Reganas, yra laikomas modernaus gyvūnų teisių judėjimo „įkūrėju“, o jo knyga „Gyvūnų išlaisvinimas“ tapo „dabartinio gyvūnų teisių judėjimo Biblija“. Jau užsiminta, kad yra abejojančių dėl jo priklausumo gyvūnų teisių idėjinei srovei, tačiau dėl tokios „painiavos“ prisidėjo pats Singeris, nepaisant nuosaikumo savo poziciją nurodantis kaip gyvūnų teisių.¹¹ Bet Singerio teorija iš tiesų yra panaši į tradicinę gyvūnų gerovės teoriją, kur reikalaujama balansuoti tarp gyvūnų interesų ir žmonių interesų. Vis dėlto, Singerio teorija meta iššūkį klasikinei gyvūnų gerovės teorijai, vienu esminiu požimiū: Singeris atsisako klasikinės gyvūnų gerovės modelio, kad gyvūnai yra tik priemonė žmonių tikslams pasiekti, todėl jo teorija tinka naujos gyvūnų gerovės modeliui.¹² Tačiau problema yra ta, kad Singeris, priešingai nei naujasis gyvūnų gerovės judėjimas, neremia gyvūnų teisių savo teorijoje, net kaip ilgalaikio tikslo. Atvirkščiai, Singerio idėjų esminis bruožas – lygybės principas. Jo lygybės principas veda prie išvados, kad moraliai yra pateisinamas gyvūnų nužudymas maistui ir eksperimentai su gyvūnais „neskausmingu“ būdu gali būti leistini.¹³

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad dažnai gyvūnų teisių teorija yra kritikuojama ir laikoma „utopija“, nes vadovaujamasi požiūriu „viskas arba nieko“. Tai reiškia, kad reikia nutraukti visus gyvūnų išnaudojimo būdus ir negali būti priimama palaipsnė kaita ar pavieniai pokyčiai, skirtingai nei gyvūnų gerovės reformos atveju. Kai kurie mokslininkai sutaria, kad gyvūnų teisių teoriją įgyvendinti nerealu. Kaip Rollinas teigia, pavienė kaita yra vienintelis realus būdas, siekiant norimo rezultato. Singerio manymu, gyvūnų teisių teorija yra „ideali“, tačiau „labai puiki teoriškai, bet negera praktiškai“. Gyvūnų teisių teorija yra nereali, skirtingai nuo utilitarizmo teorijos, kuri sugeba atsižvelgti į skirtingas aplinkybes. Singerio retorika, patvirtina, kad utilitarizmas yra „realus“ požiūris naudojant gyvūnus, o gyvūnų teisių teorija yra „utopija“ ir neveikia.¹⁴ Pastebėtina, kad žmonės labai skirtingai suvokia gyvūnų teisių apsaugos idėją ir į „gyvūnų teises“ yra žiūrima su humoru (žr. 1 priedą / p. 80). Vis dėlto, kokias gyvūnai gali turėti teises, yra klausimas priklausantis akademinėi, taip pat ir teisininkų, diskusijai.

G. L. Francione¹⁵ mano, kad dažnai yra vengiama tokių ideologinių diskusijų, nes manoma, kad tai tik laiko švaistymas. Bet, vis dėlto jis siūlo pradėti diskutuoti, o ne baigti. Viena iš savo darbų „Lietus be griaustinio // Gyvūnų teisių ideologijos judėjimas“ (angl. „*Rain without thunder // The ideology of the animal rights movement*“), Francione remiasi tiek P. Singerio, tiek T.

¹¹ Francione G. L. *Rain without thunder // The ideology of the animal rights movement*. – Philadelphia: Temple University Press, 1996. P. 50–52.

¹² Ibid., P. 156.

¹³ Ibid., P. 55–56.

¹⁴ Ibid., P. 14–148.

¹⁵ Ibid., P. 190–191.

Regano argumentais. Jis juos papildo ir kritikuoja, bet pritaria tam, kad bet koks judėjimas į priekį didinant gyvūnų apsaugą yra teigiamas. Vis dėlto, Francione palaiko Regano teisių teorijos požiūrį ir siūlo keletą pagrindinių kriterijų, kurie gali būti naudojami siekiant palaipsniui panaikinti gyvūnų naudojimą ir kurie būtų suderinti su gyvūnų teisėmis. Pirmasis gyvūnų teisių teorijos aspektas yra panaikinti institucionalizuotą „gyvybės subjektų“ naudojimą, kaip priemonę žmonių tikslams pasiekti. Gyvūnų teisių teorija siekia likviduoti „nežmoginių gyvūnų“ nuosavybės statusą. Šis gyvūnų teisių teorijos aspektas pripažįsta, kad gyvūnai turi interesus, ne vien tik apsaugą nuo skausmo ir kančios. Antrasis aspektas yra tas, kad siekiant ilgalaikio tikslo, gyvūnų gynėjai negali pritarti tam, kad vieni gyvūnai galbūt šiandien, kiti rytoj nebebus laikomi žmonių nuosavybe. Jo manymu visi „gyvybės subjektai“ turi lygią vidinę vertę, todėl šio principo nepaisymas pažeidžia įgimtą bet kokios būtybės vertę. Francione atkreipia dėmesį į tai, kad jei asmuo mano, jog jis yra gyvūnų teisių gynėjas, jis turėtų pritarti šiems minėtiems pagrindiniams gyvūnų teisių teorijos aspektams. Bei šio ilgalaikio tikslo turėtų būti siekiama, bet kokiomis priemonėmis.

Apibendrinant išskiriami šie esminiai gyvūnų teisių ideologijos aspektai:

- Gyvūnų teisių teorijoje teigiama, kad žmonės privalo leisti gyvūnams gyventi pagal jų prigimtį.
- Gyvūnų teisių teorijoje užtikrinama, kad atitinkami gyvūnų interesai yra visiškai apsaugoti, ir negali būti paaukoti žmonėms. Tiesiog jais pasinaudoti, nesvarbu, kaip „humaniškai“ būtų naudojami, arba kokios bebūtų griežtos priemonės apsaugančios nuo „bereikalingos“ kančios.
- Gyvūnų teisių teorijoje teigiama, kad bent jau kai kurie „nežmoginiai gyvūnai“ turi teises, kurios iš esmės panašios į žmogaus teises.
- Gyvūnų teisių teorijoje atmetamas žiaurumo reglamentavimas ir raginama nedviprasmiškai ir aiškiai jį panaikinti.
- Gyvūnų teisių teorijoje teigiama, kad gyvūnai neturi būti laikomi žmonių nuosavybe.¹⁶

¹⁶ Ibid., P. 2.

1.2. Gyvūnų gerovės paradigma, jos ištakos ir raida

Kaip ir užsiminta darbo įvade, dabartinė „gyvūnų gerovės“ koncepcija dažniausiai apibrėžiama per draudimą sukelti gyvūnams bereikalingą skausmą, kančią ar stresą.¹⁷ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tokios sampratos, buvo laikomasi ne visada. XVII a. buvo vadovaujamosi prancūzų filosofo ir matematiko R. Descartes'o (1596 – 1650)¹⁸ logika. Descartas manė, kad gyvūnai iš esmės skiriasi nuo žmogaus, nes tai nekalbančios būtybės, jos nėra sąmoningos, nejaučia alkio, troškulio ir skausmo. Tuo tarpu jų atsakas į įvairius dirgiklius, buvo laikomas ne daugiau kaip tik netinkamai veikiančios mašinos išleidžiamais garsais. Jo manymu gyvūnai tėra judančios mašinos, panašūs į laikrodžius mechanizmai. Žmogus nepatenka į gyvūnų kategoriją, nes gali kalbėti, turi nemirtingą sielą.¹⁹ Taigi šiuo laikotarpiu nebuvo aktualizuojami nei gyvūno išnaudojimo, nei apskritai žmogaus elgesio su gyvūnais aspektai.

Nuostata, kad žmonių pareiga yra rūpintis gyvūnais ir būti jautriems jų interesams kai tik įmanoma, atsirado palaipsniui.²⁰ Tokiam požiūriui didelę įtaką turėjo Benthamo utilitarizmo moralės teorija, kuri remiasi prielaida, kad didesnis džiaugsmas kuo didesniui skaičiui yra moralės ir teisės aktų pamatas. Tai buvo teorinė paskata, nedelsiant iš naujo įvertinti žmogaus atsakomybę prieš kitus gyvūnus. Jis atmetė mintis apie prigimtines teises kaip „nesąmonę“ (angl. „nonsense“).²¹ Vietoj to Benthamas²² manė, kad atsakymus į moralinius klausimus galima rasti taip: *Gamta žmonijai valdyti suteikė du aukščiausius valdovus: skausmą ir malonumą. Tik jie vieninteliai nurodo, ką mes privalome daryti, ir nulemia tai, ką mes darysime. Veiksmai yra vertinami blogais ar gerais pagal jų pasekmes, t. y. kiek jie atneša malonumo ir kiek skausmo.* Taigi pagal Benthamą, skausmas ir malonumas yra vienintelės gamtos žmonijai duotos vidinės vertybės, o visos moralės ir įstatymų tikslas yra skatinti malonumą, ir išvengti skausmo.

Savo teoriją jis paskelbė 1789 metais ir buvo vienas iš tų autorių, kuris atkreipė dėmesį į gyvūnų ir teisinės sistemos svarstomą problemą. Paminėtinos Benthamo mintys, kurios pastebimos daugelio autorių darbuose susijusiuose su gyvūnų teisių ir gyvūnų gerovės koncepcijomis.

¹⁷ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 7.

¹⁸ Rene Descartes (1596 – 1650) // <http://www.iep.utm.edu/descarte/>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

¹⁹ Descartes R. Discourse on the method of rightly conducting the reason, and seeking truth in the sciences. V dalis. // <http://www.gutenberg.org/files/59/59-h/59-h.htm>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

²⁰ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 7 – 8.

²¹ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 25.

²² Bentham J. An introduction to the principles of morals and legislation. – Oxford: Clarendon Press, 1823. P. 1, 13, 309–311. // <http://books.google.lt/books?id=z3T87QwGNVcC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>; prisijungimo laikas: 2011-03-15.

Benthamas rašė: „Gali ateiti diena, kai likusiems gyvūnams bus sukurtos tos teisės, kurios galėjo būti niekada neduotos, prie tironijos rankos. Prancūzai pripažino, kad odos spalva nepateisina rasizmo.²³ Viena dieną gali būti pripažinta, kad kojų skaičius, odos skirtumai ar os sacrum (t. y. ar uodegos turėjimas),²⁴ ši riba nėra svarbi priežastis atsisakant padėti kitoms juslioms būtybėms. Kas nubrėžia tą neperžengiamą ribą? Ar tai gebėjimas mąstyti, o gal diskursas? Bet subrendęs žirgas ar šuo neabejotinai yra protingesnis, kaip ir kiti kalbūs gyvūnai, nei dienos, savaitės ar mėnesio sulaukęs kūdikis“. Akcentuodamas gyvūno skausmo kriterijų, Benthamas pabrėžė, kad svarbu ne tai ar gyvūnas mąsto, kalba, svarbiausia yra tai, kad jis gali kentėti. Taigi jo manymu, gyvūnai neturėtų būti palikti vien todėl, kad jie buvo ne tokie sudėtingi kaip žmonės. Autorius atkreipė dėmesį į tai, kad gyvūnai turi mažesnę moralinę vertę ir mirties kančia žmonių rankose paprastai yra ir visada gali būti, greitesnė, ir tai reiškia, kad mažiau skausminga, nei ta, kuri laukia neišvengiamai gamtoje.

Pastebėtina, kad šiuo metu, toks supratimas yra daugumos gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų pagrindas, t. y. balansuojama tarp gyvūno skausmo ir žmogaus malonumo, bei reikalingumo naudoti gyvūnus.

Kaip matyti, gerovės sąvokos atsiradimas buvo svarbus paliekant XVII a. modelį, kai gyvūnai buvo laikomi „mašinomis“. Oficialiai buvo atsisakyta sampratos, kad šios jaučiančios būtybės yra „tik“ gyvūnai, ir neverti moralinio susirūpinimo.²⁵ Tam didelę įtaką turėjo 1964 metais išleista R. Harrison knyga „Gyvūnai mašinos“ (angl. „Animal Machines“), kurioje pirmą kartą buvo sukritikuota intensyvaus gyvulių auginimo praktika.²⁶ Plačiai pripažįstama, kad ji konceptualiai padėjo pamatus ateities moksliniams tyrimams dėl gyvūnų gerovės.²⁷ 1964 metais įvyko viešas protestas, kai spaudoje dalimis buvo pradėta publikuoti knyga „Gyvūnai mašinos“. Per du mėnesius nuo tai, buvo įkurtas profesorius R. Brambello vadovaujamas komitetas, kad ištyrinėtų kokiomis sąlygomis ūkio gyvūnai buvo laikomi, ir rekomenduotų įstatymų pakeitimus.²⁸

²³ „Šioje vietoje yra nuoroda į terminą „Louis XIV's Code Noir“. Nuo 1685 m. buvo pradėta reguliuoti Prancūzijos Vakarų Indijos vergų apsauga. Nuo to laiko vergų šeiminkams buvo uždrausta juos žudyti ir karališkosios valdžios organai buvo įgalioti apsaugoti vergus nuo blogo elgesio“ // Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 25.

²⁴ „Atkreiptinas dėmesys į tai, kad terminas „os sacrum“ interpretuojamas įvairiai, Radfordas paaiškina taip: (angl. „that is, whether the individual possesses a tail“)“ // Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 25.

²⁵ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 9.

²⁶ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 169.

²⁷ Haynes R. P. Animal welfare. Competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. 72.

²⁸ Brooman S., Legge D. Law relating to animals – London: Cavendish, 1997. P. 194.

Šio komiteto 1965 metais parengtame pranešime atspindi visuomenės susirūpinimas gyvūnų kančia, skausmu ir nusivylimas intensyvios gamybos sistemomis.²⁹ Čia konstatuota, kad „gerovė“ yra plati sąvoka, kuri apima ir fizinę, ir psichinę gyvūnų gerą savijautą. Pabrėžta, kad daugelis gyvūnų rūšių gali patirti fizinį skausmą, kai kurie, turi sąmonės laipsnį, ir todėl taip pat gali kentėti psichiškai. Pripažinta, kad gyvūnai neabejotinai kenčia nuo skausmo, išsekimo, išgąščio ir t. t. Jie taip pat gali patirti emocijas, pavyzdžiui, pyktį, baimę, suvokimą, nusivylimą ir malonumą.³⁰ 1972 – aisiais remiantis šiuo pranešimu Karališkoji žiauraus elgesio su gyvūnais prevencijos draugija³¹ (RSPCA)³² sukūrė mokslinius patariamuosius komitetus dėl ūkio, laboratorinių ir laukinių gyvūnų gerovės. Šių komitetų sukūrimas buvo antrasis didžiausias postūmis gyvūnų gerovės apsaugos srityje.³³ Pirmasis gyvūnų gerove pagrįstas teisės aktas buvo priimtas 1968 m. Didžiojoje Britanijoje.³⁴ 1979 m. Ūkio gyvūnų gerovės taryba (FAWC) dar išplėtė modelį įtraukiant į gyvūnų gerovės koncepciją „penkių laisvių“ sistemą. Vadinamą „penkių laisvių“ sistemoje pripažįstama, kad žmonės turi pareigą gyvūnams suteikti penkis konkrečius gyvūnų gerovės poreikius.³⁵ Tai:

1. *Laisvę nuo troškulio, alkio, ir netinkamos mitybos*, t. y. sudarant tiesioginę prieigą prie švaraus vandens ir dietą, palaikant visišką sveikatą ir energiją.
2. *Laisvę nuo diskomforto* suteikiant tinkamą aplinką, įskaitant pastogę ir patogią poilsio vietą.
3. *Laisvę nuo skausmo, traumų, ir ligų*, t. y. prevencija arba greitas diagnozės nustatymas ir gydymas.
4. *Laisvę reikšti normalų elgesį*, suteikiant pakankamai erdvės, pagal galimybes ir atsižvelgiant į gyvūnų rūšį.
5. *Laisvę nuo baimės ir kančios*, užtikrinant sąlygas ir elgesį, kurios padėtų išvengti psichinių kančių.³⁶

²⁹ Haynes R. P. Animal welfare. Competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. 72.

³⁰ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 263.

³¹ Haynes R. P. Animal welfare. Competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. xii.

³² The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals // <http://www.rspca.org.uk/home>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

³³ Haynes R. P. Animal welfare. Competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. 71.

³⁴ Agriculture (Miscellaneous Provisions) Act 1968 // <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/34/enacted>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

³⁵ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 132.

³⁶ Five freedoms // <http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

Pažymėtina, kad vadinamos „penkios laisvės“ neturi oficialaus statuso teisėje, tačiau jos buvo plačiai priimtos kaip tinkamas lyginamasis standartas dėl gyvūnų gerovės politikos plėtros, ne tik Didžiojoje Britanijoje, bet ir už jos ribų. Jų įtaka matyti nacionalinės teisės aktuose. FAWC padarė išvadą, kad kiaulių auginimas lauke būtų ne tik gerovės privalumas, bet taip gali būti pasiektos ir „penkios laisvės“, bet vis dėlto įspėjo, kad ūkininkavimas yra jautrus pokyčiams, klimato ir vietos tinkamumui.³⁷ Nauji teisės aktai aiškiai atspindėjo visuomenės pripažinimą, kad gyvūnai turi interesus dėl buvimo laisvais nuo skausmo ir kentėjimo.³⁸

Kaip Websteris pripažįsta, „penkios laisvės“, nėra „tobulas patarimas“, bet bandymas padaryti sudėtingą ir sunkią situaciją geriausia. Websterio manymu, absoliučiai pasiekti visų „penkių laisvių“ būtų ir nerealistiška, nes jos yra šiek tiek nesuderinamos. Todėl „penkios laisvės“ gali būti laikomos siekiamybe, o ne iš anksto nurodančios. Be to, nors tai kaip rodiklis gerai gerovei užtikrinti, prie „gerovės“ termino turi būti pridėta ir jo prasmė.³⁹

Pastebėtina, kad skirtingai nuo žiaurumo sąvokos, „gerovės“ prasmė nebuvo aiškiai apibrėžta teisėje. Žiaurumo sąvoka teisėje buvo įtvirtinta 1822 m. ir panašios idėjos egzistavo šnekamojoje kalboje. Kalbant apie piktnaudžiavimą gyvūnais, nebuvo mokslinių tyrinėjimų identifikuojančių gerovę arba veiksmų įtakančių visuomenę link gyvūnų.⁴⁰

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad autoriai bando išspręsti problemą dėl gerovės teorijos. Daug diskutuojama, bet vieningai nesutariama kaip turėtų būti vertinama gerovė. Vis dėlto plačiai pripažįstama, kad ji turėtų apimti kaip įmanoma daugiau skirtingų požymių.⁴¹

Viena vertus, šis žodis gali būti vartojamas tokiu būdu, kuris atspindi žodyno apibrėžimą.⁴² Gerovė – tai patogiai, gerai jaustis, būti sveikam, laimingam.⁴³ Taigi, gerovė yra pateikiama kaip tik teigiama sąvoka. Hughes palaiko autorės nuomonę, kad gyvūnų gerovę galima apibūdinti kaip gerą

³⁷ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 265.

³⁸ Favre D. Living property: a new status for animals within the legal system // Marquette Law Review. 2010, 93 (3). P. 1029 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=110&sid=d334e12c-b4b0-4a35-a653-8befcf3b79e6%40sessionmgr104&vid=4>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

³⁹ „Websteris filosofiškai plačiau parašė apie „penkias laisves“ savo kūrinyje „Animal Welfare // A Cool Eye Towards eden“ 1994 m. ir „What use is science to animal welfare?“ 1998 m.“ // Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 266.

⁴⁰ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 262.

⁴¹ Haynes R. P. Animal welfare competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. 110-111.

⁴² Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 266.

⁴³ Piesarskas B. Mokomasis aiškinamasis žodynas. – Vilnius: TEV, 1998. P. 622.

gyvūnų psichinę ir fizinę būseną, kai gyvūnai yra hormonijoje su aplinka.⁴⁴ Likewise, as, Tannenbaumas nurodo, kad tokia būseną lyginama su sėkmingu gyvenimu. Filosofo S. Clarko manymu gyvūnų gerovės turi būti tokia būsenos sąlyga, kai gyvūnas yra gerai aprūpintas ir laimingas.⁴⁵ K. Dolanas⁴⁶ gyvūnų gerovę apibrėžia kaip gyvūnų priežiūrą, t. y. gyvūnams turi būti suteikiama erdvi aplinka, jie turi būti pašerti ir t. t. Tai turi būti suderinta su fiziologiniais ir etologiniais rūšies poreikiais. Jo manymu gyvūnų gerovę geriausiai atspindi „penkių laisvių“ struktūra. Pastebėtina, kad apibrėžiant kiekvieno gyvūno gerovę, autoriai iš esmės bando atsakyti į klausimą, kaip gera gyvūnams savo aplinkoje?⁴⁷

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad gyvūnų gerovės sąvoka nėra aiškiai apibrėžta teisės aktuose. Todėl gyvūnų gerovės sąvoka dažniausiai vertinama, kaip produkto kokybės ir saugos garantas.⁴⁸ Pažymėtina, kad gyvūnų gerovės sąvoka yra vėluojanti teisės aktuose, bet jau pastebėtina ir teigiama tendencija. Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte gyvūnų gerovė apibrėžiama, kaip optimalus gyvūnų fiziologinių ir etologinių poreikių tenkinimas.⁴⁹

Paminėtina, kad gyvūnų gerovės sąvokos įvedimui priešinosi daugelis Jungtinių Valstijų mokslininkų, kurie teikė pirmenybę gyvūnų globos sąvokai. Jie manė, kad gyvūnų naudojimas eksperimentiniams tikslams neatitinka gyvūnų gerovės sąvokos. Kritikai tvirtino, kad dabartinė praktika nebuvo skatinanti gyvūnų gerovę. Jie manė, kad jei gyvūnų gerovė būtų suvokiama taip kaip ir žmonių gerovė, tai atsižvelgiant į gyvūnų gerovę, reikėtų panaikinti gyvūnų naudojimą mokslo pažangai ir jų skerdimą maistui.⁵⁰

Atsižvelgiant į tai, kaip smarkiai buvo investuota į gerovės paradigmą, kaip mechanizmą, skirtą užkirsti kelią gyvūnų kančioms, kuris daugiau paplito ir išsivystė apsuptas trūkumų. Kokie yra pagrindiniai gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų leidybos tikslai ir kai kurie jų apribojimai? Nepaisant didingos retorikos ištartos daugelio jos šalininkų, atsakymas į šiuos klausimus, atskleidžia

⁴⁴ Veissier I., Forkman B. The nature of animal welfare science // Annual Review of Biomedical Sciences. 2008, 10. P. 17 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=104&sid=acf3f26e-a45f-45de-b01f-ad87d220a8a6%40sessionmgr112&vid=4>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.

⁴⁵ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 266-267.

⁴⁶ Dolan K. Laboratory animal law: legal control of the use of animals in research. – Oxford: Blackwell, 2007. P. 172.

⁴⁷ Phillips C. The welfare of animals: the silent majority. - Springer, 2009. P. 2.

⁴⁸ Haynes R. P. Animal welfare competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. 100.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. 10-3298-03 // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=62916&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=n; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

⁵⁰ Haynes R. P. Animal welfare. Competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008. P. 151.

tam tikrą susirūpinimą dėl teisės aktų veiksmingumo gyvūnų gerovės paradigmoje.⁵¹ Pažymėtina, kad iki gerovės požiūrio, priimti gyvūnų apsaugos teisės aktai buvo orientuoti į griežtus draudimus žiaurumui, siekiant pažaboti asocialų elgesį su gyvūnais. Gyvūnų gerovės koncepcija buvo sukurta siekiant įveikti kovą žiaurumo požiūriu ir atsakyti į iškeltus klausimus intensyvaus ūkininkavimo sistemoje. Vis dėlto, nors gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai pabrėžė išipareigojimą gyvūnams, žiauri praktika lieka teisėta. Pavyzdžiui, gyvūnai vis dar laikomi perpildytuose ir apribotose sąlygose „moderniuose fermose“ ir nukenčia dėl įvairių priežasčių, įskaitant sportą ir pramogas. Dėl šios priežasties gyvūnų gerovės požiūris yra kritikuojamas kaip nepakankamas siekiant apsaugoti gyvūnus. Kritikai teigia, kad gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai yra dažnai naudojami ne tik apsaugoti gyvūnus, bet ir reguliuoti, o iš tikrųjų padėti nuolat naudoti gyvūnus.⁵²

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad gyvūnų teisių apsauga ir gyvūnų gerovės apsauga dažnai yra painiojama. Todėl yra būtina atskirti šias dvi skirtingas koncepcijas, ne tik dėl teorinio nenuoseklumo tarp šių dviejų padėčių, bet ir dėl to, kad jos iš esmės skiriasi. Šiuo metu esančioje teisinėje sistemoje, gyvūnai neturi vadinamų teisių. Iš tikrųjų, tai yra fundamentali mūsų nuosavybės teisės prielaida, kad turtas negali turėti „teisių“, palyginti su žmogaus kaip savininko, ir kad, kaip turtas, gyvūnai yra žmogaus teisės į nuosavybę objektai.⁵³ Daiktai⁵⁴ negali turėti „teisių“ ar išipareigojimų. Tai reiškia, kad išipareigojimai pereina žmonėms, kad apsaugotų gyvūnus, kaip tai nesuteikia gyvūnams koreliatyvios „teisės“ kaip teisės subjekto, t. y. gebėjimo pareikšti ieškinį ar būti atsakovu. Todėl gyvūnų gerovės apsauga yra antropocentrinė koncepcija, ta prasme, kad išipareigojimas yra žmonėms, kad veiktų ar susilaikytų nuo tam tikrų veiksmų, gyvūnų atžvilgiu.⁵⁵

⁵¹ Sankoff P., White S. *Animal law in Australasia: a new dialogue*. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 9-10.

⁵² *Ibid.*, P. 133.

⁵³ Francione G. L. *Animals, property, and the law*. – Philadelphia, Temple University Press, 1995. P. 4.

⁵⁴ „Pagal LR Civilinio kodekso 4.38 str. Nuosavybės teisės objektu gali būti daiktai ir kitas turtas, vadovaujantis 4.57 str. 3 d. gyvūnai yra laikomi kilnojamaisiais daiktais“ // Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁵⁵ Nielson L. *The WTO, animal welfare, biodiversity and PPMS*. – Ardsley, N. Y. Transnational, Lancaster: Gazelle Drace Academic, 2007. P. 84.

2. GYVŪNŲ GEROVĖS TEORIJOS TEISINIS PAGRINDIMAS

2.1. Gyvūnų gerovės įteisinimas Europos Sąjungos teisės aktuose: esminės tendencijos ir pokyčiai

Bendrijos teisė,⁵⁶ susijusi su gyvūnais ir jų teisine padėtimi yra nustatoma pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo. Jos ištakos siekia 1957 m., kai Romoje buvo pasirašyta EEB steigimo sutartis.⁵⁷ Du pirminiai Bendrijos tikslai buvo sukurti bendrą rinką ir bendros politikos priėmimą žemės ūkyje. Romos sutartyje gyvi gyvūnai buvo nelaikomi niekuo daugiau kaip tik „žemės ūkio produktais“.⁵⁸ Nebuvo pripažinta, kad savo pobūdžiu jie kažkuo skiriasi nuo negyvų prekių, todėl nebuvo ir specialių nuostatų, kurios pripažintų jų konkrečius poreikius.

Reaguoti į šią padėtį pradėta nuo 1980 –ųjų pradžios,⁵⁹ kai Bendrijos politikos rate vyko debatai apie reikalingumą įtraukti į EB klausimus ūkio gyvūnų gerovę. Kalbant apie teisinius veiksmus paminėtina, kad susirūpinimas gyvūnų gerovės apsauga liko be oficialios įtakos iki pirmos Deklaracijos dėl gyvūnų apsaugos priėmimo.⁶⁰ Ji pridėta prie Europos Sąjungos sutarties, pasirašytos Maastrichte 1992 m. vasario 7 d.⁶¹ Vis dėlto, tai buvo daugiau politinis gestas.⁶² Deklaracija dėl gyvūnų apsaugos nebuvo oficialiai įtraukta į EB steigimo sutartį, neturėjo teisinio statuso, todėl nebuvo teisiškai vykdytina.⁶³ Pastebėtina, kad Deklaracija dėl gyvūnų apsaugos buvo remiamasi priimančios gerovės nuostatas gyvūnus skerdžiant arba užmušant,⁶⁴ nustatančiomis būtiniausius

⁵⁶ „Formaliai Bendrijos teisė, dažnai dar vadinama Europos teise“ // Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2008. P. 49.

⁵⁷ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 105.

⁵⁸ (38 straipsnis) Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartis //

http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=27086; prisijungimo laikas: 2011-01-21.

⁵⁹ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 105.

⁶⁰ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 146.

⁶¹ Europos Sąjungos sutartis (Maastrichto sutartis) // Official Journal C. 1992, Nr.191-1.

⁶² Camm T., Bowles D. Animal welfare and the treaty of Rome – a legal analysis of the protocol on animal welfare and welfare standards in the European Union // Journal of Environmental Law. 2000, 12 (2). P. 198 // <http://jel.oxfordjournals.org/content/12/2/197.full.pdf+html?maxtohtml=&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=animal+welfare&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.

⁶³ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 106.

⁶⁴ 1993 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 93/119/EB dėl gyvūnų apsaugos juos skerdžiant arba užmušant // Official Journal L. 1993, Nr. 340-21.

veršelių apsaugos standartus.⁶⁵ Daugiausia dėmesio buvo skiriama ūkinės paskirties gyvūnų gerovės apsaugai.⁶⁶ Vis dėlto, šios apsaugos priemonės buvo priimtose daugiausia dėl ekonominių priežasčių. Vėliau prie EB steigimo sutarties buvo pridėtas Protokolas dėl gyvulių apsaugos ir gerovės.⁶⁷ Kaip reikšmingas pasiekimas pripažįstant gyvūnus kaip juslius gyvius buvo Amsterdamo sutartis įsigaliojusi 1999 m. gegužės 1 d. Protokole dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės teigiama, kad „Aukštosios susitariančios šalys, norėdamos užtikrinti geresnę gyvūnų, kaip juslių gyvių, apsaugą ir pagarbą jiems, susitarė dėl šios nuostatos, kurios tekstas pridedamas prie Europos Bendrijos steigimo sutarties“. Pažymima, kad rengdamos ir įgyvendindamos Bendrijos žemės ūkio politiką, transporto politiką, vidaus rinkos ir tyrimų politiką, Bendrija ir valstybės narės turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų gerovės reikalavimus, taip pat gerbti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, papročius, ypač susijusius su religinėmis apeigomis, kultūros tradicijomis ir vietos paveldu.⁶⁸

Šiuo atveju pažymėtina, kad Protokolas dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės yra neatskiriama Sutarties dalis, jo sąlygos turi tą patį teisinį statusą kaip ir pats Sutarties tekstas. Todėl dabar gyvūnų jūslumas yra oficialiai pripažintas pagal EB teisę. Be to, minėtame Protokole nustatoma aiški pareiga Bendrijos institucijoms ir valstybėms narėms visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų gerovę. Tai yra labai reikšmingas pasiekimas.⁶⁹

Dar vienas svarbus žingsnis pabrėžiant gyvūnų gerovės apsaugą ES, yra Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį pasirašyta 2007 m. gruodžio 13 d. Lisabonoje. Sutartyje pabrėžiama, kad Bendrija ir valstybės narės turi visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų, *kaip juslių gyvių*, gerovės reikalavimus.⁷⁰ Kaip ir buvo prognozuota, Lisabonos sutartis įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d., kurią ratifikavo visos 27 ES valstybės narės.⁷¹ Dabar Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 13 straipsnyje⁷² gyvūnų gerovė įtvirtinta kaip Sąjungos vertybė.⁷³

⁶⁵ 1997 m. sausio 20 d. Tarybos direktyva 97/2/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/629/EEB nustatančią būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1997, Nr. 25-24.

⁶⁶ 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 1998, Nr. 221-23.

⁶⁷ Europos Bendrijos Steigimo Sutartis (suvestinė redakcija) // Official Journal C. 1997, Nr. 340-145.

⁶⁸ Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus // Official Journal C. 1997, Nr. 340-1.

⁶⁹ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P 106.

⁷⁰ Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį pasirašyta Lisabonoje, 2007 m. gruodžio 13 d. // Official Journal C. 2007, Nr. 306-1.

⁷¹ XXI amžiaus Europa // http://europa.eu/lisbon_treaty/take/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2011-01-21.

⁷² Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija // Official Journal C. 2008, Nr. 115-47.

⁷³ Tarybos pozicija (ES) Nr. 12/2010 pirmojo svarstymo metu, siekiant priimti europos parlamento ir tarybos direktyvą dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos Tarybos priimta 2010 m. birželio 3 d // Official Journal C. 2010, Nr. 203 E.

Europos Sąjunga jau seniai laikoma viena iš pirmaujančių pasaulyje, skatinanti teisės aktus skirtus apsaugoti gyvūnus.⁷⁴ Per pastaruosius 34 metus ES buvo priimtas didelis teisės aktų rinkinys, skirtas apsaugoti gyvūnus ūkyje, vežant ir skerdžiant. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tam didelę įtaką turėjo Europos Tarybos parengtos Konvencijos. Ši tarptvyriausybinių organizacija, kurios narėmis yra visos 27 ES valstybės yra ir Europos Tarybos narės.⁷⁵ Europos Taryba parengė penkias Konvencijas apsaugančias gyvūnus: Europos konvenciją dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu (1968 m.),⁷⁶ Europos konvenciją dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos (1976 m.),⁷⁷ Europos konvenciją dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos (1979 m.),⁷⁸ Europos konvenciją dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos (1986 m.)⁷⁹ ir Europos konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos (1987 m.).⁸⁰ Pažymėtina, kad nei viena iš šių Konvencijų automatiškai neprivaloma, kiekviena valstybė narė gali nuspręsti pati, kurią ratifikuoti ir įgyvendinti. Nepaisant jų savarankiško pobūdžio, reikia pastebėti, kad jos yra ganėtinai svarbios. Pirma, jos pateikia gaires valstybėms, kurios gali atitinkamai derinti ir keisti savo vidaus įstatymus. Antra, tai tarptautiniai etikos standartai dėl gyvūnų naudojimo.⁸¹ Komisija rekomendavo, kad EB taptų visų šių Konvencijų susitariančiąja šalimi. Ji turėjo oficialiai pritarti tam kas susiję su ūkiuose auginamais gyvūnais,⁸² skerdimu⁸³ ir gyvūnų naudojimu eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais.⁸⁴ Todėl EB teisės aktai buvo iš dalies pakeisti, kad atitiktų minėtas Konvencijas.⁸⁵ EB teisės aktai, susiję su gyvūnų gerovės apsauga buvo iš esmės skirti mažinti skirtumus, vyraujančius valstybėse narėse, kurios kitu atveju galėtų iškreipti konkurenciją bendrojoje rinkoje, ypač žemės ūkio srityje.⁸⁶ Taigi, teisės aktai kurie susiję su gyvūnų apsauga ūkyje, vežant ir skerdžiant ar užmušant, susiję su EB steigimo sutarties 37 straipsniu (ex 43 straipsnis) siekiant nustatyti bendros

⁷⁴ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 307.

⁷⁵ Bendroji apžvalga // http://www.etib.lt/?s=et_apzvalga&lang=lt; prisijungimo laikas: 2011-01-21.

⁷⁶ Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1295.

⁷⁷ Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1293.

⁷⁸ Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1296.

⁷⁹ Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2007, Nr. 49-1883.

⁸⁰ Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2839.

⁸¹ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 138.

⁸² 1978 m. birželio 19 d. Tarybos sprendimas 78/923/EEB dėl Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos sudarymo // Official Journal L. 1978, Nr. 323-12.

⁸³ 1988 m. gegužės 16 d. Tarybos sprendimas 88/306/EEB dėl Europos konvencijos dėl skerdimui skirtų gyvūnų apsaugos sudarymo // Official Journal L. 1988, Nr. 137-25.

⁸⁴ 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimas 1999/575/EC dėl Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos // Official Journal of the European Communities L. 1999, Nr. 222-29.

⁸⁵ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 139.

⁸⁶ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 145.

žemės ūkio politikos gaires. Reglamentavimas dėl gyvūnų naudojimo pagrįsto moksliniais įrodymais įvestas pagal 94 ir 95 straipsnius (ex 100 ir 100 a straipsniai) ir 1999 m. kovo 29 d. Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose⁸⁷ buvo sudaryta pagal 175 straipsnį (ex 130 s straipsnis), palaikant tolesnę Bendrijos politiką. Nors tai yra pagrindiniai EB teisės aktai kuriais siekiama apsaugoti naminius (prijaukintus) ir nelaisvėje laikomus gyvūnus. Taip pat yra daugybė kitų priemonių, kurios turi įtakos gyvūnų gerovei, pavyzdžiui, susijusių su gyvūnų sveikata, licencijavimu, konsultavimu, mokymu ir kita.⁸⁸

Pažymėtina, kad įvykdytų savo uždavinius gyvūnų gerovės apsaugos srityje ES Taryba dažniausiai leidžia reglamentus ir direktyvas. Reglamentas yra taikomas visuotinai. Jis yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse. Direktyva yra privaloma kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, kurį reikia pasiekti atžvilgiu, bet nacionalinės valdžios institucijos pasirenka jos įgyvendinimo formą ir būdus.⁸⁹

2.1.1. Transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas

Į viešumą vis dar iškyla faktų, kai pasibaisėtinomis sąlygomis tūkstančius kilometrų transportuojami gyvūnai nebaigia savo kelionės arba yra suluošinami. Nors ES teisės aktai dėl gyvūnų gerovės apsaugos vežimo metu buvo nuolat tobulinami su jų įgyvendinimo problemomis susiduriama visose ES šalyse.⁹⁰

1977 m. EB priimta pirmoji Tarybos direktyva 77/489/EEB apsauganti gyvūnus vežant tarptautiniu transportu, į kurią pažodžiui buvo perkeltos Europos konvencijos dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu nuostatos.⁹¹ Konvencijos preambulėje įtvirtintas pagrindinis siekis yra didesnė valstybių narių reikalavimų vienybė, vežant gyvūnus iš vienos valstybės į kitą, kad vežimo metu gyvūnai būtų išsaugoti ir vežami nekenčiant.⁹²

Didelę įtaką gyvūnų gerovės apsaugos gerinimui juos transportuojant turėjo 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir iš dalies

⁸⁷ 1999 m. kovo 29 d. Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose // Official Journal L. 1999, Nr. 94-24.

⁸⁸ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 145.

⁸⁹ (249 straipsnis) Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo Sutartis // Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.

⁹⁰ Gyvūnų gabenimas: arkliai, vežami kaip silkės statinėje // <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/naujienos/5007/>; prisijungimo laikas: 2011-04-06.

⁹¹ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 146.

⁹² Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1295.

pakeičianti Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB,⁹³ (toliau – Tarybos direktyva 91/628/EEB) ir 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EC iš dalies keičianti Direktyvą 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant.⁹⁴

Pastebėtina, kad per šį laikotarpį nuo pirmosios Tarybos direktyvos priėmimo, jos buvo ne kartą keičiamos, taip pat palaipsniui keitėsi ir perkeltos Konvencijos nuostatos, kai kurios liko identiškos arba su nežymiais pakeitimais, kitos pakeistos ir sugriežtintos. Didžiausias pakeitimų siekis buvo palaipsniui sukurti bendrą vidaus rinką iki 1992 m. gruodžio 31 d., bei patenkinamai garantuoti tokių gyvūnų apsaugą. Įgivendinus siekį sukurti bendrą EB vidaus rinką, daugiau dėmesio buvo skiriama siekiui kuo labiau riboti gyvūnų vežimą tolimalais atstumais ir užtikrinti geresnę gyvūnų apsaugą juos vežant. Tai galima išvelgti Tarybos direktyvoje 91/628/EEB.⁹⁵ Pastebėtinai, kontrolės sugriežtinimas, kad kompetetinga institucija galėtų patikrinti gyvūnų kilmę ir savininkus. Jų išvykimo ir paskirties vietą. Svarbiausia išvykimo datą ir laiką. Taip pat nurodoma, kad gyvūnai turi būti tinkamai šeriami ir girdomi. Minėtos Tarybos direktyvos 91/628/EEB 3 straipsnio 1 dalies b punkte, pabrėžiama, kad sergančius arba sužeistus gyvulius vežti draudžiama. Vis dėlto minėto punkto i papunktyje šiai nuostatai numatoma išimtis, t. y. nurodant, kad šiek tiek sužeisti arba sergantys gyvūnai gali būti vežami jei jiems tai nesukels bereikalingų kančių. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodyta išimtis sudarė prielaidas atsirasti piktnaudžiavimams, kaip to pasekmė gyvūnai dažniausiai kelionę baigdavo negyvi. Tarybos direktyvos 91/628/EEB 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtinama svarbi nuostata, kad iki 1992 m. liepos 1 d. Komisija turi pateikti ataskaitą sudarytą remiantis Veterinarijos mokslinio komiteto nuomone ir galimus pasiūlymus dėl: maksimalaus tam tikrų gyvūnų tipų kelionių skaičiaus; laiko tarpų; poilsio trukmės; pakrovimo tankumo normų, vežant tam tikro tipo gyvūnus; transporto priemonės, kuriomis vežami tam tikrų tipų gyvūnai, taikomų normų. Kaip to pasekmė priimta 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EC iš dalies keičianti Direktyvą 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant⁹⁶ (toliau – Tarybos direktyva 95/29/EC). Minėtu klausimu pridėti standartai prie Tarybos direktyvos 91/628/EEB priedo. Taip pat įtvirtinama svarbi nuostata Tarybos direktyvos 95/29/EC 5 straipsnio 2 dalies d punkte ii papunktyje, t. y. vežėjas privalo užtikrinti, kad už vežimą atsakingas personalas,

⁹³ 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant gyvūnus ir iš dalies pakeičianti Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB // Official Journal L. 1991, Nr. 340-17.

⁹⁴ 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EC iš dalies keičianti Direktyvą 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant // Official Journal L. 1995, Nr. 148-52.

⁹⁵ 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant gyvūnus ir iš dalies pakeičianti Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB // Official Journal L. 1991, Nr. 340-17.

⁹⁶ 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EC iš dalies keičianti Direktyvą 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant // Official Journal L. 1995, Nr. 148-52.

maršruto plane nurodytų, kada ir kur kelionėje vežami gyvūnai buvo šeriami ir girdomi. Tai sudarė prielaidas kompetetingoms institucijoms didinti tokių vežimo operacijų atsekamumą.

Susirūpinimas gyvūnų gerovės apsauga didėjo. Buvo, teigiama, kad gyvūnų gerovės labai būtina kiek įmanoma riboti gyvūnų, tarp jų ir skirtų skerdimui, vežimą tolimais atstumais. Taip pat kelti griežtesnius reikalavimus, kad gyvūnai išvengtų skausmo ir kančių. Bei būtų užtikrinta jų gerovė ir sveikata vežimo metu, ir po to. Svarbu pažymėti, kad iškilo nemažai sunkumų dėl valstybių narių skirtingo Tarybos direktyvos 91/628/EEB perkėlimo į nacionalinę teisę. Todėl siekiant pašalinti technines prekybos gyvais gyvūnais kliūtis ir, kad rinkos subjektai galėtų nekliudomai veikti, užtikrindami patenkinamą tam tikrų gyvūnų apsaugą, 2004 m. gruodžio 22 d. Taryba priėmė gyvūnų vežimo taisykles.⁹⁷ Priimant naujas gyvūnų vežimo taisykles buvo vadovaujamosi Tarybos direktyva 91/628/EEB. Šios taisyklės buvo nustatytos reglamentu, siekiant išvengti minėtų sunkumų. Siekiant aiškumo detalesnį teisinį reglamentavimą ir nacionalinės teisės aktus vienaip ar kitaip įgyvendinančius ES teisę šioje srityje (žr. 2 priede / p. 81).

Pažymėtina, kad nuo 2007 metų ES galioja, kaip manoma pažangios gyvūnų gerovės apsaugos juos vežant taisyklės. Vis dėlto pastebėtina, kad aktyviai diskutuojama apie transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos problemas ir pateikiama įrodymų, kad minėtų taisyklių nesilaikoma. Gyvūnų išsekimas, vandens neturėjimas, erdvės trūkumas, karštis, įtampa, sužalojimai, tampa vis rimtesnės problemos transportuojant gyvus gyvūnus valstybėse narėse.

Galima daryti prielaidą, kad transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugai kelia pavojų pastebėtini 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 (toliau – Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005) nuostatų trūkumai. Toliau pateikiama visa esminė informacija paaiškinanti būdingiausias gyvūnų gerovės apsaugos problemas transportavimo metu (žr. 3 priedą / p. 83).

Remiantis pažeidimų dinamika galime daryti išvadą, kad sankcijos už gyvūnų gerovės apsaugos pažeidimus nėra veiksmingos ir atgrasančios. Vadovaujantis minėtais faktais Sąjunga ir valstybės narės turėtų siekti Sutarties dėl ES veikimo 13 straipsnyje⁹⁸ įtvirtinto tikslo ir visokeriopai atsižvelgti į gyvūnų, kaip juslių gyvių, gerovės reikalavimus.

Atlikta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 analizė išryškino tam tikras problemas. Tyrimas parodė, kad dėl nepakankamo transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų

⁹⁷ 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 // Official Journal L. 2005, Nr. 3.

⁹⁸ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija // Official Journal C. 2008, Nr. 115-47.

reglamentavimo, gyvūnų, ypač vežamų skersti gerovė gali būti labai prasta. Didžiausią susirūpinimą kelia šių ūkio gyvūnų transportavimas: arklių, kiaulių, avių, ožkų, galvijų, naminių paukščių ir triušių. Todėl mokslininkai siūlo kruopščiai peržiūrėti naujausią mokslinę literatūrą nuo 2004 m. kai buvo priimtos gyvūnų vežimo taisyklės.⁹⁹

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui ES ir vežant augintinius iš trečiųjų šalių, kurie nėra skirti parduoti ar perleisti kitam savininkui, taikomos kitos taisyklės. 2003 m. gegužės 26 d. priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų ne komerciniais tikslais vežamiems naminiams gyvūnėliams, ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 92/65/EEB,¹⁰⁰ (toliau – Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 998/2003) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 438/2010 kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui. Minėtos taisyklės taikomos tokiems gyvūnams kaip šunys, katės, šeškai, dekoratyvinės tropinės žuvys, varliagyviai, ropliai, graužikai, naminiai triušiai, paukščiai, išskyrus naminius paukščius, kurių transportavimui taikomos kitos nuostatos. Pastebėtina, kad Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentą (EB) Nr. 998/2003¹⁰¹ lydėjo daug pakeitimų, daugiausia susijusių su nustatyto pereinamuoju laikotarpiu dėl Reglamento įgyvendinimo, gyvūnų elektroninio identifikavimo sistemos standartų, vakcinų nuo pasiutligės standartų reikalavimų. Atsižvelgiant į teisės aktų pakeitimų gausą ir siekiant aiškumo, išsamesnį teisinį reglamentavimą (žr. 4 priede / p. 132). Minėtose taisyklėse nustatyti nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui taikomi gyvūnų sveikatos reikalavimai ir taisyklės, taikomos atliekant tokio judėjimo patikrinimus. Judėjimą tarp valstybių narių reglamentuojančios nuostatos:

Reglamento 5 straipsnyje išdėstytos nuostatos, taikomos Reglamento I priedo A ir B dalyse išvardytų šunų, kačių ir šeškų judėjimui tarp valstybių narių. Pagal Reglamento 5 straipsnio 1 dalies a punktą šie naminiai gyvūnėliai turi būti identifikuojami taikant elektroninę identifikavimo sistemą. Pereinamuoju aštuonerių metų laikotarpiu nuo Reglamento įsigaliojimo dienos šie naminiai gyvūnėliai laikomi identifikuoti, jeigu jie turi aiškiai įskaitomą tatuiruotę. Taip pat 5 straipsnio 1

⁹⁹ Scientific opinion concerning the welfare of animals during transport // EFSA Journal. 2011, 9 (1). P. 1-8 // <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1966.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-03-21.

¹⁰⁰ 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 438/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui // Official Journal L. 2010, Nr. 132.

¹⁰¹ 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų ne komerciniais tikslais vežamiems naminiams gyvūnėliams, ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 92/65/EEB // Official Journal L. 2003, Nr. 146-1.

dalies b punkte nurodyta, kad šunys, katės ir šeškai turi būti vežami su pasu, patvirtinančiu, kad atitinkamam gyvūnui atlikta galiojanti vakcinacija nuo pasiutligės. Pasą išduoda kompetentingos institucijos įgaliotas veterinarijos gydytojas.

Svarbu pažymėti, kad minėtiems reikalavimams taikomos papildomos nuostatos įvežant naminius gyvūnėlius į Airijos, Maltos, Švedijos ir Jungtinės Karalystės teritoriją. Be to, dėl palankaus pasiutligės ir kitų ligų statuso kai kurios šalys įvežamiems naminiams gyvūnėliams gali taikyti papildomus reikalavimus.

2.1.2. Ūkinės paskirties gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas

1978 m. Ministrų Taryba, EEB vardu patvirtino Europos konvenciją dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos. Pažymėtina, kad tai buvo pagrindinis instrumentas įgyvendinant konkrečius sprendimus gyvūnų gerovės apsaugos srityje. Kaip jau buvo minėta, gyvūnų gerovės sąvoka nėra aiškiai apibrėžta teisės aktuose. Europos konvencijoje dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos, dėl kurios susitarė ES Vadovų taryba, nurodoma, kas yra vadinama „gyvūnų gerovės principais“.¹⁰² Tai apima reikalavimus, kad gyvūnai būtų aprūpinami pašaru bei vandeniu ir prižiūrimi, pagal nusistovėjusią patirtį ir mokslą būtų tenkinami jų fiziologiniai ir etologiniai poreikiai ir kita.¹⁰³

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad gyvūnų gerovės apsauga nebuvo vienas iš Bendrijos tikslų. Todėl Bendrijos dalyvavimas Konvencijoje atrodė būtinas siekiant sukurti bendrą rinką ir bendros politikos priėmimą žemės ūkyje.¹⁰⁴ Kaip jau buvo užsiminta, gyvūnų gerovės apsauga liko be oficialios įtakos¹⁰⁵ iki pirmos Deklaracijos dėl gyvūnų apsaugos priėmimo (žr. 2.1. poskyrį).¹⁰⁶ Taryba pasiūlė visoms valstybėms narėms prisijungti prie Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos. Todėl buvo manoma, kad nebereikia esamų Direktyvų kurios apsaugo vištas dedekles, veršėlius ir kiaules. Komisija tam nepritarė ir atlikusi išsamų tyrimą dėl EB gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų, padarė išvadą, kad egzistuojančios Direktyvos turi toliau likti galioti.¹⁰⁷

¹⁰² Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 264.

¹⁰³ Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr.40-1293.

¹⁰⁴ 1978 m. birželio 19 d. Tarybos sprendimas 78/923/EEB dėl Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos sudarymo // Official Journal L. 1978, Nr. 323-12.

¹⁰⁵ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 146.

¹⁰⁶ Europos Sąjungos sutartis (Mastrichto sutartis) // Official Journal C. 1992, Nr.191-1.

¹⁰⁷ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 147.

Kaip jau minėta, daugiausia dėmesio buvo skiriama ūkinės paskirties gyvūnų gerovės apsaugai. 1998 m. liepos 20 d. priimta Tarybos direktyva 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos (toliau – Tarybos direktyva 98/58/EB). Tarybos direktyva 98/58/EB buvo parengta remiantis 1978 m. birželio 19 d. Europos Konvencija dėl gyvūnų, laikomų ūkininkavimo tikslams, apsaugos.¹⁰⁸ Kuri nustato Bendrijos nuostatas, taikomas visiems ūkiuose laikomiems gyvūnams ir kurios apima nuostatas dėl fiziologines ir etologines gyvūnų reikmes atitinkančių laikymo vietų, maisto, vandens ir priežiūros.

Tarybos direktyvoje 98/58/EB¹⁰⁹ nurodoma valstybėms narėms užtikrinti, kad gyvūnų savininkai arba laikytojai imtųsi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų jų priežiūroje esančių gyvūnų gerovę. Tai reiškia, kad gyvūnai neturėtų būti be reikalo skaudinami, kankinami arba žalojami. Taip pat valstybėms narėms nurodoma užtikrinti, kad gyvūnų (išskyrus žuvis, roplius ar varliagyvius) auginimo arba laikymo sąlygos, pagal nusistovėjusią patirtį ir mokslo žinias, atsižvelgiant į jų rūšį ir išsivystymo, prisitaikymo ir prijaikinimo lygį bei jų fiziologines ir etologines reikmes, atitiktų Tarybos direktyvos 98/58/EB I priede išdėstytas nuostatas. Pavyzdžiui, gyvūnus turi globoti pakankamas atitinkamų sugebėjimų, žinių ir profesinę kompetenciją turinčių darbuotojų skaičius, turi būti tinkamos patalpos, pašaras, vanduo ir kt.

Europos Parlamentas 1987 m. vasario 20 d. rezoliucijoje dėl gyvūnų gerovės politikos, kreipėsi į Komisiją, kad ši pateiktų pasiūlymus dėl būtiniausių standartų, taikomų intensyviai veršelių auginimui. Veršeliai, kaip gyvi gyvūnai, įtraukti į produktų, pateiktų EEB steigimo sutarties II priede, sąrašą ir veršelių auginimas yra sudėtinė žemės ūkio dalis. Siekiant užtikrinti racionalų gamybos plėtojimą buvo būtina nustatyti būtiniausius veršelių auginimo arba penėjimo apsaugos standartus. Todėl 1991 m. lapkričio 19 d. buvo priimta Tarybos direktyva 91/629/EEB nustatanti būtiniausius veršelių apsaugos standartus¹¹⁰ (toliau – Tarybos direktyva 91/629/EEB). Tarybos direktyvoje 91/629/EEB nustatomi būtiniausi veršelių auginimo ir penėjimo apsaugos standartai, t. y. laisvas plotas garduose, kad veršeliai galėtų nesunkiai atsigulti, ilsėtis, atsistoti ir matyti kitus veršelius. Taip pat atsižvelgiant į jų elgsenos bei fiziologinius poreikius veršeliai neturi būti visą laiką laikomi tamsoje ir kt. Tarybos direktyvoje 91/629/EEB įtvirtinama svarbi nuostata, kad ne vėliau kaip iki 1997 m. spalio 1 d. Komisija, remdamasi Veterinarijos mokslinio komiteto nuomone, turi pateikti Tarybai ataskaitą apie intensyvaus ūkininkavimo sistemą (as), kuri (kurios) atitinka

¹⁰⁸ Europos Konvencija dėl gyvūnų, laikomų ūkininkavimo tikslams, apsaugos // Official Journal L: 1978, Nr. 323-14.

¹⁰⁹ 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 1998, Nr. 221-23.

¹¹⁰ 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/629/EEB nustatanti būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1991, Nr. 340-28.

patologinio, zootechninio, fiziologinio pobūdžio bei elgsenos gerovės reikalavimus. Remiantis ataskaitoje padarytomis išvadomis 1997 m. sausio 20 d. priimta Tarybos direktyva 97/2/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/629/EEB nustatančią būtiniausius veršelių apsaugos standartus¹¹¹ (toliau – Tarybos direktyva 97/2/EB). Atliktais moksliniais tyrimais pripažinta, kad veršeliai turi gyventi jų poreikius atitinkančioje aplinkoje, t. y. gyventi bandoje. Atskirai laikomi veršeliai privalo turėti pakankamai vietos judėti, prieiti prie kitų galvijų ir atlikti įprastus judesius atsistojant arba atsigulant. Tuo remiantis Tarybos direktyvoje 97/2/EB nurodoma, kad po aštuonių gyvenimo savaičių nė vienas veršelis neturi būti laikomas atskirame garde, išskyrus, kai veterinarijos gydytojas patvirtina, kad dėl sveikatos arba elgsenos veršelių reikia izoliuoti siekiant jų išgydyti. Atskiruose veršelių garduose, turi būti ne ištisinės, o perforuotos sienos, pro kurias veršeliai galėtų matyti ir lytėti. Vis dėlto, veršelių atskiro gardo laisvas plotis ir kiekvienam kartu su kitais laikomam veršeliui laisvas plotas minėtoje Tarybos direktyvoje 97/2/EB beveik nepasikeitė.

1991 m. lapkričio 19 d. priimta Tarybos direktyva 91/630/EEB nustatanti būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus¹¹² (toliau – Tarybos direktyva 91/630/EEB). Šioje Tarybos direktyvoje išdėstyti minimalūs veislinių ir penimų kiaulių apsaugos standartai, t. y. grindų plotai, medžiagos naudojamos pastatų statybai kurios turi būti nepavojingos kiaulėms. Taip pat nurodoma, kad kiaulės neturėtų būti visą laiką laikomos tamsoje, kiekvienai kiaulei turi būti tiek erdvės, kad galėtų nesunkiai atsigulti, atsistoti, vieta turi būti švari ir sudarytos sąlygos matyti kitas kiaules. Iki 1997 m. spalio 1 d. Komisija turėjo pateikti Tarybai ataskaitą apie kiaulių intensyvios veislininkystės sistemą (as), kuri (ios) atitiktų kiaulių patologinius, zootechninius, fiziologinius ir elgsenos reikalavimus. Kaip to pasekmė 2001 m. spalio 23 d. priimta Tarybos direktyva 2001/88/EB, iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/630/EEB, nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus.¹¹³ Remdamasi Tarybos direktyvos 91/630/EEB 6 straipsniu, Komisija pateikė pranešimą apie intensyvaus kiaulių auginimo sistemas, ypač atsižvelgdama į paršavedžių, auginamų taikant įvairaus lygio jų judėjimo apribojimus ir grupėmis, gerovę, ir pateikė pasiūlymus dėl taisyklių koregavimo. Atsižvelgus į mokslo pažangą ir siekiant pagerinti grupėse laikomų kiaulių gerovę 2001 m. lapkričio 9 d. priimta Komisijos direktyva 2001/93/EB iš dalies pakeičianti

¹¹¹ 1997 m. sausio 20 d. Tarybos direktyva 97/2/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/629/EEB nustatančią būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1997, Nr. 25-24.

¹¹² 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/630/EEB nustatanti būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1991, Nr. 340-33.

¹¹³ 2001 m. spalio 23 d. Tarybos direktyva 2001/88/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/630/EEB, nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 2001, Nr. 316-1.

Direktyvą 91/630/EEB nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus¹¹⁴ (toliau – Komisijos direktyva 2001/93/EB). Komisijos direktyvos 2001/93/EB preambulėje pažymima, kad uodegų pjaustymas, dantų karpymas ir šlifavimas kiaulėms gali sukelti laikiną tiesioginį ir užsitęsusi skausmą. Taip pat kastracija gali sukelti ilgesnį skausmą, kuris yra dar stipresnis, kai suplėšomi audiniai. Šiuo atveju pažymėtina, kad ši praktika yra žalinga kiaulių gerovei, ypač kai minėtus veiksmus atlieka nekompetentingi ir nepatyrę asmenys. Vis dėlto, Komisijos direktyvos 2001/93/EB I priedo I skyriaus 8 dalyje įtvirtinamos tam prieštaraujančios nuostatos, taikant šias išimtis, t. y. leistinos procedūros: 1) vienodas paršelių kraštinių dantų sutrumpinimas juos šlifuojant arba kerpant žirkklėmis ir neliečiant lygaus paviršiaus vėliau kaip septintą jų gyvenimo dieną; kuiliams prireikus gali būti sutrumpintos iltys, kad jie nesužeistų kitų gyvūnų arba nesusižeistų patys; 2) uodegos dalies nukirpimas; 3) kiaulių patinų kastravimas nesuplėšant audinių; 4) žiedų vėrimas į nosį tik tuo atveju, jei taikomos atviro laikymo sistemos, laikantis nacionalinių teisės aktų. Tačiau pažymima, kad nei uodegos, nei kraštiniai dantys negali būti kerpami ar trumpinami reguliariai, o tik tada, kai nustatoma, kad buvo sužeisti paršavedžių speniai arba kitų paršelių ausys ar uodegos. Prieš atliekant minimas procedūras, atsižvelgiant į aplinką ir gyvulių tankumą, imamas kitų priemonių, apsaugančių nuo uodegų kandžiojimo ir kitų blogybių. Komisijos direktyvos 2001/93/EB I priedo II skyriaus C dalies 3 punkte nurodoma, kad nenujunkyti jaunesnių kaip 28 dienų paršelių nuo paršavedės, nebent nujunkymas turėtų neigiamą poveikį paršavedės ar jos paršelių sveikatai arba jei ankstyvas nujunkymas yra naudingas paršelių sveikatai. Vis dėlto nepaisant minėtų išimčių Komisijos direktyvoje 2001/93/EB nustatomos geresnę praktiką užtikrinančios taisyklės.

Vištų dedeklių laikymas bateriniuose narvuose¹¹⁵ yra labiausiai paplitęs kiaušinių gamybos būdas Bendrijoje, kuris žymiai padidina šio sektoriaus produktyvumą. Tam tikrais atvejais vištų dedeklių laikymas bateriniuose narvuose gali nepagrįstai ir pernelyg smarkiai žaloti gyvūnus. Todėl 1988 m. kovo 7 d. Taryba priėmė Direktyvą 88/166/EEB, atitinkančią Teisingumo Teismo sprendimą byloje 131/86 (1986 m. kovo 25 d. Tarybos direktyvos 86/113/EEB, nustatančios minimalius bateriniuose narvuose laikomų vištų dedeklių apsaugos standartus), anuliavimas¹¹⁶ (toliau – Tarybos direktyva 88/166/EEB). Šioje Tarybos direktyvoje nurodoma, kad kiekvienai vištai dedeklei skiriamas ne mažesnis kaip 450 cm² narvo plotas. Baterinio narvo aukštis visuose jo

¹¹⁴ 2001 m. lapkričio 9 d. Komisijos direktyva 2001/93/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/630/EEB, nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 2001, Nr. 316-36.

¹¹⁵ „Vištos dedeklės“ yra suaugusios Gallus gallus veislės vištos, laikomos kiaušinių gamybai. „Bateriniai narvai“ bet kokia uždara erdvė, skirta vištoms dedeklėms, sudaranti baterijos sistemą. „Baterinio laikymo sistema“ narvų išdėstymas vienas šalia kito ir (arba) vienas ant kito“ // Tarybos direktyva 88/166/EEB atitinkanti Teisingumo Teismo sprendimą byloje Nr. 131/86 (1986 m. kovo 25 d. Tarybos direktyvos 86/113/EEB, nustatančios minimalius narvėlių baterijose laikomų vištų dedeklių apsaugos standartus, anuliavimas) // Official Journal L. 1988, Nr. 74-83.

¹¹⁶ Ten pat.

taškuose turi būti ne žemesnis kaip 35 cm, o 65 proc. narvo ploto aukštis turi būti ne žemesnis kaip 40 cm. Tarybos direktyvos 88/166/EEB 9 straipsnyje nurodoma, kad iki 1993 m. sausio 1 d. Komisija turi pateikti ataskaitą apie mokslo pasiekimus gerinant vištų priežiūrą įvairiose auginimo sistemose. Pažymėtina, kad dauguma valstybių narių ratifikavo Europos konvenciją, skirtą ūkininkavimo tikslais laikomų gyvulių apsaugai, ir Bendrija šią Konvenciją patvirtino Sprendimu 78/923/EEB. Minėtoje Komisijos ataskaitoje, pagrįstoje Veterinarijos mokslinio komiteto nuomone, daroma išvada, kad minėtuose bateriniuose narvuose laikomų ir pagal kitas sistemas auginamų dedeklių vištų gerovės sąlygos nėra tinkamos. Laikant vištas tokiuose narvuose negali būti tenkinami tam tikri jų poreikiai. Todėl turėtų būti nustatyti patys aukščiausi standartai atsižvelgiant į įvairius parametrus, į kuriuos būtina atsižvelgti, kad tos sąlygos pagerėtų.

Remiantis pateikta informacija 1999 m. liepos 19 d. buvo priimta Tarybos direktyva 1999/74/EB nustatanti minimalius dedeklių vištų apsaugos reikalavimus.¹¹⁷ Minėtos Tarybos direktyvos II skyriaus 1 dalyje nurodoma, kad vištas laikant nepagerintuose narvuose kiekvienai vištai turi būti skirta mažiausiai 550 cm² narvo ploto. Tuo tarpu narvo aukštis 65 procentuose viso ploto turi būti ne mažesnis kaip 40 cm, o visuose kituose taškuose – ne mažesnis kaip 35 cm. Pastebėtina, kad narvo plotas didėja labai nežymiai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad minėto skyriaus 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama svarbi nuostata nurodanti valstybėms narėms užtikrinti, kad nuo 2012 m. sausio 1 d. būtų uždrausta auginti vištas minėtuose narvuose. Be to, nuo 2003 m. sausio 1 d. negalima gaminti ir pradėti eksploatuoti tokių narvų. Po 2012 m. sausio 1 d. vištos turės būti auginamos pagerintuose narvuose skiriant mažiausiai 750 cm² narvo ploto kiekvienai vištai. Iš jo 600 cm² sudaro naudingas plotas, narvo aukštis, išskyrus aukštį virš naudingo ploto, turi būti ne mažesnis kaip 20 cm kiekviename taške ir nė vieno narvo visas plotas negali būti mažesnis kaip 2000 cm². Pagerintuose narvuose kiekvienai vištai tenka ne mažiau kaip 750 cm² narvo ploto, yra įrengti lizdai, pakratai lesiojimui ir kapstymui, laktos sutūpimui ir nagų dilinimo priemonės. Vištas taip pat galima laikyti pasirenkant alternatyvią laikymo sistemą, t. y. vištidižių sistemas ir laisvo laikymo sistemas, kuriose vištos turi daugiau erdvės ir gali laisviau judėti ir praustis dulkėse. Siekiant aiškesnės detalios teisinių reglamentavimų ir nacionalinės teisės aktus vienaip ar kitaip įgyvendinančius ES teisę šiose srityse (žr. 5 priede / p. 134).

Pastebėtina, kad mokslinėje literatūroje daug diskutuojama dėl komercijai naudojamų gyvūnų gerovės apsaugos. Galbūt didžiausias iškeltas gerovės rūpestis yra dėl naminių paukščių

¹¹⁷ 1999 m. liepos 19 d. Tarybos direktyva 1999/74/EB nustatanti minimalius dedeklių vištų apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1999, Nr. 203-53.

apsaugos.¹¹⁸ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad mokslinėje literatūroje dažnai keliamas klausimas, ar nustatyti gyvūnų gerovės apsaugos standartai, yra tokie, kad gyvūnai ištikrųjų jaustųsi gerai.¹¹⁹ Kaip pavyzdys gali būti pateikiamas vištų dedeklių laikymas bateriniuose narvuose. Jos yra įkurdintos narvuose iki penkių paukščių, suteikiant kiekvienam paukščiui atskiros erdvės, mažiau negu A4 popieriaus lapas. Taip pat joms atliekama „snapų trumpinimo“ procedūra, kuri skaudžiai nuneša dalį jų jautrių snapų be nuskausminimo. Tai yra atliekama apsaugant kitus paukščius nuo galimo kanibalizmo, kuris yra perpildymo ir įtampos padarinys.¹²⁰ Nepaisant to, kad vištos yra socialūs gyvūnai, kurie nuolat juda ir sąveikauja, kiaušinių gamintojai reikalauja, kad dauguma vištų būtų laikomos mažuose narveliuose. Vištų dedeklių laikymas bateriniuose narvuose yra pagrindinė praktika. Pripažįstama, kad naudojant tokią laikymo sistemą, vištoms yra sukeliami rimtų sveikatos problemų. Taip pat iš jų atimama, bet kokia gyvenimo kokybė.¹²¹ Natūraliomis sąlygomis vištos ištempia savo sparnus ir mosuoja jais, pačios suka lizdus. Narve visas šitas elgesys neįmanomas dėl erdvės trūkumo. Sparnų plaikstymas yra būtinas gerai vištų gerovei. Šiuo atveju pažymėtina, kad nesugebėjimas įvykdyti normalų elgesį atitinkančių sąlygų, apskritai yra įvertinama kaip viena iš svarbiausių problemų.¹²² Pastebėtina, kad gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai tuo pat metu draudžia ir leidžia laikyti vištas dedekles ankštuose narvuose.¹²³

Kaip jau buvo užsiminta, tradiciniai baterijos narvai, kurie egzistuoja Lietuvoje, šiuo metu palaipsniui nutraukiami visoje Europos Sąjungoje su visišku uždraudimu auginti vištas nepagerintuose narvuose iki 2012 m. sausio 1 d.¹²⁴ Kai kuriose valstybėse pastebėtina ir teigiama tendencija. Visos narvo sistemos yra efektyviai draudžiamos Šveicarijoje. Kitos šalys, kurios ėmėsi priemonių, kad uždraustų ar palaipsniui nutrauktų baterinių narvų sistemą apima Švediją, Suomiją, Šveicariją, Norvegiją, Vokietiją ir Austriją. Lietuvoje kaip ir Australijoje dar nepalaikomas visiškas

¹¹⁸ Glasgow D. The law of the jungle: advocating for animals in Australia // Deakin Law Review. 2008, 13 (1). P. 205 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=104&sid=acf3f26e-a45f-45de-b01f-ad87d220a8a6%40sessionmgr112&vid=9>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.

¹¹⁹ Nielson L. The WTO, animal welfare, biodiversity and PPMS. – Ardsley, N. Y. Transnational, Lancaster: Gazelle Drace Academic, 2007. P. 88.

¹²⁰ Glasgow D. The law of the jungle: advocating for animals in Australia // Deakin Law Review. 2008, 13 (1). P. 205 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=104&sid=acf3f26e-a45f-45de-b01f-ad87d220a8a6%40sessionmgr112&vid=9>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.

¹²¹ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 16-18.

¹²² Brooman S., Legge D. Law relating to animals. – London: Cavendish, 1997. P. 180.

¹²³ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 110.

¹²⁴ 1999 m. liepos 19 d. Tarybos direktyva 1999/74/EB nustatanti minimalius dedeklių vištų apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1999, Nr. 203-53

baterinių narvų draudimas. Vietoj to, Vyriausybės yra linkusios palaikyti didžia dalimi nenaudingas priemones tokias kaip didėjanti narvo erdvė mažytėmis proporcijomis.¹²⁵

Visuomenėje vis dar diskutuojama kas iš tikrųjų turi reikšmę: pigūs produktai, kai minimaliai atsižvelgiama į ūkio gyvūnų gerovę ar brangesni produktai, kai labiau atsižvelgiama į ūkio gyvūnų gerovę.¹²⁶ Jei visuomenė norės, kad su gyvūnais būtų elgiamasi tam tikrame būde, tada anksčiau ar vėliau, tai įvyks. Ir tai didžia dalimi pasireiškė todėl, kad vartotojai patys norės, kad tai įvyktų.¹²⁷

2.1.3. Skerdžiamų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas

Kasmet ES mėsai paskerdžiama beveik 360 mln. kiaulių, avių, ožkų bei galvijų ir papjaunama keli milijardai naminių paukščių. 25 mln. gyvūnų užmušami dėl jų kailio, o peryklose papjaunama apie 330 mln. vieniadienių gaidžiukų. Dar keli milijonai gyvūnų pastaraisiais metais paskersti dėl paukščių gripo bei snukio ir nagų ligos.¹²⁸

Pažymėtina, kad visuomenės susirūpinimas tuo metu egzistavusiems skerdimo metodams buvo išreikštas Vokietijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Kaip atsakas į tai 1974 m. priimta Tarybos direktyva 74/577/EEB dėl gyvūnų apsvaiginimo juos skerdžiant. Tai buvo pirmasis EB teisės aktas apsaugantis naminius (prijaukintus) gyvūnus.¹²⁹ Kadangi Bendrijos taisyklės buvo siauresnės nei Europos konvencijos dėl skerdimui skirtų gyvūnų apsaugos, priimtos 1979 m. gegužės 10 d. Strasbūre. 1988 m. Ministrų Taryba EEB vardu patvirtino Europos konvenciją dėl skerdimui skirtų gyvūnų apsaugos. Konvencija buvo priimta dėl dviejų pagrindinių tikslų: pirma, kad skerdžiami gyvūnai kiek įmanoma būtų apsaugoti nuo kančios ir skausmo ir antra, dėl mėsos kokybės.¹³⁰ 1993 m. Direktyva 74/577/EEB pakeičiama į Tarybos direktyvą 93/119/EB dėl gyvūnų apsaugos juos skerdžiant arba užmušant¹³¹ (toliau – Tarybos direktyva 93/119/EB). Minėta Tarybos direktyva 93/119/EB apima veiksmus nuo gyvūnų perkėlimo į skerdyklos aptvarus iki to momento kai

¹²⁵ Glasgow D. The law of the jungle: advocating for animals in Australia – Deakin Law Review. 2008, 13 (1). P. 207 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=104&sid=acf3f26e-a45f-45de-b01f-ad87d220a8a6%40sessionmgr112&vid=9>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.

¹²⁶ Brooman S., Legge D. Law relating to animals. – London: Cavendish, 1997. P. 209.

¹²⁷ Ibid., P. 217.

¹²⁸ Persvarstomos gyvūnų skerdimo taisyklės // <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/naujienos/4220/>; prisijungimo laikas: 2011-02-22.

¹²⁹ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 145.

¹³⁰ 1988 m. gegužės 16 d. Tarybos sprendimas 88/306/EEB dėl Europos konvencijos dėl skerdimui skirtų gyvūnų apsaugos sudarymo // Official Journal L. 1988, Nr. 137-25.

¹³¹ 1993 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 93/119/EB dėl gyvūnų apsaugos juos skerdžiant arba užmušant // Official Journal. L. 1993, Nr. 340-21.

gyvūnas miršta. Kalbant apie teisinius veiksmus paminėtina, kad skerdimui skirtų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reglamentavimas keitėsi nedaug. 2004 m. gruodžio 22 d. priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97.¹³² Minėtu Tarybos reglamentu buvo padaryti nežymūs pakeitimai dėl vadinamų elektrinių botagų naudojimo gyvūnams juos varant, t. y. nurodoma, kad būtina kiek įmanoma vengti naudoti elektros impulsus generuojančius prietaisus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad srovės impulsas sumažintas iki vienos sekundės, vietoj dviejų. Elektros srovė gali būti naudojama tik suaugusiems jaučiams ir kiaulėms varyti, jei šie nejudėtų arba judėtų nenoriai, ir tik tokiu atveju, jei jiems palikta pakankamai vietos eiti į priekį. Taip pat nurodoma, kad jei gyvūnas į srovę nereaguoja, ji pakartotinai nenaudojama. Akivaizdžiai pastebėtina, kad skerdžiamų gyvūnų gerovės apsaugai nebuvo skiriama daug dėmesio. Lyginant su gyvūnų gerovės apsauga juos vežant, kai minėtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1/2005 buvo priimtos gyvūnų vežimo taisyklės. Siekiant aiškumo detalesnį teisinį reglamentavimą ir nacionalinės teisės aktus vienaip ar kitaip įgyvendinančius ES teisę šioje srityje (žr. 6 priede / p. 136).

Gyvūnų apsvaiginimo ir užmušimo metodai tampa vis aktualesne skerdžiamų gyvūnų gerovės apsaugos svarstoma problema. Svarbu pažymėti, kad gyvūnų apsvaiginimo ir užmušimo metodai nepakeisti nuo 1993 metų. Atsižvelgiant į tai, kad skerdžiamų gyvūnų gerovės apsauga nebuvo detalai peržiūrėta pastaruosius 18 metų, galima daryti prielaidą, kad ji nėra suderinta su mokslo ir technologijų raida. Nors skerdyklos, prieš skersdamos gyvūnus privalo juos apsvaiginti, kad kuo labiau sumažintų gyvūnų skausmą ir kančią.

Vis dažniau diskutuojama, kad gyvūnų apsvaiginimo metodai prieš juos skerdžiant nėra veiksmingi. Pavyzdžiui, apsvaiginant gyvūnus pistoletu su užsklendžiama spyna, kontūzija, elektros narkoze ar anglies dioksida, dalis gyvūnų prieš skerdžiant atgauna sąmonę. Todėl turėtų būti peržiūrėta visa mokslinė literatūra nuo 1993 metų.¹³³

¹³² 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 // Official Journal L. 2005, Nr. 3.

¹³³ Persvarstomos gyvūnų skerdimo taisyklės // <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/naujienos/4220/>; prisijungimo laikas: 2011-02-22.

2.1.4. Laukinių gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas

Nesuskaičiuojamos laukinių gyvūnų formos sudaro nepakeičiamą žemės gamtos sistemos dalį, kurią privalu išsaugoti žmonijos labui. Pastebėtina vis didesnė laukinių gyvūnų vertė aplinkos, ekologiniu, genetiniu, moksliniu, estetiniu, rekreaciniu, kultūriniu, lavinamuoju, socialiniu ir ekonominiu atžvilgiu. Kiekviena žmonių karta privalo išlaikyti žemės išteklius ateinančioms kartoms ir užtikrinti, kad tas palikimas būtų išsaugotas, o kai jis naudojamas, tai turi būti daroma protingai.¹³⁴

Valstybės pareiga rūpintis gyvūnija numatyta LR Konstitucijos 54 straipsnyje:¹³⁵

Valstybė rūpinasi natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos ir augalijos, atskirų gamtos objektų ir ypač vertingų vietovių apsauga, prižiūri, kad su saiku būtų naudojami, taip pat atkuriami ir gausinami gamtos ištekliai. Įstatymu draudžiama niokoti žemę, jos gelmes, vandenį, teršti vandenį ir orą, daryti radiacinį poveikį aplinkai bei skurdinti augaliją ir gyvūniją.

Pastebimai mažėjant laukinei gyvūnijai, kuri paplitusių valstybių narių Europinėje teritorijoje, iškilo grėsmė dėl natūralios aplinkos ir ypač biologinės pusiausvyros. Pažymėtina, kad veiksminga gyvūnijos apsauga yra tipiška aplinkos apsaugos problema, peržengianti valstybių sienas ir reikalaujanti bendros atsakomybės.

Išreiškiant vis didesnę susirūpinimą laukinių gyvūnų rūšims, kurios migruoja per valstybių sienas 1979 m. birželio 23 d. Bonoje priimta Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija.¹³⁶ Konvencijoje nurodoma, kad valstybės saugo ir privalo saugoti laukinių gyvūnų migruojančias rūšis, kurios gyvena jų nacionalinėms jurisdikcijoms priklausančiose teritorijose ir migruoja per jas. Todėl siekiant išsaugoti ir veiksmingai valdyti laukinių gyvūnų migruojančias rūšis, būtini visų valstybių suderinti veiksmai visose nacionalinėms jurisdikcijoms priklausančiose teritorijose, kuriose tokios rūšys praleidžia tam tikrą savo gyvenimo ciklo dalį.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad valstybių narių Europinėje teritorijoje natūraliai paplitę laukiniai paukščiai daugiausia priklauso migruojančioms rūšims, kurios sudaro bendrą paveldą. Pažymima, kad daugelio rūšių laukinių paukščių, paplitusių valstybių narių Europinėje teritorijoje, skaičius nuolat mažėja. Todėl 1979 m. balandžio 2 d. Taryba priėmė Direktyvą dėl laukinių paukščių apsaugos 79/409/EEB su paskutiniais pakeitimais padarytais 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/102/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos

¹³⁴ Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1742.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

¹³⁶ Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1742.

79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais.¹³⁷

Esama apsaugos priemonė pasirodė neefektyvi, todėl buvo būtina ją tobulinti ir išplėsti. Valstybių narių europinėje teritorijoje natūralių buveinių būklė nuolat blogėjo, ir vis didėjo rūšių skaičius, kurioms gresia didelis išnykimo pavojus. Todėl 1992 m. gegužės 21 d. Taryba priėmė Direktyvą 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos¹³⁸ su paskutniais nežymiais pakeitimais padarytais 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos Direktyva 2006/105/EB dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo adaptuojanti tam tikras Direktyvas aplinkos srityje.¹³⁹

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 1979 m. balandžio 2 d. priimta Tarybos direktyva 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos ir 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos draudžiama daugelį rūšių gaudyti, jas laikyti ir jomis prekiauti. Tuo pat metu numatant išimtis dėl tokių konkrečių priežasčių, kaip mokslo tyrimai, švietimas, populiacijos atkūrimas, reintrodukcija ir veisimas. Siekiant tinkamai įgyvendinti Bendrijos teisės aktus dėl laukinės faunos apsaugos ir norint užtikrinti, kad zoologijos sodai tinkamai atliktų savo svarbų vaidmenį saugant rūšis, šviečiant visuomenę ir (arba) vykdant mokslo tyrimus. Buvo būtina sudaryti bendrąją valstybių narių teisės aktų bazę, reglamentuojančią leidimų zoologijos sodams išdavimą ir tikrinimą, gyvūnų zoologijos soduose laikymą, personalo mokymą ir šių sodų lankytojų švietimą. Todėl 1999 m. kovo 29 d. priimta Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose.¹⁴⁰

Nuo 1984 m. sausio 1 d. Reglamentu (EEB) Nr. 3626/82 Bendrijoje taikoma Nykstančių laukinių faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija. Pagrindinis Konvencijos tikslas yra apsaugoti nykstančias faunos ir floros rūšis kontroliuojant tarptautinę prekybą tų rūšių egzemplioriais.

Didelis dėmesys buvo skiriamas siekiant geriau apsaugoti tas laukinės faunos ir floros rūšis, kurioms gresia arba gali grėsti pavojus išnykti. Todėl Reglamentas (EEB) Nr. 3626/82 turėjo būti pakeistas į Reglamentą, kuriame būtų atsižvelgta į mokslo žinias, įgytas nuo minėto Reglamento priėmimo dienos. Kontrolės prie Bendrijos vidaus sienų panaikinimas ir bendros rinkos

¹³⁷ 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/102/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais // Official Journal L. 2008, Nr. 323.

¹³⁸ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos // Official Journal L. 1992, Nr. 206-7.

¹³⁹ 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos Direktyva 2006/105/EB dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo adaptuojanti tam tikras direktyvas aplinkos srityje // Official Journal L. 2006, Nr. 363.

¹⁴⁰ 1999 m. kovo 29 d. Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose // Official Journal L. 1999, Nr. 94-24.

sukūrimas suponavo būtinybę patvirtinti griežtesnes prekybos kontrolės prie Bendrijos išorinių sienų priemonės ir tikrinti dokumentus bei prekes pasienio muitinėje, per kurią jos yra įvežamos. 1996 m. gruodžio 9 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą.¹⁴¹ Pastebėtina, kad minėtas Tarybos reglamentas buvo ne kartą keistas. Todėl atsižvelgiant į pakeitimų kiekį ir siekiant aiškumo, kilo būtinybė Reglamento (EB) Nr. 338/97 priedą pakeisti nauju. Kaip to pasekmė 2009 m. gegužės 14 d. priimtas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą¹⁴² su klaidų ištaisymu.¹⁴³

Ypač svarbu paminėti 1979 m. rugsėjo mėn. 19 d. priimtą Berno konvenciją dėl Europos laukinės gyvūnijos ir gamtinės aplinkos apsaugos. Kurioje įtvirtintas draudimas gaudyti ir žudyti tam tikras rūšis visais neselektyviais būdais, įskaitant spąstus, jei jie naudojami plačiai arba neselektyviai. Vadovaujantis minėta Konvencija 1991 m. lapkričio 4 d. priimtas Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3254/91 draudžiantis Bendrijoje naudoti spąstus, kuriais suspaudžiamos gyvūnų galūnės, ir įvežti į Bendriją tam tikrų rūšių laukinių gyvūnų, kilusių šalyse, kur jie gaudomi minėtais spąstais arba kitais tarptautinių humaniško gyvūnų gaudymo reikalavimų neatitinkančiais būdais, kailius, odas ir iš jų pagamintas prekes.¹⁴⁴

Atsižvelgiant į laukinių gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų kiekį ir siekiant aiškumo, išsamesnį teisinį reglamentavimą ir nacionalinės teisės aktus vienaip ar kitaip įgyvendinančius ES teisę šioje srityje (žr. 7 priede / p. 138).

Pastebėtina, kad ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu lygiu vis aktyviau diskutuojama apie laukinių gyvūnų naudojimą cirkuose. Cirkai su gyvūnais plačiai kritikuojami ir manoma, kad tokia praktika neturi jokios paskirties, kaip tik pasilinksminimą.¹⁴⁵ Vis dažniau į viešumą iškyla faktai, kai gyvūnai gyvena ankštuose narvuose. Kai jie nepaklūsta dresuojant naudojamos fizinės bausmės ir mažinamas maisto davinių kiekis. Europoje atskleistas ne vienas žiauraus elgesio su gyvūnais cirkuose atvejis. Cirkų šalininkai teigia, kad gyvūnų pasirodymai šviečia ir artina žmones prie kitų

¹⁴¹ 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 1997, Nr. 61-1.

¹⁴² 2009 m. gegužės 14 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 2009, Nr. 123.

¹⁴³ 2009 m. gegužės 14 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiančio Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą, klaidų ištaisymas // Official Journal L. 2009, Nr. 139.

¹⁴⁴ 1991 m. lapkričio 4 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3254/91 draudžiantis Bendrijoje naudoti spąstus, kuriais suspaudžiamos gyvūnų galūnės, ir įvežti į Bendriją tam tikrų rūšių laukinių gyvūnų, kilusių šalyse, kur jie gaudomi minėtais spąstais arba kitais tarptautinių humaniško gyvūnų gaudymo reikalavimų neatitinkančiais būdais, kailius, odas ir iš jų pagamintas prekes // Official Journal L. 1991, Nr. 308-1.

¹⁴⁵ Francione G. L. Animals, property, and the law. – Philadelphia, Temple university press, 1995. P. 19.

gyvų būtybių. Vis dėlto, stebėdami laukinius gyvūnus, atliekančius jiems nenatūralius triukus dirbtinėje aplinkoje, nieko nesužinome ir neišmokstame. Meškos važiuojančios dviračiais, drambliai su sijonais, krokodilai surištais nasrais tėra pasityčiojimo objektai.¹⁴⁶

Daugelis šiuolaikinių gyvūnų gerovės apsaugos judėjimų vis aktyviau ragina uždrausti minėtą praktiką Lietuvoje. Lietuvos gyvūnų globos draugija, Gyvūnų gerovės tarnyba „PIFAS“, Gyvūnų globos organizacija „Lesė“, Lietuvos žaliųjų judėjimas, viešoji įstaiga „Žalioji Lietuva“, gamtos apsaugos asociacija „Baltijos vilkas“, Lietuvos vegetarų ir veganų asociacija ir iniciatyvinė grupė „Gerbk gyvūnų teises“ vieningai sutaria, kad cirko gyvūnai patiria stresą, kurį sukelia nuolatinis jų vežiojimas iš vienos vietos į kitą, dresūros metodai neretai būna paremti fizinėmis bausmėmis, judėjimo laisvės suvaržymu, izoliacija, pasirodymo metu gyvūnai nuolatos patiria stresą dėl triukšmingos aplinkos, ryškaus ir kintančio apšvietimo.¹⁴⁷ Daugelyje pasaulio šalių gyvūnų naudojimas cirkuose jau yra uždraustas Austrijoje, Kosta Rikoje, Izraelyje ir Singapūre yra visiškai draudžiama naudoti laukinius gyvūnus cirkuose. Čekijoje, Danijoje, Suomijoje, Indijoje, Švedijoje draudžiama naudoti cirke tam tikras gyvūnų rūšis. Belgijoje, Estijoje ir Lenkijoje draudžiama naudoti cirke laisvėje pagautus laukinius gyvūnus. Šiuo metu ypatingai daug diskutuojama dėl Lietuvoje veikiančio registruoto cirko „Ažuolyno meškučiai“, kur nuolat randami ir nepašalinami grubūs gyvūnų laikymo sąlygų pažeidimai. Atsižvelgiant į nekontroliuojamą situaciją dėl gyvūnų naudojimo cirkuose Lietuvoje, siūloma į šiuo metu svarstomą Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą įtraukti nuostatą draudžiančią naudoti gyvūnus cirkuose.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Akcija „Prieš cirkus su gyvūnais“ // <http://gyventisamoningai.lt/2008/08/17/akcija-„pries-cirkus-su-gyvunais“/>; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

¹⁴⁷ Septynios gyvūnų globos organizacijos prašo Seimo narių uždrausti cirką su gyvūnais // <http://www.15min.lt/naujiena/augintiniai/ivykiai/gyvunu-globos-organizacijos-praso-parlamentaru-uzdrausti-cirka-su-gyvunais-172-75354>; prisijungimo laikas: 2011-01-05.

¹⁴⁸ Žemės ūkio ministerija turės apsispręsti ar leisti Lietuvoje naudoti gyvūnus cirke // http://www.kaunoziņas.lt/naujienos/zemes-ukio-ministerija-tures-apsispresti-ar-leisti-lietuvoje-naudoti-gyvunus-cirke_32725.html; prisijungimo laikas: 2011-01-26.

2.1.5. Eksperimentams naudojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas

Graikų filosofai buvo pirmieji praktikai, panaudoję vivisekciją, t. y. gyvo organizmo pjaustymą mokslo tikslais. Pirmajame medicinos rankraštyje – „Corpus Hippocraticum“ (apie 400 m. pr. m. e.) – aprašyti keli gyvūnų panaudojimo pavyzdžiai. Klaudijus Galenas (130 – 200 m.) gyvūnų skrodimo duomenis panaudojo žmogaus kūno sandarai aprašyti, jis pirmas pradėjo biologinius eksperimentus su gyvūnais. Įsigalėjęs krikščionybei eksperimentiniai mokslai nutrūko, ir tik XV amžiuje, Renesanco epochoje, atgijo eksperimentinė medicina ir biologija. XIX a. pabaigoje atrasti anestetikai, o tai suteikė galimybę eksperimentuojant nuskausminti gyvūnus. Anglijoje, o vėliau ir Prancūzijoje buvo sukurtas judėjimas prieš gyvūnų naudojimą eksperimentams. 1875 m. Anglijoje įkurta gyvūnų teises ginanti „Viktorijos gatvės draugija“, o 1876 m. priimtas pirmas eksperimentinių gyvūnų apsaugos įstatymas.¹⁴⁹

Pagrindinius laboratorinių gyvūnų mokslo principus suformulavo du britų mokslininkai – zoologas V. M. S. Russellas ir mikrobiologas R. L. Burchas. Šie principai išdėstyti 1959 m. išleistoje knygoje „Humaniškos eksperimentinės technikos principai“ (angl. „*Principles of Humane Experimental Technique*“). Autoriai išplėtojo „trijų R“ („3R“) koncepciją:

- Sumažinimas (angl. „*Reduction*“) – mokslininkai savo darbe turėtų naudoti minimalų skaičių gyvūnų.
- Tobulinimas (angl. „*Refinement*“) – metodai kuriais gyvūnai naudojami eksperimento metu turi sukelti kuo mažiau skausmo, kančios ir streso.
- Pakeitimas (angl. „*Replacement*“) – reiškia, kad, jei įmanoma, vietoj gyvūnų naudojamosi kitais metodais (pvz. kompiuteriniais modeliais).¹⁵⁰

Siūloma plėsti „trijų R“ koncepciją, pridėdant naujas „R“ sąvokas: atsakomybė (angl. „*Responsibility*“), t. y. žmogaus atsakomybė prieš gyvūnus,¹⁵¹ ir reabilitacija (angl. „*Rehabilitation*“), t. y. rūpinimasis gyvūnu po eksperimento.¹⁵²

Remiantis „trijų R“ principais buvo priimtos 1986 m. kovo 18 d. Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos ir 1986 m. lapkričio 24 d. Tarybos direktyva 86/609/EEB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais

¹⁴⁹ Ruškėnas O., Bukelskienė V. Eksperimentai su gyvybe: paminklas nežinomai pelei // Spectrum, Vilniaus universiteto žurnalas. 2006, 1 (4). P. 5. // http://www.vu.lt/site_files/Spectrum/Spectrum_4.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-05.

¹⁵⁰ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 212-213.

¹⁵¹ Ruškėnas O., Bukelskienė V. Eksperimentai su gyvybe: paminklas nežinomai pelei // Spectrum, Vilniaus universiteto žurnalas. 2006, 1 (4). P. 6. // http://www.vu.lt/site_files/Spectrum/Spectrum_4.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-05.

¹⁵² The concept of the 4th R // <http://www.icare-worldwide.org/rehab/index.html>; prisijungimo laikas: 2011-03-05.

naudojamų gyvūnų apsaugos. Pažymėtina, kad dabar tai yra viso pasaulio mokslininkų, akademinės bendruomenės ir pramonės šakų visuotinai pripažįstami principai. Jie plačiai taikomi gyvūnų naudojimo mokslinėse procedūrose srityje.¹⁵³

Siekiant riboti gyvūnų naudojimą eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais, kur įmanoma, pakeisti tokį naudojimą, ypač ieškant alternatyvių priemonių ir skatinant šių alternatyvių priemonių naudojimą. 1986 m. kovo 18 d. Strasbūre priimta Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos.¹⁵⁴ Minėtoje Konvencijoje pabrėžiama, kad visiems eksperimente naudojamiems ar skirtiems naudoti gyvūnams suteikiamos jų sveikatai ir gerovei reikalingos laikymo patalpos, aplinka, nors šiek tiek judėjimo laisvės, pašaras, vanduo ir priežiūra. Kiekviena valstybė narė turėtų skatinti mokslinius tyrimus siekiant kurti metodus nenaudojant gyvūnų, kurie galėtų teikti tą pačią informaciją, kuri gaunama atliekant eksperimentus, kurių metu naudojami gyvūnai. Taip pat pažymima, kad eksperimentus atliekantys arba juose dalyvaujantys asmenys ir eksperimentams naudojamus gyvūnus prižiūrintys asmenys, taip pat einantys kontroliuojamo pobūdžio pareigas asmenys turi turėti reikalingą išsilavinimą ir kvalifikaciją.

1986 m. lapkričio 24 d. buvo priimta Tarybos direktyva 86/609/EEB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos,¹⁵⁵ (toliau – Tarybos direktyva 86/609/EEB) siekiant suderinti valstybių narių praktiką eksperimentų su gyvūnais srityje. Tarybos direktyva 86/609/EEB yra minėtos Konvencijos įgyvendinimo priemonė, į kurią įtraukti tie patys Konvencijos tikslai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad dėl įvairių Tarybos direktyvos 86/609/EEB trūkumų, tam tikros valstybės narės nustatė platesnio masto nacionalines įgyvendinimo priemones, o kitos valstybės narės taikė tik būtiniausius reikalavimus.¹⁵⁶ 1998 m. kovo 23 d. Taryba priėmė Sprendimą 1999/575/EB dėl Bendrijos Europos eksperimentams ir kitiems moksliniams tikslams naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos konvencijos patvirtinimo. Tapusi šios Konvencijos šalimi, Bendrija pripažino mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos ir gerovės svarbą tarptautiniu lygiu. 2002 m. gruodžio 5 d. rezoliucijoje dėl Direktyvos 86/609/EEB Europos Parlamentas paragino Komisiją

¹⁵³ Declaration of Bologna: Reduction, Refinement and Replacement Alternatives and Laboratory Animal Procedures // Adopted by the 3rd World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, Bologna, Italy, 1999 // http://www.icare-worldwide.org/indian_congress/bologna.html; prisijungimo laikas: 2011-02-14.

¹⁵⁴ Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2007, Nr.49-1883.

¹⁵⁵ 1986 m. lapkričio 24 d. Tarybos direktyva 86/609/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsauga, suderinimo // Official Journal L. 1986, Nr.358-1.

¹⁵⁶ 2007 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendacija 2007/526/EB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairių (Pranešta dokumentu Nr. C(2007) 2525) // Official Journal L. 2007, Nr.197.

pateikti pasiūlymą dėl Tarybos direktyvos 86/609/EEB peržiūros, kuriame būtų numatytos griežtesnės ir skaidresnės eksperimentų su gyvūnais priemonės. Todėl siekiant sumažinti minėtus skirtumus, turėtų būti numatytos išsamesnės taisyklės. 2006 m. birželio 15 d. per ketvirtąją daugiašalę Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos šalių konsultaciją buvo priimtas patikslintas minėtos Konvencijos A priedas, kuriame nustatytos eksperimentuose naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairės.¹⁵⁷ Minėtos gairės buvo įtrauktos į 2007 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendaciją 2007/526/EB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairių.¹⁵⁸

Pažymėtina, kad atsiradus naujų mokslinių žinių apie gyvūnų gerovei poveikį darančius veiksnius, taip pat apie gyvūnų gebėjimą jausti ir reikšti skausmą, kančią, baimę ir ilgalaikį sužalojimą, kilo būtinybė gerinti mokslinėms procedūroms naudojamų gyvūnų gerovę, griežtinant būtiniausius jų apsaugos standartus, kad jie atitiktų naujausius mokslo laimėjimus. Todėl 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Direktyvą 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos.¹⁵⁹ Šia Europos Parlamento ir Tarybos direktyva siekiama padidinti mokslo tikslais naudojamų gyvūnų gerovės apsaugą. Taip pat prisidėti prie siekio sumažinti bandymų su gyvūnais mastą, užtikrinti, kad bandymuose naudojamiems gyvūnams būtų teikiama tinkama priežiūra ir, kad su jais būtų humaniškai elgiamasi. Vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 13 straipsniu, kuriuo pripažįstama, kad gyvūnai yra jausmūs gyviai, ir rengiant teisės aktus visapusiškai turi būti atsižvelgiama į „trijų R“ principą. Be to, specialiomis nuostatomis siekiama kuo labiau sumažinti bandymų su nežmoginiais primatais mastą ir užtikrinti, kad atlikti bandymus su laisvėje gyvenančiais nežmoginiais primatais būtų laipsniškai atsisakoma. Pabrėžiama, kad atlikti bandymus su žmogbeždžionėmis yra draudžiama. Vis dėlto minėti nuostatai numatoma išimtis, kad griežtai apibrėžtomis ir išskirtinėmis sąlygomis tokius bandymus atlikti būtų leidžiama. Taip pat siekiama užtikrinti pusiausvyrą tarp gyvūnų gerovės interesų ir pareigos vykdyti mokslinius tyrimus siekiant naudos žmonėms ir aplinkai.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Tarybos pozicija (ES) Nr. 12/2010 pirmojo svarstymo metu, siekiant priimti europos parlamento ir tarybos direktyvą dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos Tarybos priimta 2010 m. birželio 3 d // Official Journal C. 2010, Nr. 203 E.

¹⁵⁸ 2007 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendacija 2007/526/EB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairių (Pranešta dokumentu Nr. C (2007) 2525) // Official Journal L. 2007, Nr. 197.

¹⁵⁹ 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 2010, Nr. 276-33.

¹⁶⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 294 straipsnio 6 dalį dėl Tarybos per pirmąjį svarstymą priimtos pozicijos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos priėmimo // KOM. 2010, Nr. 324.

1976 m. liepos 27 d. Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo¹⁶¹ su pakeitimais, padarytais 2003 m. vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/15/EB ir paskutiniais priedų pakeitimais padarytais atsižvelgiant į technikos pažangą 2009 m. gruodžio 16 d. Komisijos direktyva 2009/159/ES.¹⁶² Atsižvelgiant į Tarybos direktyvos 76/768/EEB pakeitimų dinamiką ir siekiant aiškumo buvo būtina išdėstyti minėtą Direktyvą nauja redakcija. Todėl 2009 m. lapkričio 30 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr.1223/2009 dėl kosmetikos gaminių.¹⁶³ Naujomis taisyklėmis buvo siekiama supaprastinti procedūras ir suderinti terminiją, taip sumažinant administracinę naštą bei išvengiant dviprasmybių. Reglamentu siekiama visapusiškai suderinti Bendrijos taisykles, kad būtų sukurta kosmetikos gaminių vidaus rinka ir užtikrinta labai gera žmonių sveikatos apsauga. Pastebėtina, kad Tarybos direktyva 76/768/EEB kelis kartus buvo reikšmingai pakeista.

Draudimas atlikti gatavų kosmetikos gaminių bandymus įsigaliojo 2004 m. rugsėjo 11 d., o draudimas atlikti ingredientų ar ingredientų derinių bandymus galioja nuo 2009 m. kovo 11 d., nepaisant to, ar bus atliekami alternatyvūs bandymai, kuriuose nenaudojami gyvūnai. Dėl poveikio žmonių sveikatai nustatytas draudimas teikti rinkai kosmetikos gaminius, su kurių ingredientais atlikti tyrimai (išskyrus kartotinių dozių toksiškumo, reprodukcinio toksiškumo ir toksikokinetinius tyrimus) naudojant gyvūnus galioja nuo 2009 m. kovo 11 d. Pastarųjų parametrų atveju pateikimo rinkai draudimas įsigalios 2013 m. kovo 11 d. nepaisant to, ar bus atliekami alternatyvūs bandymai, kuriuose nenaudojami gyvūnai. Atsižvelgiant į pakeitimų dinamiką ir siekiant aiškumo detalesnį teisinį reglamentavimą ir nacionalinės teisės aktus vienaip ar kitaip įgyvendinančius ES teisę šioje srityje (žr. 8 priede / p. 143).

Pastebėtina, kad požiūris į gyvūnus taip pat priklauso nuo nacionalinio suvokimo. Nežmoginių primatų naudojimas mokslinėms procedūroms visuomenei kelia didžiausią susirūpinimą. Dėl nežmoginių primatų genetinio artumo žmonėms ir jų itin išvystytų socialinių įgūdžių šių gyvūnų naudojimas mokslinėms procedūroms kelia tam tikrų etinių ir praktinių

¹⁶¹ 1976 m. liepos 27 d. Tarybos direktyva 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1976, Nr. 262-169.

¹⁶² 2009 m. gruodžio 16 d. Komisijos direktyva 2009/159/ES, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių III priedą, siekiant suderinti jį su technikos pažanga (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2009, Nr. 336.

¹⁶³ 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1223/2009 dėl kosmetikos gaminių // Official Journal L. 2009, Nr. 342.

problemų, susijusių su jų elgesio, aplinkos ir socialinių poreikių tenkinimu laboratorijos aplinkoje.¹⁶⁴

Pažymėtina, kad visuomenei kelia susirūpinimą etiniai gyvūnų naudojimo procedūrose aspektai. Todėl su gyvūnais visuomet turėtų būti elgiama kaip su jaučiančiais sutvėrimais, o jų naudojimas mokslinėse procedūrose turėtų apsiriboti tik tokiais sritimis, kuriose skatinama mokslo pažanga ir fundamentalios žinios, kadangi tai gali būti naudinga, pavyzdžiui, žmonių ar gyvūnų sveikatai ar aplinkai. Taigi galimybė naudoti gyvūnus mokslinėms procedūroms turėtų būti svarstoma tik tada, kai neįmanoma taikyti alternatyvių metodų nenaudojant gyvūnų.¹⁶⁵ Iš Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos šeštosios ataskaitos¹⁶⁶ matyti, kad gerokai mažiau naudota plačianosių beždžionių (42,2 proc. mažiau), taip pat šunbeždžionių (9,8 proc. mažiau). Kaip ir 2002 bei 2005 m., 2008 m. bandymams ir kitiems mokslo tikslams žmogbeždžionių nenaudota (žr. 9 priedą / p. 151). Pagal paskutinius 2008 m. pateiktus duomenis matyti, kad visose 27 Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams per metus panaudota kiek per 12 mln. gyvūnų.

2.1.6. Namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinis reguliavimas

1987 m. lapkričio 13 d. Strasbūre buvo priimta Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos.¹⁶⁷ Minėtos Konvencijos preambuleje nurodoma, kad namuose laikomus gyvūnus su žmogumi sieja ypatingi ryšiai. Vis dėlto, namuose gyvūnai ne visada laikomi jų sveikatą ir gerovę palaikančiomis sąlygomis. Pagrindinis Konvencijos tikslas yra įtvirtinti bendrą požiūrį ir praktiką, dėl namuose laikomų gyvūnų.

Kaip jau buvo užsiminta nei viena Europos konvencija nėra automatiškai privaloma, kiekviena valstybė narė gali nuspręsti pati, kurią ratifikuoti ir įgyvendinti. Pažymėtina, kad 2004 m. balandžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 1987 m. lapkričio 13 d. Strasbūre priimtą

¹⁶⁴ 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 2010, Nr. 276-33

¹⁶⁵ Tarybos pozicija (ES) Nr. 12/2010 pirmojo svarstymo metu, siekiant priimti europos parlamento ir tarybos direktyvą dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos Tarybos priimta 2010 m. birželio 3 d // Official Journal C. 2010, Nr. 203 E.

¹⁶⁶ Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui. Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos šeštoji ataskaita SEC(2010) 1107 // COM (2010) 511. P. 4. // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0511:REV1:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2011-04-10

¹⁶⁷ Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2839.

Europos konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos.¹⁶⁸ Tuo įsipareigojant imtis priemonių, kad Konvencijos nuostatos būtų taikomos, t. y. atitinkamai derinti ir keisti vidaus įstatymus.

Pastebėtina, kad mokslinėje literatūroje ir visuomenėje vis aktyviau vyksta diskusijos dėl šunų uodegų kirpimo ir ausų trumpinimo praktikos, kuri perkopė daugiau nei šimtmetį.¹⁶⁹ Tokia praktika apima tokias šunų veisles kaip, pudeliai, bokseriai, dobermanai, rotveileriai,¹⁷⁰ vidurinės azijos aviganiai. Jau plačiai pripažįstama ir žingsnis po žingsnio artėjama prie bendro požiūrio, kad tokiu būdu šunys yra suluošinami, vardan pripažintų veislės standartų. Šiuo metu ausų trumpinimas yra draudžiamas daugelyje valstybių. Vis dėlto paliekant uodegų kirpimo praktiką, t. y. uodegų kirpimas kaip „kosmetinė“ procedūra vis dar atliekama.¹⁷¹ Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad uodegų kirpimo ir ausų trumpinimo procedūra paprastai atliekama 3-5 dienų amžiaus šuniukams, neatliekant nuskausminimo. Vyko debatai dėl to, kiek faktiškai šunys kenčia minėtų procedūrų metu ir po to. Pažymėtina, kad daugelio mokslininkų faktai rodo, kad minėtos procedūros sukelia daug skausmo, nes pjūvis eina per daugelį itin jautrių vietų, t. y. nervų galūnes, įskaitant odą, kremzles ir kaulus. Manoma, kad skausmas nėra nuolatinis, tačiau jis gali išlikti keletą dienų, ir visada yra infekcijos rizika.¹⁷² Pažymima, kad tai gali būti vėlesnių sveikatos sutrikimų priežastis šuniui.¹⁷³ Autorė pastebi, kad ausų trumpinimo procedūra, turi ilgalaikį išliekamąjį neigiamą poveikį, kuris sąlygoja šuns ausų jautrumą. Dėl minėtų procedūrų reikalingumo laikomasi kelių pozicijų. Kai kurie teigia, kad tai atliekama siekiant išvengti galimų traumų, t. y. medžioklės metu ar dėl uodegos privėrimo durimis. Tačiau dauguma veislininkystės atstovų ir šunų savininkų abejoja, kad tai daroma gyvūnų sveikatos ir gerovės labui. Jų manymu pirmenybė yra teikiama estetikai ir „veislės standartams“.¹⁷⁴ Šiuo atveju pažymėtina, kad vienas iš pagrindinių namuose laikomų gyvūnų gerovės principų, yra tai, kad gyvūnui negalima kelti bereikalingo skausmo, kančios ar kitaip kankinti. Todėl galima daryti išvadą, kad šunų uodegų kirpimo ir ausų trumpinimo praktika prieštarauja Europos konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos įtvirtintiems tikslams.

Europos konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos 10 straipsnyje nurodyta, kad chirurginės operacijos siekiant pakeisti namuose laikomo gyvūno išvaizdą arba kitais su gydymu

¹⁶⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos ratifikavimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2831.

¹⁶⁹ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 16.

¹⁷⁰ Wilkins D. B. Animal welfare in Europe: European legislation and concerns – London: Kluwer Law International, 1997. P. 86.

¹⁷¹ Wilkins D. B. Animal welfare in Europe: European legislation and concerns – London: Kluwer Law International, 1997. P. 86.

¹⁷² Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 16.

¹⁷³ Wilkins D. B. Animal welfare in Europe: European legislation and concerns. – London: Kluwer Law International, 1997. P. 87.

¹⁷⁴ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 16-17.

nesusijusiais tikslais yra draudžiamos, būtent: uodegų kirpimas; ausų trumpinimas; balso stygų pašalinimas; nagų ir ilčių pašalinimas.¹⁷⁵

Svarbu pažymėti, kad šunų uodegų kirpimo ir ausų trumpinimo praktika lieka teisėta ir plačiai paplitusi Lietuvoje (2011 m. balandis), nepaisant to, kad uždrausta kitur.

Pastebėtina, kad namuose laikomų gyvūnų gerovės apsauga ES teisės aktais reglamentuota nepakankamai. Todėl šių gyvūnų gerovės apsauga yra palikta valstybių narių priežiūrai. Šiuo metu namuose laikomų gyvūnų gerovės apsaugą reglamentuoja LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas.¹⁷⁶ Paminėtina, kad šis įstatymas taip pat nustato ir prieš tai minėtų gyvūnų kategorijų, t. y. ūkinės paskirties, laboratorinių, laukinių bei namuose laikomų gyvūnų apsaugos bendruosius principus. Pagrindinis įstatymo tikslas yra apsaugoti gyvūnus nuo juridinių ir fizinių asmenų elgesio, t. y. nuo kančių, žiauraus elgesio ir kitų neigiamų poveikių.

Dar kartą paminėtina, kad 2004 m. balandžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo 1987 m. lapkričio 13 d. Strasbūre priimtą Europos konvenciją dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos. Tuo išsipareigojant imtis priemonių, kad Konvencijos nuostatos būtų taikomos. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki šiuo metu svarstomo LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto nebuvo imtasi jokių priemonių siekiant įgyvendinti Konvencijos nuostatas dėl namuose laikomų gyvūnų gerovės apsaugos. Todėl galima daryti išvadą, kad šiuo metu galiojanti teisinė bazė, reglamentuojanti namuose laikomų gyvūnų gerovės apsaugą,¹⁷⁷ yra nepakankama, smarkiai vėluojanti ir neįgyvendinanti tarptautinių išsipareigojimų ir neatitinkanti pasaulinių tendencijų ir geros praktikos gyvūnų gerovės apsaugos srityje.

Pastebėtina, kad ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje nuskambėjusio šunelio Pipiro istorija¹⁷⁸ paskatino parengti reikiamus teisės aktų pakeitimus gyvūnų gerovės politikos įgyvendinimo srityje.

LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte siūloma, kad prie žiauraus elgesio su gyvūnais ir jų kankinimo būtų priskirtos ir veterinarinės procedūros, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą, t. y. ausų, barzdelių, skiauterių, snapų, uodegų trumpinimas, balso stygų, nagų, sparnų, kanopų ir ilčių pažeidimas ar pašalinimas, plunksnų išpešimas ar pašalinimas kitu būdu ir kt. Taip pat aiškiai nurodoma, kad sąmoningas gyvūno padarymas bešeimininkiu ar

¹⁷⁵ Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2839.

¹⁷⁶ Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2728.

¹⁷⁷ Ten pat.

¹⁷⁸ Neišgyvenusio šuns Pipiro budeliui – 8 mėnesiai nelaisvės //

[http://www.valstietis.lt/Pradzia/Naujienos/Kriminalai/Neisgyvenusio-suns-Pipiro-budeliui-8-menesiai-nelaisves;](http://www.valstietis.lt/Pradzia/Naujienos/Kriminalai/Neisgyvenusio-suns-Pipiro-budeliui-8-menesiai-nelaisves)
prisijungimo laikas: 2010-01-21.

bepriežiūriu yra laikomas kaip žiaurus elgesys su gyvūnu.¹⁷⁹ Detalesnį teisinį reglamentavimą (žr. 10 priede / p. 156). Dauguma ES valstybių narių priėmė teisės normas draudžiančias kirpti uodegas ir trumpinti ausis šunims su gydymu nesusijusiais tikslais. Vis dėlto Europos žemyne šunų selekcininkams ir savininkams galima apeiti šiuos nacionalinius draudimus, t. y. perkant gyvūnus iš kaimyninių šalių arba atlikti minėtas procedūras kur vis dar yra teisėta tokia praktika.¹⁸⁰ Todėl tai turėtų būti reglamentuota ES teisės aktais, pavyzdžiui reglamentu turėtų būti priimta teisės norma draudžianti kirpti uodegas ir trumpinti ausis visiems gyvūnams su gydymu nesusijusiais tikslais, taip pat įvežti tokius gyvūnus iš trečiųjų šalių.

2.2. Gyvūnų gerovės apsaugos įgyvendinimas nacionalinėje teisėje ir jos trūkumai

Britų politologo R. Garnerio manymu gyvūnų apsaugos lygis priklauso nuo individualaus gyvūno. Taip pat ne tik nuo žmonių poreikių ir interesų, bet nuo institucinės ir teisinės struktūros reglamentuojančios jų naudojimą.¹⁸¹ Apžvelkime vieną pavyzdį, triušiu, kuris yra skirtas maistui, būtų taikomi visiškai skirtingi teisės aktų kriterijai, nei jis būtų naudojamas laboratorijoje, ar būtų laisvėje, ar būtų laikomas kaip augintinis.¹⁸²

Pastebėtina, kad gyvūnų gerovė ekonominiu požiūriu yra sudėtinga ir galiausiai priklauso nuo etinių prielaidų, susijusių su gyvūnų gyvybės verte ir sąlygomis.¹⁸³ Kaip jau buvo užsiminta, požiūris į gyvūnus priklauso nuo nacionalinio suvokimo ir kultūrų skirtumo. Pavyzdžiui, Prancūzijoje maistui yra naudojamos varlės, Kinijoje šunys ir pelės ir t. t. Šie pavyzdžiai parodo didelius kultūrų ir požiūrio į gyvūnus skirtumus. Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad Vakarų Europoje šunys yra mylimi ir laikomi tarsi šeimos nariais, o tuo tarpu Pietų Kinijoje jie yra laikomi

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. 10-3298-03 // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=62916&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=n; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

¹⁸⁰ Wilkins D. B. *Animal welfare in Europe: European legislation and concerns*. – London: Kluwer Law International, 1997. P. 87.

¹⁸¹ Sankoff P., White S. *Animal law in Australasia: a new dialogue*. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 109.

¹⁸² Sankoff P., White S. *Animal law in Australasia: a new dialogue*. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 110.

¹⁸³ Lagerkvist C. J., Hess S. A meta – analysis of consumer willingness to pay for farm animal welfare // *Eur. Rev. Agric. Econ.* 2010. P. 1.

<http://erae.oxfordjournals.org/content/early/2010/11/30/erae.jbq043.full.pdf+html?maxtoshow=&hits=10&RESULTFOR=1&andexacttitle=&andexacttitleabs=&andfulltext=animal+status+quo&andexactfulltext=&andsearchid=1&FIRSTINDEX=0&sortspec=relevance&resourcetype=HWCIT>; prisijungimo laikas: 2011 -01-26.

kaip pirminis baltymų šaltinis.¹⁸⁴ Gyvūnus galima suskirstyti į kategorijas pagal gyvūnų gerovės apsaugos lygį nacionalinės teisės aktuose (žr. priedą 11 / p. 158).

Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas ir taikymas – sudėtingas procesas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad būtų visiškai laikomasi ES teisės aktų nustatytų reikalavimų. Šio proceso metu ne tik atsiskleidžia konkrečios valstybės narių institucijų pasirengimas ir administraciniai gebėjimai, nustatytų įgyvendinimo procedūrų veiksmingumas, politinė situacija ir pozicija. Įgyvendinimas taip pat dažnai būna susijęs su įvairiomis ES ir nacionalinės teisės nuostatomis, faktinėmis aplinkybėmis ir, be abejonės, su galimu skirtingu jų vertinimu. Atitinkamai valstybės narės daromi pažeidimai gali būti įvairiausių formų. Nors esama ES teisės įgyvendinimo padėtis Lietuvoje ir bendros tendencijos jokių rimtesnių grėsmių neatskleidžia¹⁸⁵ (žr. 12 priedą / p. 160). Šiuo atveju pažymėtina, kad ETD duomenimis Europos Komisija nėra vykdžiusi pažeidimo procedūros prieš Lietuvos Respubliką gyvūnų gerovės apsaugos srityje¹⁸⁶. Siekiant užtikrinti veiksmingą ES teisės aktų perkėlimo į Lietuvos Respublikos teisę ir jos įgyvendinimo sistemą, ETD koordinuodamas valstybės institucijų veiklą registruoja ir atitinkamoms valstybės institucijoms paskirsto priimtus ES teisės aktus, rengia ES teisės perkėlimo ir įgyvendinimo planą, kontroliuoja šio plano vykdymo eigą, atlieka įstatymų, susijusių su Lietuvos naryste ES, monitoringą, analizuoja ES teisės aktų ir perkeliančių ar įgyvendinančių nacionalinės teisės aktų ar jų projektų atitikties lenteles, koordinuoja ES teisės pažeidimo procedūras, teikia Europos Komisijai informaciją apie ES teisės aktų perkėlimą ir įgyvendinimą Lietuvoje.¹⁸⁷

Vis dėlto Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010 metų veiklos ataskaitoje pabrėžiama, kad ES teisės aktų reikalavimus įgyvendinančių nacionalinės teisės aktų rengimo, svarstymo ir priėmimo procesas lėtėja. Tai savo ruožtu gali turėti neigiamų pasekmių, nes laiku neįgyvendinus priimtų Europos Sąjungos teisės aktų didėtų pažeidimo procedūrų ir ieškinių Europos Sąjungos Teisingumo Teisme skaičius ir dėl to padidėtų finansinių sankcijų Lietuvos Respublikai už prisiimtų įsipareigojimų neįgyvendinimą, tikimybė. Ypatingai atkreiptinas dėmesys į tai, kad įsigaliojus Lisabonos sutarties pakeitimams Europos Sąjungos

¹⁸⁴ Nielson L. The WTO, animal welfare, biodiversity and PPMS. – Ardsley, N. Y. Transnational, Lancaster: Gazelle Dtrace Academic, 2007. P. 88.

¹⁸⁵ Kriaučiūnas D. Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas ir taikymas Lietuvoje // Politologija. 2007, 4 (48). P. 133. // <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Politologija/48/133-164.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-01-26.

¹⁸⁶ „ETD buvo pateiktas klausimas per klausimų-atsakymų sistemą <http://www.etd.lt/index.php?-1997390675>: Ar Europos Komisija kada nors vykdė pažeidimo procedūras prieš Lietuvos Respubliką gyvūnų gerovės apsaugos srityje. Ar buvo neoficialių Europos Komisijos paklausimų dėl ES teisės įsipareigojimų vykdymo (iki-pažeidiminėje stadijoje)?“

¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos, susijusios su Lietuvos naryste Europos Sąjungoje, 2009 metais apžvalga. P. 52. // <http://www.lrvk.lt/bylos/ES/apzvalga%202009%20m.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

Komisija įgijo papildomą teisinį instrumentą, kuriuo sėkmingai gali būti naudojamosi ir politiniais tikslais, siekiant užtikrinti savalaikį ES teisės aktų įgyvendinimą, būtent, galimybė Komisijai prašyti Teisingumo Teismo skirti sankcijas valstybei narei už vėlavimą pranešti apie direktyvą įgyvendinančias priemones jau ieškinio pateikimo Teisingumo Teismui metu. Šio instrumento taikymą politiniais tikslais galima laikyti teigiamu veiksniu, skatinančiu nevėluoti su direktyvų įgyvendinimą užtikrinančių integracinių teisės aktų priėmimu, tačiau teisinės ir finansinės pasekmės valstybei, neužtikrinus savalaikio direktyvų perkėlimo, būtų ypač neigiamos.¹⁸⁸

Šiuo atveju paminėtina, kad ES nuo 2007 m. galioja naujos gyvūnų gerovės apsaugos transportavimo metu taisyklės. Komisaras V. Špidla pabrėžė, jog iki 2008 m. pabaigos ataskaitų dėl minėtų taisyklių įgyvendinimo nebuvo pateikęs Kipras, Lietuva, Malta, Bulgarija ir Liuksemburgas.¹⁸⁹

Todėl galbūt šiuo metu didžiausia pastebima gyvūnų gerovės apsaugos įgyvendinimo problema nacionalinėje teisėje yra pasyvumas gyvūnų gerovės politikos įgyvendinimo srityje. Tai reiškia, kad nacionalinės teisės aktų rengimo, svarstymo ir priėmimo procesas yra lėtas. Kaip geriausias to pavyzdys, jau minėtas tarptautinių įsipareigojimų neįgyvendinimas namuose laikomų gyvūnų gerovės apsaugos srityje.

Problema yra ta, kad Europos Tarybos rėmuose priimti teisės aktai formaliai nėra ES teisės dalis ir neturi tokios juridinės galios kaip ES teisės aktai. Žinoma, išskyrus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir jos protokolus. Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos siekiama įtvirtinti bendras geros praktikos gaires ir tolesnes plėtojimo tendencijas, būtent todėl būtina skirti tam reikiamą dėmesį.

Šiuo atveju dar kartą paminėtina, kad šiuo metu galiojanti teisinė bazė, reglamentuojanti gyvūnų gerovės apsaugą yra nepakankama ir neatitinkanti geros praktikos gairių. Tačiau pastebėtina ir teigiama tendencija – tai ilgai rengtas Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo numatoma šiek tiek geresnė gyvūnų gerovės apsauga. Būtina pažymėti, kad gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai niekada nebus tiek detalūs ir išsamūs, kad išspręstų visas praktikoje kylančias problemas. Todėl kiek šis įstatymas pakeis esamą situaciją gyvūnų gerovės apsaugos srityje bus galima įvertinti ateityje.

¹⁸⁸ Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010 metų veiklos ataskaita // <http://www.etd.lt/index.php?503705799>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

¹⁸⁹ 2009 m. sausio 12-15 d. Strasbūro plenarinės sesijos akcentai // <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=LT&type=IM-PRESS&reference=20090108FCS45647>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

2.2.1. Gyvūnų gerovės apsaugos pažeidimai: teismų praktikos pavyzdžiai

Pastebėtina, kad gyvūnų gerovės apsaugos srityje teismų praktika yra negausi ir nenusistovėjusi. Tai matyti ir iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 –ųjų metų veiklos apžvalgos.¹⁹⁰

Priešinga situacija pastebėtina Jungtinėse Valstijose. Įvade minėtame vadovėlyje „Gyvūnų teisė // Atvejai ir bylos medžiaga“¹⁹¹ pateikiama ganėtinai daug istorinių ir šių dienų teismų praktikos pavyzdžių gyvūnų gerovės apsaugos srityje, apimant net ir Jungtinių Valstijų Aukščiausiąjį Teismą, kurio suformuota praktika turėjo ir vis dar turi didelę reikšmę gyvūnų gerovės apsaugos teorijai ir praktikai JAV.

Šiuo metu ypač pastebėtina laukinės gyvūnijos apsaugos pažeidimų dažnėjimo tendencija. Kaip jau buvo užsiminta laukinių gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai orientuoti į besaikio naudojimo ir nykstančių rūšių apsaugą, o ne į žiaurų elgesį (žr. 11 priedą / p. 158). Tai reiškia, kad laukinė gyvūnija yra saugoma nuo rūšies išnykimo, o ne nuo žiauraus elgesio ir skausmingų procedūrų. Todėl šiuo atveju būtų reikšminga apžvelgti keletą pasirinktų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos pavyzdžių.

• *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal V. Č. ir R. Z. apeliacinį skundą dėl Panevėžio apygardos administracinio teismo 2007 m. rugšėjo 24 d. nutarties V. Č. ir R. Z. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-146-668-08.*¹⁹² Teisėjų kolegija nustatė:

2007 m. balandžio 27 d. Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamento Panevėžio rajono agentūros pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą V. Č. už tai, kad jis 2007 m. vasario 2 d. kartu su R. Z. ir trimis laikų veislės šunimis sugavo ir nudūrė šerną, neturėdami teisės medžioti. Pažeidimas nustatytas pagal Panevėžio rajono policijos komisariato medžiagą, fotonuotraukas, filmuotą medžiagą, apklausos protokolą. Nurodyta, jog pagal V. Č. parodymus šernas buvo sumedžiotas Upytės miške. V. Č. padarytas administracinis teisės pažeidimas kvalifikuotas pagal ATPK 85 straipsnio 4 dalį. Toliau pateikiamos motyvų santraukos.

¹⁹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 metų metinis pranešimas // <http://www.lvat.lt/teismo-praktika/teismo-metiniai-pranešimai/2010-metu.aspx>; prisijungimo laikas: 2011-02-14.

¹⁹¹ Wagman B. A., Waisman S. S., Frasch P. D. Animal law // Cases and materials // Fourth edition. – Durham, North Carolina: Carolina Academic Press, 2010. P. xxxvii.

¹⁹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal V. Č. ir R. Z. Apeliacinį skundą dėl Panevėžio apygardos administracinio teismo 2007 m. rugšėjo 24 d. Nutarties V. Č. ir R. Z. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-146-668-08.

2007 m. gegužės 17 d. Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamento Panevėžio rajono agentūros pareigūno nutarimu V. Č. už Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 17.2, 18.1, 18.2, 18.3, 18.5, 60.1, 60.3, 60.14, 76.1, 76.3, 76.4 punktų reikalavimų pažeidimą pagal ATPK 85 straipsnio 4 dalį paskirta 3000 Lt bauda, įpareigojant atlyginti 541,40 Lt gamtai padarytą žalą. Administracinę atsakomybę patraukti asmenys V. Č. ir R. Z. teismą prašė panaikinti Panevėžio regiono aplinkos apsaugos departamento Panevėžio rajono agentūros (toliau – Panevėžio RAAD Panevėžio rajono agentūra) vyr. valstybinio aplinkos apsaugos inspektoriaus 2007 m. gegužės 17 d. ir 2007 m. gegužės 25 d. nutarimus ir bylas nutraukti. V. Č. neigė 2007 m. vasario 2 d. vienas ar su R. Z. dalyvavęs šerno medžioklėje. 2007 m. rugsėjo 24 d. Panevėžio apygardos administracinio teismo nutartimi skundai atmesti.

V. Č. ir R. Z. apeliaciniu skundu prašo Panevėžio apygardos administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 24 d. nutartį panaikinti ir bylą nutraukti.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teisėjų kolegija apeliacinį skundą atmetė ir nutartyje pažymėjo, toliau pateikiama nutarties motyvų santrauka.

Apeliantams administracinė nuobauda paskirta pagal ATPK 85 straipsnio 4 dalį už Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 17.2, 18.1, 18.2, 18.3, 18.5, 60.1, 60.3, 60.14, 76.1, 76.3, 76.4 punktų pažeidimus. Pažymėtina, jog ši ATPK nuostata numato administracinės nuobaudos paskyrimą už medžiojamą medžioklės plotuose be galiojančio leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius ar be galiojančios licencijos arba licencijos neužpildymą, sumedžiojus gyvūną, kurį sumedžioti teisę suteikia licencija, arba medžiojamą uždraustu laiku ar uždraustose vietose, arba medžiojamą draudžiamais įrankiais, priemonėmis ar būdais ne tik medžiotojams, bet ir kitiems asmenims.

Medžioklės Lietuvos Respublikoje teritorijoje taisyklių 17.2 punktas leidžia medžioti šernų jauniklius, visus antramečius šernus ir vyresnius nei antramečiai patinus nuo gegužės 1 d. iki kovo 1 d. (nuo vasario 2 d. iki kovo 1 d. tik tykojant bokšteliuose), o vyresnes nei antrames pateles – nuo spalio 1 d. iki vasario 1 d. Šių taisyklių 18.1, 18.2, 18.3, 18.5 punktai (2004 m. gegužės 6 d. įsakymo Nr. D1-255 redakcija) nustato, jog medžioklės metu privaloma turėti medžiotojo bilietą su žyma, įrašyta ne daugiau kaip prieš vienerius metus, apie duomenų medžiotojų sąvadui pateikimą (18.1 p.), galiojantį medžioklės lapą (18.2 p.), medžioklinio šuns kilmės liudijimą arba registracijos taloną ar kitą dokumentą, liudijantį šuns kilmę ar įregistravimą medžioklinių šunų registraciją vykdančioje organizacijoje, jeigu medžiojama su medžiokliniu šunimi (18.5 p.). Taisyklių 60.1 punktas (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. sausio 19 d. įsakymo Nr. D1-30 redakcija) draudžia būti medžioklės plotuose su medžioklės įrankiais, medžiokliniais paukščiais arba palaidais šunimis,

vienam ar keliems asmenims, neturintiems teisės medžioti, 60.3 punktas – medžioti svetimuose medžioklės plotuose, išskyrus atvejį, kai sužeistas medžiojamasis gyvūnas persekiojamas pagal medžioklės taisyklių 26.15 punkto reikalavimus, 60.14 punktas – medžioti žvėris ir paukščius, kurie pagal medžioklės taisyklių reikalavimus nėra priskirti medžiojamiesiems, taip pat medžiojamuosius gyvūnus draudžiamu juos medžioti terminu arba medžiojamuosius gyvūnus, kurių medžioklė uždrausta arba pasibaigęs (neprasidėjęs) jų medžioklės sezonas, neturint Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos išduoto leidimo, arba medžiojamuosius gyvūnus, kurių medžioklė licencijuojama, neturint licencijų šiems gyvūnams sumedžioti. Pagal minėtų taisyklių 76 punktą (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gegužės 6 d. įsakymo Nr. D1-255 redakcija) pažeidimai, kai medžioja asmenys, neturintys teisės medžioti (76.1 p.), neteisėtai medžiojama medžioklės plotuose, neturint nustatyta tvarka išduoto leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetu (76.3 p.), medžiojami žvėrys ir paukščiai, nepriskirti medžiojamiesiems arba medžiojamieji gyvūnai uždraustu juos medžioti laiku arba medžiojamieji gyvūnai, kurių medžiojimas yra licencijuojamas, neturint licencijų šiems gyvūnams sumedžioti (76.4 p.), priskiriami prie šiurkščių medžioklės taisyklių pažeidimų.

Apeliantų padarytas pažeidimas pagal ATPK 85 straipsnio 4 punktą kvalifikuotas tinkamai, administracinės nuobaudos jiems paskirtos įstatymo numatytos sankcijos vidurkio dydžio (sunkinančių ar lengvinančių jų atsakomybę aplinkybių nenustatyta), turinčio teisę skirti nuobaudą pareigūno (ATPK 242 str.). Skundžiama Panevėžio apygardos administracinio teismo nutartis teisėta ir pagrįsta, joje aptarta, kuriais įrodymais teismas remiasi, kuriuos ir dėl kokių aplinkybių atmeta, teismas įvertino visas esminę reikšmę bylai turinčias aplinkybes. Todėl apeliacinis skundas atmestinas, pirmosios instancijos teismo nutartį paliekant nepakeistą.

• *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal D. M. apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutarties D. M. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-756-1125-10.*¹⁹³ Teisėjų kolegija nustatė:

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Alytaus regiono aplinkos apsaugos departamento Prienų agentūros (toliau – ir Institucija) 2009 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. AM037740 (toliau – ir Nutarimas) D. M. pagal ATPK 85 straipsnio 4 dalį paskyrė administracinę nuobaudą – 4 000 Lt baudą už tai, kad jis 2009 m. vasario 6 d. Prienų šilo miške, ties Prienų rajono Naravų kaimu, neteisėtai – be galiojančio leidimo naudoti medžiojamų gyvūnų išteklius,

¹⁹³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal D. M. apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutarties D. M. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-756-1125-10.

be galiojančios licencijos, uždraustu laiku, draudžiamais medžioklės įrankiais „kilpomis“, neturėdamas medžioklės lapo ir galiojančio medžiotojo bilieto, sumedžiojo apie trijų metų amžiaus stirną, taip pažeisdamas Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymo 4 straipsnio 1 punktą ir 17 straipsnį bei Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 (toliau – ir Taisyklės), 17.2, 18.1, 18.2 ir 60.1 punktus. Kartu su pažeidėju neteisėtai medžiojo R. S.. Toliau pateikiamos motyvų santraukos.

D. M. kreipėsi į Kauno apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti Nutarimą ir administracinę bylą nutraukti. Kauno apygardos administracinis teismas 2009 m. gegužės 21 d. nutartimi pareiškėjo skundo netenkino.

Apeliaciniu skundu D. M. prašo panaikinti Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutartį ir priimti naują nutartį – bylą nutraukti.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teisėjų kolegija apeliacinį skundą atmetė ir nutartyje pažymėjo, toliau pateikiama nutarties motyvų santrauka.

D. M. buvo pripažintas kaltu dėl ATPK 85 straipsnio 4 dalyje numatyto administracinio teisės pažeidimo padarymo ir skirta administracinė nuobauda – 4 000 Lt bauda.

ATPK 85 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad medžiojimas medžioklės plotuose be galiojančio leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius ar be galiojančios licencijos arba licencijos neužpildymas sumedžiojus gyvūną, kuri sumedžioti teisę suteikia licencija, arba medžiojimas uždraustu laiku ar uždraustose vietose, arba medžiojimas draudžiamais įrankiais, priemonėmis ar būdais, užtraukia medžiotojui teisės medžioti atėmimą nuo vienerių iki trejų metų su pažeidimo padarymo įrankių ir priemonių konfiskavimu, piliečiui – baudą nuo dviejų iki keturių tūkstančių litų su pažeidimo padarymo įrankių ir priemonių konfiskavimu. Ši teisės norma yra blanketinė, nagrinėjamu atveju nukreipianti į Medžioklės įstatymą (2004 m. sausio 1 d. redakcija) ir Taisykles (2009 m. sausio 1 d. redakcija).

Iš surašyto administracinio teisės pažeidimo protokolo ir nutarimo administracinėje teisės pažeidimo byloje Nr. PER-30 AM 037740 matyti, kad D. M. kaltinamas pažeidęs Medžioklės įstatymo 4 straipsnio 1 punktą ir 17 straipsnį bei Taisyklių 17.2, 18.1, 18.2 ir 60.1 punktus.

Medžioklės įstatymo 4 straipsnio 1 dalis nustato, kad teisę naudoti laisvėje esančių medžiojamųjų gyvūnų išteklius suteikia Aplinkos ministerijos regionų aplinkos departamentai išduodami leidimą naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklius medžioklės plotų vienetė, šio įstatymo 17 straipsnis nustato, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šio įstatymo reikalavimus, atsako civiline, administracine arba baudžiamąja tvarka. Taisyklių 17.2 punkte *inter alia* yra nustatyta, kad

leidžiama medžioti stirnas patinus – nuo birželio 1 d. iki lapkričio 1 d. (tik medžiotojams selekcininkams), o stirnas pateles ir jaunikius – nuo spalio 1 d. iki gruodžio 31 d. Remiantis Taisyklių 18.1 ir 18.2 punktais, medžioklės metu privaloma turėti medžiotojo bilietą, su žyma, įrašyta ne daugiau kaip prieš vienerius metus, apie duomenų medžiotojų sąvadui pateikimą (ši žyma nėra privaloma 1 metus nuo teisės medžioti suteikimo datos) ir galiojantį medžioklės lapą. Taisyklių 60.1 punktas nurodo, kad draudžiama būti medžioklės plotuose su medžioklės įrankiais, medžiokliniais paukščiais arba palaidais šunimis, vienam ar keliems asmenims, neturintiems teisės medžioti.

D. M. savo kaltę neigia ir apeliacinį skundą grindžia tuo, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino byloje surinktus įrodymus, taip pat pažeidė materialinės ir procesinės teisės normas.

ATPK 257 straipsnis nustato, kad administracinę bylą nagrinėjantis organas (tuo pačiu ir teismas) įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, pilnutiniu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu ir teisine sąmone. Taigi įstatymo nustatytas įrodymų vertinimas, kaip objektyvios tiesos nustatymo procesas, grindžiamas subjektyviu faktoriumi – vidiniu įsitikinimu. Vidinis įsitikinimas – tai ne išankstinis įsitikinimas, nuojauta, o įrodymais pagrįsta išvada, padaroma iš surinktų įrodymų.

Apelacinės instancijos teisėjų kolegija, patikrinusi bylą įrodymų vertinimo aspektu, apelianto argumentus atmeta kaip nepagrįstus. Kauno apygardos administracinis teismas tinkamai ištyrė ir įvertino byloje surinktus įrodymus, padarė surinktais įrodymais pagrįstas išvadas, kurių teisingumu nėra pagrindo abejoti. D. M. kaltė įrodyta liudytojų T. B. ir G. K. parodymais pirmosios instancijos teisme, prie bylos pridėtomis fotonuotraukomis ir video medžiaga.

Teisėjų kolegija atmeta apeliacinio skundo argumentą, kad D. M. kaltė buvo nustatyta tik pareigūno S. P. prielaida, jog lupykloje buvę šeriai galėjo būti stirnos. Pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismas įvertino visumą byloje esančių įrodymų, t. y. administracinio teisės pažeidimo protokolą, Prienų rajono valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2009 m. vasario 11 d. raštą Nr. R2-25, video medžiagą, T. B., G. K. ir S. P. parodymus. Be to, teisėjų kolegija sprendžia, kad D. M. apeliaciniame skunde nepagrįstai teigia, jog Prienų rajono valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2009 m. vasario 11 d. raštas Nr. R2-25 buvo pateiktas tik dėl stirnienos, rastos pas R. S.. Iš byloje pridėto Institucijos 2009 m. vasario 9 d. paklausimo Nr. ARPR-4-21 matyti, kad minėtai Prienų rajono valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybai buvo pateikti gyvūnų šerių pavyzdžiai, rasti (duomenys neskelbtini), t. y. D. M. sodyboje, ir (duomenys neskelbtini), t. y. R. S. sodyboje. Liudytojo R. S. parodymai, kad jis vienas neteisėtai sugavo stirną, taip pat atmestini, kaip

prieštaraujantys kitiems įrodymams, be to, iš bylos medžiagos matyti, kad tarp liudytojo ir D. M. yra susiklostę draugiški santykiai. Liudytojas M. D. pirmosios instancijos teismo posėdyje buvo apklaustas, tačiau nurodė tik vienintelę aplinkybę, kad R. S. jam siūlė pirkti žvėrienos.

Iš Institucijos surašyto nutarimo ir pirmosios instancijos teismo sprendimo matyti, kad skiriant administracinę nuobaudą D. M. buvo įvertinta, jog per metus nuo nagrinėjamo administracinio teisės pažeidimo jis buvo baustas administracinėmis nuobaudomis pagal ATPK 61 straipsnio 4 dalį ir ATPK 77¹ straipsnio 1 dalį. Pažymėtina, kad remiantis ATPK 32 straipsnio 1 dalies 5 punktu, atsakomybę už administracinį teisės pažeidimą sunkinanti aplinkybė yra laikoma, jei pakartotinai per metus padarytas tokios pat pačios rūšies teisės pažeidimas, už kurį asmeniui jau buvo paskirta administracinė nuobauda. Kadangi ATPK 61, 77¹ ir 85 straipsniai yra ATPK septintajame skirsnyje „Administraciniai teisės pažeidimai aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, gamtos, istorijos ir kultūros paminklų apsaugos srityje, laikytina, kad tai yra tos pačios rūšies administraciniai teisės pažeidimai ir vertintina, kaip sunkinanti aplinkybė.

Apeliacinės instancijos teismas konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas išsamiai ištyrė visas bylos aplinkybes (ATPK 284 str. 1 d.), pagal vidinį įsitikimą, pagrįstą visapusišku, pilnutiniu ir objektyviu visų bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu ir teisine sąmone, įvertino byloje esančius įrodymus (ATPK 257 str.) bei priėmė teisingą procesinį sprendimą. D. M. administracinę atsakomybę už pažeidimo, numatyto ATPK 85 straipsnio 4 dalyje, padarymą buvo patrauktas teisėtai ir pagrįstai, administracinė nuobauda jam skirta tinkamai, atsižvelgus į jo atsakomybę įtakančias aplinkybes, todėl Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. kovo 26 d. nutartis paliekama nepakeista, o D. M. apeliacinis skundas atmetamas kaip nepagrįstas.

• *Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal J. R. apeliacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2009 m. vasario 12 d. nutarties J. R. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-756-381-10.*¹⁹⁴ Teisėjų kolegija nustatė:

Klaipėdos regiono aplinkos apsaugos departamento Skuodo rajono agentūros (toliau – ir Klaipėdos RAAD Skuodo RA) vyriausiasis valstybinis aplinkos apsaugos inspektorius 2008 m. lapkričio 18 d. surašė J. R. administracinio teisės pažeidimo protokolą pagal ATPK 85 straipsnio 4 dalį. Klaipėdos RAAD Skuodo RA vyriausiasis valstybinis aplinkos apsaugos inspektorius 2008 m. lapkričio 25 d. nutarimu J. R. už ATPK 85 straipsnio 4 dalyje numatytą pažeidimą skyrė 3 000 litų

¹⁹⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal J. R. apeliacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2009 m. vasario 12 d. nutarties J. R. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-756-381-10.

baudą. Nuobauda J. R. skirta už tai, kad 2008 m. lapkričio 13 d. apie 15 val. – 16 val. 15 min. J. R. kartu su B. Z. neteisėtai vykdė medžioklę Igarių kaime, Mosėdžio seniūnijoje, Skuodo rajone, t. y. neturėdamas medžioklės lapo šaudė iš judančios transporto priemonės – keturračio motociklo „Kawasaki“ vaikėsi bei šia transporto priemone pervažiavo lapę, taip pažeisdamas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 60.28, 76.3 ir 76.5 punktų reikalavimus. Toliau pateikiamos motyvų santraukos.

J. R. kreipėsi su skundu į Klaipėdos apygardos administracinę teisumą prašydamas panaikinti Klaipėdos RAAD Skuodo RA vyriausiojo valstybinio aplinkos apsaugos inspektoriaus 2008 m. lapkričio 25 d. nutarimą ir administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukti. Klaipėdos apygardos administracinis teismas 2009 m. vasario 12 d. nutartimi J. R. skundą patenkino iš dalies – pakeitė Klaipėdos RAAD Skuodo RA vyriausiojo valstybinio aplinkos apsaugos inspektoriaus 2008 m. lapkričio 25 d. nutarimą sumažindamas J. R. paskirtą baudą iki 500 litų.

Apeliaciniu skundu J. R. prašo panaikinti Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2009 m. vasario 12 d. nutartį, panaikinti Klaipėdos RAAD Skuodo RA vyriausiojo valstybinio aplinkos apsaugos inspektoriaus 2008 m. lapkričio 25 d. nutarimą ir administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukti.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teisėjų kolegija apeliacinį skundą tenkino iš dalies ir nutartyje pažymėjo, toliau pateikiama nutarties motyvų santrauka.

J. R. administracinio teisės pažeidimo protokolas surašytas ir jis skundžiamu nutarimu nubaustas pagal ATPK 85 straipsnio 4 dalį už Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. 258 patvirtintų Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių 60.28, 76.3 ir 76.5 punktų reikalavimų pažeidimus.

Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių (aplinkos ministro 2004 m. gegužės 6 d. įsakymo Nr. D1-255 redakcija) 60.28 punkte įtvirtintas draudimas šaudyti iš sausumos mechaninių transporto priemonių, taip pat vaikyti, numušti medžiojamuosius gyvūnus sausumos ir vandens transporto priemonėmis (šio punkto reikalavimai netaikomi, transporto priemonėms keliuose susidūrus su medžiojamaisiais gyvūnais). Pagal 76 punktą šiurkščiais Medžioklės taisyklių pažeidimais laikomi pažeidimai, kai: neteisėtai medžiojama medžioklės plotuose, neturint nustatyta tvarka išduoto leidimo naudoti medžiojamųjų gyvūnų išteklis medžioklės plotų vienetu (76.3 p.); medžiojama be galiojančio medžioklės lapo (76.5 p.).

Pirmosios instancijos teismas nutartyje konstatavo, kad byloje surinkti įrodymai patvirtina, jog 2008 m. lapkričio 13 d. 15.00-16.15 val. J. R. kartu su B. Z. neteisėtai vykdė medžioklę Skuodo

rajone, Mosėdžio seniūnijoje, Igarių kaime, t. y. neturėdamas jokių medžioklei vykdyti reikalingų dokumentų (medžioklės lapo), šaudė iš judančios transporto priemonės – motociklo „Kawasaki“ vaikėsi bei šia transporto priemone numušė lapę. Taigi, teismas pripažino įrodytomis tas pačias aplinkybes, kurios iš esmės buvo nurodytos Klaipėdos RAAD Skuodo RA vyriausiojo valstybinio aplinkos apsaugos inspektoriaus 2008 m. lapkričio 25 d. nutarime.

Pagal ATPK 286 straipsnio 2 dalį galutinis administracinė atsakomybėn traukiamo asmens padarytos veikos teisinis įvertinimas atliekamas tik nutarimu ir išnagrinėjus administracinio teisės pažeidimo bylą. Pažymėtina, jog įgaliotas organas (pareigūnas) nagrinėjantis bylą konkretaus asmens atžvilgiu turi apibrėžti būtent šiam asmeniui teikiamo kaltinimo ribas. Tad, 2008 m. lapkričio 25 d. nutarimą priėmusi institucija, taip pat ir jo teisėtumą bei pagrįstumą tikrinęs pirmosios instancijos teismas turėjo nustatyti kokius konkrečiai neteisėtus veiksmus, pažeidžiančius Medžioklės taisyklių reikalavimus, atliko J. R.. Nagrinėjamu gi atveju tai nebuvo padaryta. J. R. nuosekliai tvirtino, jog 2008 m. lapkričio 13 d. jam posūnis B. Z. pasiūlė pasivažinėti keturračiu motociklu. Apie tai, kad B. Z. vežasi medžioklinį šautuvą nežinojo, jį pamatė tik tuomet, kai jam vairuojant motociklą B. Z. liepė sustoti, ir iš bagažinės ištraukęs medžioklinį šautuvą iššovė į bėgančią lapę. Po to keturratį vairavo B. Z. ir vydamasis lapę ją pervažiavo. Šios J. R. nurodomos aplinkybės visiškai netikrintos, B. Z. apie bylos aplinkybes nagrinėjamoje byloje netgi neapklaustas, nors jo parodymai gali turėti esminės reikšmės priimant procesinį sprendimą. Be to, J. R. nurodė, kad jis nėra medžiotojas, tad svarstyтина, ar jis, kaip neturintis teisės medžioti asmuo galėjo būti Medžioklės taisyklių 76.3 p. ir 76.5 p. reikalavimų pažeidimų subjektu.

Dėl išdėstytų aplinkybių teisėjų kolegija pirmosios instancijos teismo nutarties negali pripažinti teisėta ir pagrįsta, todėl ją naikina, o bylą perduoda pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

2.2.2. Atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais ir jos taikymo teisinis vertinimas

Per visą žmonijos istoriją, daugelis žmonių išreiškė susirūpinimą dėl to, kaip mes elgiamės su kitomis jaučiančiomis būtybėmis, su kuriais mes dalijamės šia planeta. Šis klausimas buvo keliamas per pastaruosius kelis šimtus metų, kuris reguliariai sukėlė pastangas apsaugoti gyvūnus per įstatymų priėmimą. Nors manoma, kad įstatymai kuriais siekiama apsaugoti gyvūnus kilę iš Anglijos XIX a., bet pirmuosius tokius įstatymus būtų galima aptikti Šiaurės Amerikoje, kai 1641 m. Masačusetso įlankos kolonistai, priėmė teisinį kodeksą (angl. „*legal code*“) siekiant apsaugoti naminius (prijaukintus) gyvūnus nuo žiauraus elgesio.¹⁹⁵

Žiaurus elgesys su gyvūnais ypač buvo pastebimas XVIII a. Anglijoje. Jis buvo giliai įsitvirtinęs visuomenėje ir plačiai matomas kasdieniame gyvenime. Didžioji dalis visuomenės, tiesiog nepaisė gyvūnų kančių ir mėgavosi ja.¹⁹⁶ Nuo seno buvo labai populiarius ir mėgiamas „pjudyto sportas“. Jautis, ar tam tikromis aplinkybėmis meška, buvo pririšami prie stulpo, kad būtų apribotas jų judėjimas. Buldogai buvo apmokyti įkasti į jautriausią buliaus tašką, nosį, kurie ir buvo veisiami šiam tikslui pasiekti. Šunys būtų išmetami į orą buliaus ragais, bet dažniausiai šio proceso metu buvo atplėšiama dalis buliaus nosies. Abiejų gyvūnų kančios buvo be galo didelės, jie mirdavo arba buvo sudarkyti sukeltų traumų.¹⁹⁷ Dažniausiai kovoms buvo naudojami gaidžiai ir šunys. Be to, toks elgesys pasireiškėdavo ir per tradicines šventes, pavyzdžiui, per Užgavėnes buvo įprasta į gaidį mėtyti lazdas ir akmenis, tol kol paukštis nugaišdavo.¹⁹⁸

Ilgainiui, daugelis labiau išauklėtos visuomenės narių, pasibaisėjo šiais gyvūnų naudojimo atvejais, kurie jų nuomone yra „gėdingi ir bjaurūs“. Tai buvo nesusiję su gyvūnų gerve, bet labiau su tuo, kad tai yra „bjauru“.

Tai sukėlė pirmąsias teisėkūros pastangas apsaugoti gyvūnus Anglijoje.¹⁹⁹ Bet teisės aktai buvo glaudžiai susiję su socialinių problemų sprendimu, o ne su gyvūnų apsauga. Pirmasis bandymas uždrausti bulių pjudyką buvo 1800 m. balandžio 3 d., kai Škotijos parlamento narys, seras W. Pulteney pateikė Bendruomenių rūmams (angl. „*House of Commons*“) Bilį (angl. „*Bill*“)

¹⁹⁵ Francione G. L. Rain without thunder. The ideology of the animal rights movement. – Philadelphia: Temple University Press, 1996. P. 7.

¹⁹⁶ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 3.

¹⁹⁷ The Bull Dog Information Library // Bull Baiting // <http://www.bulldoginformation.com/bull-baiting.html>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.

¹⁹⁸ Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 19.

¹⁹⁹ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 12.

siekiant uždrausti bulių pjudimą. (angl. „bull-baiting“). Kitas nesėkmingas bandymas buvo 1802 metais.²⁰⁰ Bulių pjudymas nebuvo uždraustas iki 1835 m., kai Parlamento aktu buvo panaikintas senų laikų sportas. Toks kaip buliaus pjudymas ir gaidžių peštynės, kuris dažnai buvo susiję su „linksmybėmis“ ir lažybomis.²⁰¹

Žmonės išsivystė, dabar toks elgesys būtų vertinamas kaip nusikaltimas dorovei ir nepriimtina visuomenei pirmiausia dėl savo amoralaus pobūdžio. Lietuvoje, kaip ir pasaulyje žiaurus elgesys su gyvūnais yra neteisėtas. Šiuo metu žiaurų elgesį su gyvūnais reglamentuoja LR Baudžiamojo kodekso²⁰² 310 straipsnis, LR Administracinių teisės pažeidimų kodekso²⁰³ 90 straipsnis ir LR gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas.²⁰⁴

Pirmiausia gyvūnų apsaugos stiprumas labai priklauso nuo to, kas yra laikoma žiauriu elgesiu su gyvūnais.²⁰⁵ Žiaurus elgesys su gyvūnais pasireiškia jiems sukeliant bereikalingą arba nepagrįstą skausmą.²⁰⁶

LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo²⁰⁷ 2 str. 12 d. yra apibūdintas kenksmingas elgesys su gyvūnais, kuris šio straipsnio prasme laikytinas žiauriu. Tai – gyvūno mušimas, tyčinis žalojimas, spardymas, užmušimas kankinant, erzinimas, gąsdinimas ar kitoks streso sukėlimas, vertimas pernelyg ilgai dirbti, pjudymas, peštynių organizavimas, veterinarinės pagalbos susirgusiam ar susižeidusiam gyvūnui nesuteikimas, transportavimas ar laikymas tai rūšiai nepalankiomis sąlygomis, operavimas nenuskausminus, zoofiliniai ir sadistiniai veiksmai, taip pat gyvūno savininko leidimas atlikti tiesiogiai kenksmingus gyvūnui veiksmus.

Apibrėžimai, kas iš tikrųjų yra laikoma žiauriu elgesiu su gyvūnais pasikeitė, kadangi mokslas padarė atradimus dėl to, kas iš tikrųjų sukelia gyvūnui skausmą ir kančias.²⁰⁸ Todėl, LR gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto²⁰⁹ 4 straipsnyje

²⁰⁰ „Pirmieji mėginimai Jungtinės Karalystės Parlamente teisės aktais uždrausti tokią praktiką buvo 1800 m., 1802 m. 1823 m. ir 1829 m., visi buvo nesėkmingi“ // Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 33-35.

²⁰¹ Chambers L. H. Marriages of hertfordshire persons // Notes and queries. 1946, 191. P. 143 // <http://nq.oxfordjournals.org/content/191/7/143.full.pdf+html?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=bullbaiting+&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

²⁰² (310 straipsnis) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

²⁰³ (90 straipsnis) Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

²⁰⁴ Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2728.

²⁰⁵ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 14.

²⁰⁶ Tannenbaum J. Animals and the law: property, cruelty, rights. Fall95, 62 (3). P. 577 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=122&sid=cd4b28f6-8724-4a41-9ea0-5eb584eadf7b%40sessionmgr114&vid=36>; prisijungimo laikas: 2009-12-06.

²⁰⁷ Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2728.

²⁰⁸ Brooman S., Legge D. Law relating to animals. – London: Cavendish, 1997. P. 72.

²⁰⁹ Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. 10-3298-03 // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=62916&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=n; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

atsiranda žiaurus elgesio su gyvūnais terminas, taip pat siūloma pastebimai labiau praplėsti tai kas yra laikoma žiauriu elgesiu su gyvūnais ir jų kankinimu.

Pagal Lietuvos Respublikos įstatymus žiaurus elgesys su gyvūnais ir jų kankinimas yra nusikalstama veika. LR Baudžiamojo kodekso 310 straipsnyje²¹⁰ numatyta baudžiamoji atsakomybė dviem atvejais. Pirma, jeigu su gyvūnu buvo žiauriai elgiamasi ir dėl šių veiksmų gyvūnas žuvo ar buvo suluošintas. Taigi, šiuo atveju baudžiamoji atsakomybė kyla, jei dėl tokių veiksmų gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas. Antra, kai gyvūnas buvo kankinamas. Šiuo atveju nereikalaujama pasekmių atsiradimo, t. y. gyvūno mirties ar suluošinimo. Už šias nusikalstamas veikas asmuo baudžiamas viešaisiais darbais arba bauta, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų. Gyvūnų kankinimo, kaip ir žiaurus elgesio su gyvūnais sąvokos nėra aiškiai apibrėžtos įstatymu, todėl galima daryti prielaidą, kad šios sąvokos įeina į kenksmingo elgesio su gyvūnais apibūdinimą numatytą LR Gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo 2 str. 12 d. O. Fedosiuko manymu, gyvūnų kankinimas – tai būtinumu nepagrįsti veiksmai, sukeliantys gyvūnui didelį fizinį skausmą ar kitokio pobūdžio fizines kančias. Kankinimas gali pasireikšti: gyvūno mušimu, deginimu, smauginimu, pakabinimu už kojų, sparnų sukinėjimu ir pan. Kankinimas gali pasireikšti tiek tęstiniais veiksmais, tiek ir vienkartinio gyvūnui skausmingu veiksmu.

Administracinė atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais kyla, jeigu pagal savo pobūdį toks pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Administracinių teisės pažeidimų kodekso²¹¹ 90 straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė jeigu su gyvūnu buvo žiauriai elgiamasi taip pat kai gyvūnas buvo kankinamas. Šiuo atveju įstatymas nereikalauja pasekmių atsiradimo, t. y. gyvūno žūties arba suluošinimo. Jeigu žiaurus elgesys su gyvūnu nesukėlė minėtų padarinių, asmeniui už žiaurų elgesį su gyvūnais atsiranda administracinė atsakomybė. Toks elgesys užtraukia baudą nuo vieno šimto iki trijų šimtų litų. Už tokį elgesį kaip gyvūnų nepriežiūra, šėrimo ir girdymo neužtikrinimas, veterinarinės pagalbos susirgusiam ar susižeidusiam gyvūnui nesuteikimas – baudžiamoji atsakomybė negresia, taikomos tik administracinės sankcijos.

Dėl neaiškios įstatymų leidėjo pozicijos ir minėtų sankcijų neveiksmingumo yra būtina spręsti susidariusią įstatymų normų konkurenciją diferencijuojant veikas užtraukiančias administracinę ar baudžiamąją atsakomybę. Dėl to praktikoje dažnai kyla problemų nustatant ar tam tikras elgesys su gyvūnais gali būti traktuojamas kaip žiaurus elgesys ar gyvūno kankinimas ir kokia atsakomybė turėtų būti taikoma.

²¹⁰ (310 straipsnis) Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

²¹¹ (90 straipsnis) Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

BK 310 straipsnyje nurodytus nusikalstamus veiksmus – tiek kankinimą, tiek kitokį žiaurų elgesį – siūloma sieti su nusikalstamais padariniais, „jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“, ir taip nustatyti už šios nusikalstamos veikos padarymą numatytos baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo kriterijus.²¹²

Taigi baudžiamoji atsakomybė kyla tada, jeigu su gyvūnu buvo žiauriai elgiamasi ir dėl šių veiksmų gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas. Tokiai išvadai yra du pagrindiniai reikalavimai. Akivaizdu, kad gyvūnas turi būti tam tikru būdu suluošintas, tuo patirdamas, ilgalaikį skausmą, kančią ar mirtį. Didžiajai daliai tyrimų, ši pirmoji sąlyga yra paprastas klausimas, kad byla būtų išspręsta pagal turimus faktus. Baudžiamajai atsakomybei atsirasti užtenka mirties ar kankinimo fakto, kuris gali pasireikšti gyvūno mušimu, deginimu, smauginimu ir pan. Pavyzdžiui, *A. B. ir M. S., būdami apsvaigę nuo alkoholio, kas turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui, veikdami bendrininkų grupėje kartu, J. B. priklausančiame ūkiniame pastate, žiauriai elgėsi su gyvūnu, t. y. A. B. padavus M. S. peilį, o M. S. iš A. B. paėmus peilį, M. S. pjovė vokiečių aviganių veislės šuniui gerklę, bandydamas nupjauti galvą, o nepavykus, M. B. kirvio bukąja dalimi sudavė nenustatytą skaičių smūgių į šio šuns galvą, ko pasekoje gyvūnas žuvo.*

*Tuo padarė nusikalstamą veiką, numatytą BK 310 straipsnyje. Nustatyta, kad kaltinamieji A. B., M. S. žiauriai elgėsi su gyvūnu ir dėl to gyvūnas – šuo žuvo. Kaltinamasis A. B. patvirtino, kad jis turėjo šunį ir įvykio dieną M. S. jam pjovė gerklę, o jis (A. B.) sudavė smūgius kirviu ir dėl to šuo mirė, vėliau nudyrė kailį, nukirto letenas, skrodė. Šiuos savo parodymus kaltinamasis A. B. patvirtino parodymų patikrinimo vietoje metu. Teismas padarė išvadą, kad kaltinamųjų veiksmai buvo žiaurūs, nes jie smurtinius veiksmus atliko gyvo gyvūno atžvilgiu, o juo labiau panaudojo įrankius – peilį, kirvį, smurtavo prieš bejėgį ir negalintį nuo žmogaus smurto panaudojimo apsiginti gyvūną – šunį. Pašalinama iš kaltinimo aplinkybė, kad šuniui nukirto galvą, letenas, skrodė ir tuo žiauriai elgėsi su gyvūnu, nes kaip paaiškino A. B. šie veiksmai buvo atlikti šuniui esant negyvam.*²¹³

Akivaizdu, kad minėtu būdu, gyvūnas patyrė milžinišką skausmą ir kančią. Daugelis šiuo atveju pasakytų, kad atsakovai tokiu poelgiu patyrė sadistinį malonumą, bet kaip tai įrodyti. Iš šio scenarijaus pasekmių, yra labai lengva padaryti išvadą, kad tai buvo žiaurus elgesys su gyvūnu. Nors toks elgesys yra plačiai paniekintas visuomenės, duomenys rodo, kad nemažai bylų, susijusių su žiauriu elgesiu prieš gyvūnus yra baudžiamas nepakankamai.

²¹² Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250¹, 251, 252, 253, 254, 256, 257¹, 267, 267¹, 270, 270¹, 271, 277¹, 288, 295, 310 straipsnių ir kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 224¹, 249¹, 250², 250³, 250-4, 250-5, 252¹ ir 270² straipsniais įstatymo projekto. P. 14 // http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101222/22.pdf; prisijungimo laikas: 2011- 04-05.

²¹³ Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. N1-37-238/2008.

Jeigu asmuo sąmoningai netinkamai elgiasi su gyvūnais, juos kankina ar turi kitų neteisėtų motyvų, ar jis visada gali tikėtis būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn.²¹⁴ Šiuo atveju būtų naudinga paminėti dar vieną pavyzdį. *Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento Ignalinos rajono agentūros (toliau – Utenos RAAD IRA) vedėjas 2010-06-04 surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą Nr. 88- (09-AB) (toliau – Protokolas), kuriame nurodė, kad J. V. padarė administracinę teisės pažeidimą, nustatytą ATPK 90 str. 1 d., nes jis 2010-05-27 apie 21.40 val. Švenčionių g. žiauriai suspardė, sutrypė katiną, t. y. žiauriai pasielgė su gyvūnu, dėl to gyventojai kreipėsi į veterinarijos gydytoją pagalbos, kad katinas būtų užmigdytas, nes gyvūnas buvo stipriai traumotas. Utenos RAAD IRA vedėjas, išnagrinėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą, 2010-06-08 Nutarimu administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 88-(09-AB) AM 011343 (toliau – Nutarimas), J. V. paskyrė administracinę nuobaudą – 100 Lt, t. y. vieno šimto litų dydžio piniginę baudą. Utenos RAAD IRA skunde teismui prašė atnaujinti terminą skundai paduoti, Nutarimą panaikinti bei bylą nutraukti. Nurodė, kad 2010-07-08 Utenos RAAD IRA iš Ignalinos rajono policijos komisariato gavo pranešimą apie J. V. pradėtą ikiteisminį tyrimą, pagal požymius nusikalstamos veikos, numatytos BK 310 str. (žiaurus elgesys su gyvūnais).*²¹⁵

Tačiau kaip yra pasirengta susidoroti su kitokio pobūdžio pažeidimais, kai nėra paties kankinimo fakto ir administracinis teisės pažeidimas reikalauja atlikti tyrimą. Kai organas (pareigūnas) privalo išsiaiškinti ar buvo padarytas administracinis teisės pažeidimas. Taip pat objektyviai išsiaiškinti aplinkybes ir surinkti pakankamai įrodymų, leidžiančių teigti, kad gyvūno laikymo sąlygos atitinka keliamus reikalavimus ir nėra žiauraus elgesio su gyvūnu požymių.²¹⁶ Todėl yra naudinga apžvelgti dar vieną pavyzdį. *Byloje nustatyta, kad 2008-08-20 R. D. B. kreipėsi su pareiškimu į buv. Vilniaus m. VPK 3-ąją PK, nurodydamas, kad jo buvusi žmona I. B. nesudaro R. D. B. galimybės bendrauti su jo šunimi. Siekdama didinti įtampą ir sukelti dirglumą, matant, kaip šuo kankinasi, laiko jį užrakintą savo kambaryje, laiko šunį per prievartą atskirtą nuo jo šeimininko, nurodo, kad I. B. bando kiršinti jį su vaikais, prašė I. B. patraukti atsakomybėn dėl žiauriaus elgesio su gyvūnais.*

Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus miesto 3-ojo policijos komisariato Viešosios policijos Prevencijos skyriaus (toliau – Vilniaus apskr. VPK Vilniaus m. 3-ojo PK VP Prevencijos skyrius) tyrėjo 2008-09-12 nutarimu, vadovaujantis ATPK 250 str. 1 d.,

²¹⁴ Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney, The Federation Press, 2009. P. 15.

²¹⁵ Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinio teisės pažeidimo byla pagal Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento Ignalinos rajono agentūros skundą dėl Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento Ignalinos rajono agentūros nutarimo, kuriuo J. V. buvo paskirta administracinė nuobauda, panaikinimo, byla Nr. II-1384-95/2010.

²¹⁶ (248, 256, 284 straipsniai) Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios.1985, Nr. 1-1.

nuspręsta neprarėti administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos I. B. atžvilgiu, nesant teisės pažeidimo, numatyto ATPK 90 str. (žiaurus elgesys su gyvūnais), sudėties.

R. D. B. teismo prašo: 1) panaikinti nutarimą, pakeisti teisės pažeidimo kvalifikavimą ir paskirti nuobaudą, atitinkančią pažeidimo kvalifikavimą; 2) jeigu reikia atlikti papildomą aplinkybių tyrimą, panaikinti nutarimą ir grąžinti bylą nagrinėti iš naujo Vilniaus apskrities VPK Vilniaus m. 3-ojo PK VP Prevencijos poskyriui, įpareigojant jį tinkamai kvalifikuoti padarytą teisės pažeidimą.

Teismas konstatuoja: Skundžiamas nutarimas neprarėti administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos priimtas, neišsiaiškinus šuns auginimo ir laikymo sąlygų. Kaip matyti iš skundžiamo nutarimo, jis priimtas, remiantis Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo sprendimu, kuriame nustatyta, kad šuns gyvenamoji vieta yra ta, kurioje gyvena R. D. B. ir I. B. vaikai, o R. D. B. turi teisę juo rūpintis tik vaikų atostogų metu. Byloje pateikti R. D. B. ir I. B. paaiškinimai prieštarauja vienas kitam. Tačiau byloje nesiimta priemonių papildomai apklausti I. B., siekiant pašalinti paaiškinimuose esančius prieštaravimus. Byloje nėra duomenų, kad policijos pareigūnai buvo nuvykę į minėtą butą, siekdami nustatyti, kokiomis sąlygomis yra laikomas šuo, neapklausti kaimynai, R. D. B. ir I. B. sūnus. Iš R. D. B. skundo turinio, paaiškinimo matyti, kad šuo yra periodiškai vežamas pas veterinarą A. P., tačiau byloje nėra duomenų, kad jis apklaustas dėl galimai padaryto pažeidimo ir fizinės bei emocinės šuns būklės. Remiantis paminėtomis teisės aktų nuostatomis ir byloje nustatytomis aplinkybėmis, konstatuotina, kad nagrinėjamoje administracinio teisės pažeidimo byloje administracinio teisės pažeidimo tyrimas atliktas nevisapusiškai, neišsamiai, nesurinkta pakankamai įrodymų, leidžiančių teigti, kad šuns laikymo sąlygos atitinka keliamus reikalavimus ir nėra žiauraus elgesio su šunimi požymių.²¹⁷

Apibendrinant pažymėtina, kad gyvūno vertinimas Lietuvoje yra labai žemas. Dėl to dažniausiai netinkamas ar žiaurus elgesys su gyvūnais lieka nepastebėtas, į jį reaguojama abejingai, pareigūnai vangiai atlieka savo darbą siekdami įrodyti žiaurų ar netinkamą elgesį su gyvūnais, surasti tai padariusius asmenis, juos bausti. Visuomenės nariai retai kreipiasi į atitinkamas institucijas pranešdami apie pastebėtus gyvūnų gerovės pažeidimus ar nusikaltimus.²¹⁸

²¹⁷ Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinio teisės pažeidimo byla pagal R. D. B. skundą dėl Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus miesto 3-ojo policijos komisariato Viešosios policijos Prevencijos skyriaus pareigūno nutarimo panaikinimo, byla Nr. II-1760-602/2008.

²¹⁸ Gyvūnų apsaugos fondas // http://www.pasauliolietuvis.com/zaliasis_pasaulis/98; prisijungimo laikas: 2010-10-26.

Filosofiniam pamąstymui labai tiktų Michelet'o mintys: „Gyvūno gyvenimas, niūri paslaptis! Didžiulis pasaulis minčių ir nebylaus kentėjimo“.²¹⁹

²¹⁹ Singer P. Animal liberation. Second edition. – London: Pimlico, 1995. P. 209.

IŠVADOS

1. Gyvūnų teisių apsauga ir gyvūnų gerovės apsauga – dvi konkuruojančios gyvūnų apsaugos teorijos. Jos turi panašumų, tačiau iš esmės tai skirtingos koncepcijos, nors teorinio nuoseklumo tiek vienoje, tiek kitoje kol kas stinga. Gyvūnų teisių koncepcija ir jos šalininkų naudojama sąvoka „gyvūnų teisės“ yra komplikuota, nes teisės aktuose gyvūnai yra traktuojami kaip nuosavybė, todėl jie yra ne teisės subjektai, o turtas – t. y. nuosavybės objektai. Vis dėlto gyvūnų kaip juslių būtybių samprata neleidžia su gyvūnais elgtis kaip su „daiktais“ – teisės nuostatomis žmonėms numatyta pareiga apsaugoti gyvūnus, veikti jų labai ar susilaikyti nuo tam tikrų netinkamų veiksmų, gyvūnų atžvilgiu. Todėl teisėje šiuo metu yra vadovaujamasi gyvūnų gerovės koncepcija.

2. Gyvūnų gerovės apsauga apima vadinamą „penkių laisvių“ sistemą, t. y. pagal gyvūnų gerovės reikalavimus gyvūnams turi būti suteikiama: laisvė nuo troškulio, alkio, ir netinkamos mitybos; laisvė nuo diskomforto; laisvė nuo skausmo, traumų ir ligų; laisvė reikšti normalų elgesį; laisvė nuo baimės ir kančios. Pagrindiniai Europos Sąjungos teisės aktai gyvūnų apsaugos srityje atsižvelgia į šias „laisves“ ir gyvūnų gerovės koncepciją. Jie klasifikuotini pagal gyvūnų naudojimo žmogaus veikloje paskirtį – t. y. skirti užtikrinti minimalius transportuojamų, ūkinės paskirties, skerdžiamų, laukinių, eksperimentams naudojamų, namuose laikomų gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimus. ES teisei šioje srityje didelę įtaką padarė Europos Tarybos konvencijos. Taip pat įtakos gyvūnų gerovės apsaugai ES valstybėse narėse, taigi ir Lietuvoje, turi ir daugybė kitų ES lygiu priimtų priemonių (pvz. susijusių su gyvūnų sveikata, licencijavimu, konsultavimu, vežėjų vežamų gyvūnų prižiūrėtojų mokymu ir kita).

3. Lietuvoje teisinė bazė gyvūnų gerovės apsaugos srityje yra inspiruota Europos Tarybos Konvencijų ir ES teisės. ES teisės aktų reikalavimus įgyvendinančių nacionalinės teisės aktų rengimo, svarstymo ir priėmimo procesas lėtėja. Šiuo metu didžiausia pastebima gyvūnų gerovės apsaugos įgyvendinimo problema nacionalinėje teisėje yra nepakankama ir nuo tarptautinių įsipareigojimų atsiliekanti namuose laikomų gyvūnų gerovės apsauga. Teigiamas pokytis Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto parengimas. Be kita ko jame siekiama įtvirtinti Europos konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos geros praktikos gaires. ES teisės aktų veiksmingumas gyvūnų gerovės apsaugos srityje dar kelia tam tikrą sibirūpinimą. Pažeidimų statistika rodo, kad gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų vykdymas yra nepakankamas. Viena iš pažeidimų prevencijos priemonių galėtų būti sankcijų už gyvūnų gerovės apsaugos pažeidimus sugriežtinimas.

PASIŪLYMAI

1. Siekiant sumažinti transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimų ignoravimą 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas turėtų būti priimta teisės norma, kad veterinariniai patikrinimai išvykimo ir paskirties vietose yra privalomi.

2. Į šiuo metu svarstomą Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą įtraukti nuostatą draudžiančią naudoti visų rūšių gyvūnus cirkuose.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014
2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1
3. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262
5. Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2728
6. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos ratifikavimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2831

Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai

7. Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2007, Nr. 49-1883
8. Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1295
9. Europos konvencija dėl gyvūnų, laikomų ūkininkavimo tikslams, apsaugos // Official Journal L. 1978, Nr. 323-14
10. Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2839
11. Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1296
12. Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1293
13. Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1742

Europos Sąjungos teisės aktai

14. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti ir papildanti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus // Official Journal C. 1997, Nr. 340-1
15. Europos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartis // http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=27086; prisijungimo laikas: 2011-01-21
16. Europos Bendrijos Steigimo Sutartis (suvestinė redakcija) // Official Journal C. 1997, Nr. 340-145
17. Europos Sąjungos sutartis (Mastrichto sutartis) // Official Journal C. 1992, Nr. 191-1
18. Konsoliduota Europos Bendrijos Steigimo Sutartis // Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2
19. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį pasirašyta Lisabonoje, 2007 m. gruodžio 13 d. // Official Journal C. 2007, Nr. 306-1
20. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija // Official Journal C. 2008, Nr. 115-47
21. 1976 m. liepos 27 d. Tarybos direktyva 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1976, Nr. 262-169
22. 1986 m. lapkričio 24 d. Tarybos direktyva 86/609/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsauga, suderinimo // Official Journal L. 1986, Nr. 358-1
23. Tarybos direktyva 88/166/EEB atitinkanti Teisingumo Teismo sprendimą byloje Nr. 131/86 (1986 m. kovo 25 d. Tarybos direktyvos 86/113/EEB, nustatančios minimalius narvelių baterijose laikomų vištų dedeklių apsaugos standartus, anuliavimas) // Official Journal L. 1988, Nr. 74-83
24. 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/426/EEB dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, reglamentuojančių arklinių šeimos gyvūnų importą iš trečiųjų šalių ir jų judėjimą // Official Journal L. 1990, Nr. 224-42
25. 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant gyvūnus ir iš dalies pakeičianti Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB // Official Journal L. 1991, Nr. 340-17
26. 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/630/EEB nustatanti būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1991, Nr. 340-33

27. 1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/629/EEB nustatanti būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1991, Nr. 340-28
28. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos // Official Journal L. 1992, Nr. 206-7
29. 1993 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 93/119/EB dėl gyvūnų apsaugos juos skerdžiant arba užmušant // Official Journal L. 1993, Nr. 340-21
30. 1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EC iš dalies keičianti Direktyvą 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant // Official Journal L. 1995, Nr. 148-52
31. 1997 m. sausio 20 d. Tarybos direktyva 97/2/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/629/EEB nustatančią būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1997, Nr. 25-24
32. 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 1998, Nr. 221-23
33. 1999 m. kovo 29 d. Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose // Official Journal L. 1999, Nr. 94-24
34. 1999 m. liepos 19 d. Tarybos direktyva 1999/74/EB nustatanti minimalius dedeklių vištų apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1999, Nr. 203-53
35. 2001 m. lapkričio 9 d. Komisijos direktyva 2001/93/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/630/EEB, nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 2001, Nr. 316-36
36. 2001 m. spalio 23 d. Tarybos direktyva 2001/88/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/630/EEB, nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 2001, Nr. 316-1
37. 2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos direktyva 2006/105/EB dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo adaptuojanti tam tikras direktyvas aplinkos srityje // Official Journal L. 2006, Nr. 363
38. 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/102/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos nuostatas, susijusias su Komisijai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais // Official Journal L. 2008, Nr. 323
39. 2009 m. gruodžio 16 d. Komisijos direktyva 2009/159/ES, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių III priedą, siekiant suderinti jį su technikos pažanga (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2009, Nr. 336

40. 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 2010, Nr. 276-33
41. 1991 m. lapkričio 4 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3254/91 draudžiantis Bendrijoje naudoti spąstus, kuriais suspaudžiamos gyvūnų galūnės, ir įvežti į Bendriją tam tikrų rūšių laukinių gyvūnų, kilusių šalyse, kur jie gaudomi minėtais spąstais arba kitais tarptautinių humaniško gyvūnų gaudymo reikalavimų neatitinkančiais būdais, kailius, odas ir iš jų pagamintas prekes // Official Journal L. 1991, Nr. 308-1
42. 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 1997, Nr. 61-1
43. 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų ne komerciniais tikslais vežamiems naminiams gyvūnėliams, ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 92/65/EEB // Official Journal L. 2003, Nr. 146-1
44. 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 // Official Journal L. 2005, Nr. 3
45. 2009 m. gegužės 14 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 2009, Nr. 123
46. 2009 m. gegužės 14 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiančio Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą, klaidų ištaisymas // Official Journal L, 2009, Nr. 139
47. 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1223/2009 dėl kosmetikos gaminių // Official Journal L. 2009, Nr. 342
48. 2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 438/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui // Official Journal L. 2010, Nr.132
49. Tarybos pozicija (ES) Nr. 12/2010 pirmojo svarstymo metu, siekiant priimti europos parlamento ir tarybos direktyvą dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos Tarybos priimta 2010 m. birželio 3 d // Official Journal C. 2010, Nr. 203 E
50. 1978 m. birželio 19 d. Tarybos sprendimas 78/923/EEB dėl Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos sudarymo // Official Journal L. 1978, Nr. 323-12

51. 1988 m. gegužės 16 d. Tarybos sprendimas 88/306/EEB dėl Europos konvencijos dėl skerdimui skirtų gyvūnų apsaugos sudarymo // Official Journal L. 1988, Nr. 137-25
52. 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimas 1999/575/EC dėl Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais kokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos // Official Journal of the European Communities L. 1999, Nr. 222-29
53. 2007 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendacija 2007/526/EB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairių (Pranešta dokumentu Nr. C(2007) 2525) // Official Journal L. 2007, Nr. 197

Jungtinės Karalystės teisės aktai

54. Agriculture (Miscellaneous Provisions) Act 1968 // <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/34/enacted>; prisijungimo laikas: 2010-10-26

Specialioji literatūra

55. Piesarskas B. Mokomasis aiškinamasis žodynas. – Vilnius: TEV, 1998
56. Vitkus G. Europos Sąjunga. Enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2008
57. Bentham J. An introduction to the principles of morals and legislation. – Oxford: Clarendon Press, 1823 // <http://books.google.lt/books?id=z3T87QwGNVcC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>; prisijungimo laikas: 2011-03-15.
58. Brooman S., Legge D. Law relating to animals – London: Cavendish, 1997
59. Chapouthier G., Nouet J. C. The universal declaration of animal rights: comments and intentions. – Paris: Ligue Francaise des Droits de l' Animal, 1999
60. Dolan K. Laboratory animal law: legal control of the use of animals in research. – Oxford: Blackwell, 2007
61. Francione G. L. Animals, property, and the law. – Philadelphia, Temple University Press, 1995
62. Francione G. L. Rain without thunder // The ideology of the animal rights movement. – Philadelphia: Temple University Press, 1996
63. Haynes R. P. Animal welfare. Competing conceptions and their ethical implications. – Springer, 2008

64. Nielson L. The WTO, animal welfare, biodiversity and PPMS. – Ardsley, N. Y. Transnational, Lancaster: Gazelle Drace Academic, 2007
65. Phillips C. The welfare of animals: the silent majority. - Springer, 2009
66. Radford M. Animal welfare law in Britain // Regulation and responsibility. – Oxford: Oxford University Press, 2001
67. Regan T. The case for animal rights. – California: University of California Press, 2004 // http://books.google.com/books?id=Y0tWjRmxFE4C&pg=PA219&dq=singer+animal+liberation&hl=lt&ei=dvGaTauFHKHW4wbjpcTeBg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=8&ved=0CE0Q6AEwBw#v=onepage&q=singer%20animal%20liberation&f=false; prisijungimo laikas: 2011-03-21.
68. Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009
69. Singer P. Animal liberation // Second edition. – London: Pimlico, 1995
70. Wagman B. A., Waisman S. S., Frasc P. D. Animal law // Cases and materials // Fourth edition. – Durham, North Carolina: Carolina Academic Press, 2010
71. Wilkins D. B. Animal welfare in Europe: European legislation and concerns – London: Kluwer Law International, 1997

Teismų praktika

72. Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla Nr. N1-37-238/2008
73. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal D. M. apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos administracinio teismo 2009 m. gegužės 21 d. nutarties D. M. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-756-1125-10
74. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal J. R. apeliacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2009 m. vasario 12 d. nutarties J. R. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-756-381-10
75. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinė byla pagal V. Č. ir R. Z. apeliacinį skundą dėl Panevėžio apygardos administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 24 d. nutarties V. Č. ir R. Z. administracinio teisės pažeidimo byloje, byla Nr. N-146-668-08
76. Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinio teisės pažeidimo byla pagal R. D. B. skundą dėl Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato Vilniaus miesto 3-ojo

policijos komisariato Viešosios policijos Prevencijos skyriaus pareigūno nutarimo panaikinimo, byla Nr. II-1760-602/2008

77. Vilniaus apygardos administracinio teismo administracinio teisės pažeidimo byla pagal Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento Ignalinos rajono agentūros skundą dėl Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento Ignalinos rajono agentūros nutarimo, kuriuo J. V. buvo paskirta administracinė nuobauda, panaikinimo, byla Nr. II-1384-95/2010

Kiti dokumentai

78. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 250¹, 251, 252, 253, 254, 256, 257¹, 267, 267¹, 270, 270¹, 271, 277¹, 288, 295, 310 straipsnių ir kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 224¹, 249¹, 250², 250³, 250-4, 250-5, 252¹ ir 270² straipsniais įstatymo projekto. P. 14 // http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101222/22.pdf; prisijungimo laikas: 2011-04-05
79. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010 metų veiklos ataskaita // <http://www.etd.lt/index.php?503705799>; prisijungimo laikas: 2011-03-26
80. Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, naudojimo ir laikymo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas Nr. 10-3298-03 // http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=62916&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=n; prisijungimo laikas: 2010-10-26
81. Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2009 m. veiklos ataskaita // <http://vmvt.lt/uploads/file/2009%20m%20%20veiklos%20ataskaita-2.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-04-05
82. Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2010 m. veiklos ataskaita // http://vmvt.lt/uploads/file/2010%20m%20Veiklos%20ataskaita_gera.pdf; prisijungimo laikas: 2011-04-05
83. Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos, susijusios su Lietuvos naryste Europos Sąjungoje, 2009 metais apžvalga // <http://www.lrvk.lt/bylos/ES/apzvalga%202009%20m.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.
84. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 metų metinis pranešimas // <http://www.lvat.lt/teismo-praktika/teismo-metiniai-pranešimai/2010-metu.aspx>; prisijungimo laikas: 2011-02-14

85. Commission staff working document // Accompanying document to the report from the Commission to the Council and the European Parliament // Sixth Report on the Statistics on the Number of Animals used for Experimental and other Scientific Purposes in the Member States of the European Union COM(2010) 511 // http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/pdf/sec_2010_1107.pdf; prisijungimo laikas: 2011-04-10
86. Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui. Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos šeštoji ataskaita SEC(2010) 1107 // COM (2010) 511 // <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0511:REV1:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2011-04-10
87. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 294 straipsnio 6 dalį dėl Tarybos per pirmąjį svarstymą priimtos pozicijos dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos priėmimo // KOM. 2010, Nr. 324 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0324:FIN:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2011-02-14

Moksliniai straipsniai

88. Kriaučiūnas D. Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas ir taikymas Lietuvoje // Politologija. 2007, 4 (48) // <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Politologija/48/133-164.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-01-26
89. Mackevičiūtė J., Žičkienė S. Gamtinių būtybių moralinių teisių neantropocentriniai etiniai argumentai // Problemos. 2005 // http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Problemos/Problemos_68/N128-134.pdf; prisijungimo laikas: 2011-02-18
90. Ruškėnas O., Bukelskienė V. Eksperimentai su gyvybe: paminklas nežinomai pelei // Spectrum, Vilniaus universiteto žurnalas. 2006, 1 (4). P. 5. // http://www.vu.lt/site_files/Spectrum/Spectrum_4.pdf; prisijungimo laikas: 2011-03-05.
91. Camm T., Bowles D. Animal welfare and the treaty of Rome – a legal analysis of the protocol on animal welfare and welfare standards in the European Union // Journal of Environmental Law. 2000, 12 (2) //

- <http://jel.oxfordjournals.org/content/12/2/197.full.pdf+html?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=animal+welfare&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>; prisijungimo laikas: 2010-01-21
92. Chambers L. H. Marriages of hertfordshire persons // Notes and queries. 1946, 191 // <http://nq.oxfordjournals.org/content/191/7/143.full.pdf+html?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=&fulltext=bullbaiting+&searchid=1&FIRSTINDEX=0&resourcetype=HWCIT>; prisijungimo laikas: 2010-10-26
93. Favre D. Living property: a new status for animals within the legal system // Marquette Law Review. 2010, 93 (3) // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=110&sid=d334e12c-b4b0-4a35-a653-8befcf3b79e6%40sessionmgr104&vid=4>; prisijungimo laikas: 2010-10-26.
94. Glasgow D. The law of the jungle: advocating for animals in Australia // Deakin Law Review. 2008, 13 (1) // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=104&sid=acf3f26e-a45f-45de-b01f-ad87d220a8a6%40sessionmgr112&vid=9>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.
95. Lagerkvist C. J. Hess S. A meta – analysis of consumer willingness to pay for farm animal welfare // Eur. Rev. Agric. Econ. 2010 // <http://erae.oxfordjournals.org/content/early/2010/11/30/erae.jbq043.full.pdf+html?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=1&andorexacttitle=and&andorexacttitleabs=and&fulltext=animal+status+quo&andorexactfulltext=and&searchid=1&FIRSTINDEX=0&sortspec=relevance&resourcetype=HWCIT>; prisijungimo laikas: 2011 -01-26.
96. Quade V. Animal Rights Law: Barking Up a New Tree // American Bar Association Journal. 1982, 68 (6) // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=13&sid=b431f000-4701-4f4d-a074-e6465a38a69d%40sessionmgr10>; prisijungimo laikas: 2009-12-06
97. Scientific opinion concerning the welfare of animals during transport // EFSA Journal. 2011, 9 (1) // <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/1966.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-03-21
98. Tannenbaum J. Animals and the law: property, cruelty, rights. Fall95, 62 (3) // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=122&sid=cd4b28f6-8724-4a41-9ea0-5eb584eadf7b%40sessionmgr114&vid=36>; prisijungimo laikas: 2009-12-06

99. Veissier I., Forkman B. The nature of animal welfare science // Annual Review of Biomedical Sciences. 2008, 10 // <http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=104&sid=acf3f26e-a45f-45de-b01f-ad87d220a8a6%40sessionmgr112&vid=4>; prisijungimo laikas: 2010-01-21.

Elektroniniai leidiniai

100. Akcija „Prieš cirkus su gyvūnais“ // <http://gyventisamoningai.lt/2008/08/17/akcija-„pries-cirkus-su-gyvunais“/>; prisijungimo laikas: 2011-04-05
101. Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
102. Animals' Angels. Compilation report on long distance transports of unweaned animals // Frankfurt am Main, Germany, 2008 // http://www.animalsangels.org/Compilation%20Report%20Unweaned%20Animals%202008.pdf,v10_de_ORG_file_d12637_19.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
103. Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
104. Animals' Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
105. Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05

106. Bendroji apžvalga // http://www.etib.lt/?s=et_apzvalga&lang=lt; prisijungimo laikas: 2011-01-21
107. Declaration of Bologna: Reduction, Refinement and Replacement Alternatives and Laboratory Animal Procedures // Adopted by the 3rd World Congress on Alternatives and Animal Use in the Life Sciences, Bologna, Italy, 1999 // http://www.icare-worldwide.org/indian_congress/bologna.html; prisijungimo laikas: 2011-02-14
108. Descartes R. Discourse on the method of rightly conducting the reason, and seeking truth in the sciences. V dalis. // <http://www.gutenberg.org/files/59/59-h/59-h.htm>; prisijungimo laikas: 2010-10-26
109. Gyvūnų apsaugos fondas // http://www.pasauliolietuvis.com/zaliasis_pasaulis/98; prisijungimo laikas: 2010-10-26
110. Gyvūnų gabenimas: arkliai, vežami kaip silkės statinėje // <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/naujienos/5007/>; prisijungimo laikas: 2011-04-06
111. Neišgyvenusio šuns Pipiro budeliui – 8 mėnesiai nelaisvės // <http://www.valstietis.lt/Pradzia/Naujienos/Kriminalai/Neisgyvenusio-suns-Pipiro-budeliui-8-menesiai-nelaisves>; prisijungimo laikas: 2010-01-21
112. Persvarstomos gyvūnų skerdimo taisyklės // <http://www.euro.lt/lt/naujienos/apie-lietuvos-naryste-europos-sajungoje/naujienos/4220/>; prisijungimo laikas: 2011-02-22
113. Septynios gyvūnų globos organizacijos prašo Seimo narių uždrausti cirką su gyvūnais // <http://www.15min.lt/naujiena/augintiniai/ivykiai/gyvunu-globos-organizacijos-praso-parlamentaru-uzdrausti-cirka-su-gyvunais-172-75354>; prisijungimo laikas: 2011-01-05
114. Strasbūro plenarinės sesijos akcentai 2009 m. sausio 12-15 d. // <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=LT&type=IMPRESS&reference=20090108FCS45647>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.
115. Žemės ūkio ministerija turės apsispręsti ar leisti Lietuvoje naudoti gyvūnus cirke // http://www.kaunozinios.lt/naujienos/zemes-ukio-ministerija-tures-apsispresti-ar-leisti-lietuvoje-naudoti-gyvunus-cirke_32725.html; prisijungimo laikas: 2011-01-26
116. XXI amžiaus Europa // http://europa.eu/lisbon_treaty/take/index_lt.htm; prisijungimo laikas: 2011-01-21
117. Five freedoms // <http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm>; prisijungimo laikas: 2010-10-26

118. Jeremy Bentham (1748 – 1832) // <http://www.iep.utm.edu/bentham/>; prisijungimo laikas: 2010-10-26
119. Rene Descartés (1596 – 1650) // <http://www.iep.utm.edu/descarte/>; prisijungimo laikas: 2010-10-26
120. Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
121. Tarptautinė gyvūnų teisių organizacija „Animals' Angels“ // <http://www.animals-angels.de/Organisation,1096.html>; prisijungimo laikas: 2011-04-05
122. The Bull Dog Information Library // Bull Baiting // <http://www.bulldoginformation.com/bull-baiting.html>; prisijungimo laikas: 2011-03-26
123. The concept of the 4th R // <http://www.icare-worldwide.org/rehab/index.html>; prisijungimo laikas: 2011-03-05
124. The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals // <http://www.rspca.org.uk/home>; prisijungimo laikas: 2010-10-26

SANTRAUKA

Darbo tema: Gyvūnų gerovės teorijos teisinio pagrindimo prielaidos

Pagrindinės sąvokos: gyvūnų teisės, gyvūnų gerovė, transportuojami gyvūnai, ūkinės paskirties gyvūnai, skerdžiami gyvūnai, laukiniai gyvūnai, eksperimentams naudojami gyvūnai, namuose laikomi gyvūnai, benamiai gyvūnai.

Atsižvelgiant į tai, kad įvyko esminių pokyčių, atsirado žinių ir naujo požiūrio į gyvūnus, pastaraisiais metais spartūs teisiniai pokyčiai buvo neišvengiami. Didesnis dėmesys buvo skiriamas gyvūnų gerovės apsaugos problemoms, kurios šiuo metu yra aktualios tarptautiniu mastu.

Pirmoje darbo dalyje pateikiamos konkuruojančios gyvūnų teisių ir gyvūnų gerovės koncepcijos. Didesnis dėmesys teikiamas gyvūnų gerovės ištakoms ir raidai, taip pat apžvelgiama gerovės samprata.

Antroje darbo dalyje pabrėžiami svarbūs žingsniai įteisinant gyvūnų gerovę Europos Sąjungos teisės aktuose. Išanalizuojami pagrindiniai transportuojamų, ūkinės paskirties, skerdžiamų, laukinių, eksperimentams naudojamų, namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinio reguliavimo bruožai. Didelis dėmesys teikiamas, direktyvoms ir reglamentams. Apžvelgiami nacionaliniai teisės aktai. Išanalizavus pasirinktas teismų praktikos bylas buvo prieita prie išvados, kad Lietuvoje teismų praktika nėra išvystyta gyvūnų gerovės apsaugos pažeidimų aspektu. Pastebimai didėjant žiauriam elgesiui su gyvūnais įvertinama teisinė atsakomybė už tokį elgesį.

SUMMARY

The subject of the work: The assumptions of the legal justification of the theory of animal welfare

Key words: animal rights, animal welfare, transported animals, farm animals, butchered animals, wild animals, animals used for experiments, domestic animals, homeless animals.

Taking into consideration the fact that major changes have taken place, knowledge has broadened and new approach to animals has been adopted, significant legal developments in the recent years were inevitable. Greater attention was devoted to the problems of animal welfare protection, which is at the moment relevant on an international basis.

In the first part of the work the competitive concepts of animal rights and animal welfare are formulated. Greater attention is paid to the origins and development of animal welfare, the conception of welfare is defined.

The second part of the work focuses on the important steps that have been taken while legitimizing animal welfare in the legislation of the European Union. The main features of the legal regulations for the protection of animal welfare of transported animals, farm animal, butchered animals, wild animals, animals used for experiments, domestic animals and homeless animals are analyzed. National legislation is reviewed. Having analyzed a few chosen cases from the practice of the court, the conclusion has been drawn that Court Practice in Lithuania is not advanced in respect to dealing with the violations of animal welfare protection. Since cruel behavior with animals has increased significantly, legal responsibility for such behavior is assessed.

PRIEDAI

mission by examination, to require continuing professional education, and to discipline if necessary.

The practice of certified closing officers would be limited to the selection, preparation, and completion of documents in a form approved by the board for use in closing a loan, sale, or other transfer of real or personal property. Before rendering service, the closing officer would have to obtain the written agreement of the parties to the terms of the transaction, and inform the parties of the "limited" nature of his services.

—Bill Winter

LAWPRACTICE

Animal Rights Law: Barking Up a New Tree

Animals, like people, have the right to live without abuse, say lawyers across the country who are involved in what one termed "an awakening giant" of concern for protecting animals from suffering in laboratories, slaughterhouses, farms and private homes.

These lawyers are challenging the traditional legal view that animals are the property of humans. They're working for better anticruelty laws, saying current ones don't go far enough to protect an animal from being returned to a person who abused it.

"We're trying to educate people that we are part of a whole world . . . and animals deserve some basic respect," said Laurence Kessenick, president of Attorneys for Animal Rights, a nonprofit association of lawyers and law students based in San Francisco. The group has filed numerous lawsuits on behalf of animals and their owners in cases of malpractice and neglect.

"Because we consider them less than humans, we tend to violate their rights even more," said Joyce Tischler, a San Francisco lawyer who is a consultant for Kessenick's group and whose sole practice involves animal rights. "If people realize they can be sued, they will be more careful about abusing their animals," she said.

Tischler also does estate planning for

clients who want to leave their pets in good hands. "The safest thing is to give someone the dog or cat and give them some money to take care of it," she said. "But don't make the money contingent on the animal staying alive. It might be ill or too old and the person might be keeping it alive just to keep the money. And don't make a provision in your will that says the person can keep the money if the animal dies. The person might just do away with the animal to get the money."

In 1980, her group successfully fought to save the life of a California dog whose owner provided in her will for the dog's destruction. The Superior Court of San Francisco County ruled the will invalid, saying the owner would have wanted her pet to live if a good home could be found (*Smith v. Avanzino*, No. 225698).

Jolene Marion, a volunteer for the Lawyers Committee for the Enforcement of Animal Protection Law in New York City, says her group "is bombarded with landlord-tenant problems involving pets. Barring nuisance, these are animals that are being evicted just because they are animals."

The group, she said, is seeking a change in the city code that allows a landlord to keep animals out of an apartment. Pets, she said, have the right to live with their owners in an apartment because they provide companionship and security.

Lawyers are forming political action committees to support legislators who favor animal rights, said Henry Mark Holzer, a professor at Brooklyn Law School who publishes the *Animal Rights Reporter*, a quarterly magazine.

Holzer predicts that animal rights will soon be recognized as its own field of law "similar to energy law, environmental law and others." He is putting together the first *Encyclopedia of Animal Rights Law*.

Lawyers involved in animal rights say they're often criticized for spending time on animals when they could be working to better the human condition. They defend their involvement, saying people who abuse animals often abuse other people as well. "People who are murdering and raping probably started as being cruel to animals," said Tischler.

—Vicki Quade

Dog: It Pays to Have a Good Lawyer

Cutter, an Irish Setter, has gone to court three times and each time has had his charges reduced. In all three cases, he was cited by police for running without a leash across the lawns of Madison, Wisconsin.

The first time, Cutter's attorney Edward Ben Elson demanded a jury of Cutter's peers and brought 12 yapping mutts to court.

The second time, Elson put Cutter in a lineup with several other setters and the dog catcher could not pick out Cutter.

The third time, Elson asked for the death penalty for Cutter. Death, the lawyer said, was more merciful than not allowing a dog to run free once in a while.

Cutter's master is Wisconsin Attorney General Bronson La Follette who, by the way, helped Rocky the raccoon return home to Schaumburg, Illinois, after Wisconsin natural resources wardens disobeyed a judge's order to return the animal to its family.

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ TRANSPORTUOJAMŲ
GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGA, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės akto pavadinimas
1.	Lietuvos Respublikos įstatymai
1.1	Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos konvencijų gyvūnų apsaugos klausimais ratifikavimo // Valstybės žinios. 2004, Nr.40-1289
2.	Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai
2.1.	1968 m. gruodžio 13 d. Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1295
3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
3.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2007 m. sausio 26 d. įsakymas Nr. B1-136 „Dėl Gyvūnų vežėjų leidimų išdavimo tvarkos aprašo ir Vežamų gyvūnų prižiūrėtojų kompetencijos pažymėjimų išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 16-610 Statusas: pakeistas
3.2.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2010 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. B1-420 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2007 m. sausio 26 d. įsakymo Nr. B1-136 Dėl Gyvūnų vežėjų leidimų išdavimo tvarkos aprašo ir Vežamų gyvūnų prižiūrėtojų kompetencijos pažymėjimų išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios, 2010, Nr. 138-7090
4.	Tarybos direktyvos
4.1.	1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant gyvūnus ir iš dalies pakeičianti Direktyvas 90/425/EEB ir 91/496/EEB // Official Journal L. 1991, Nr. 340-17 Statusas: panaikinta Pastaba: Tarybos direktyva 91/628/EEB ir Reglamentas (EB) Nr. 411/98 panaikinami praėjus 2007 m. sausio 5 d. Nuorodos į panaikintus reglamentą ir direktyvą laikomos

	nuorodomis į 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97
4.2.	1995 m. birželio 29 d. Tarybos direktyva 95/29/EC iš dalies keičianti Direktyvą 91/628/EEB dėl gyvūnų apsaugos juos vežant // Official Journal L. 1995, Nr. 148-52
5.	Tarybos Reglamentai
5.1.	1997 m. birželio 25 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1255/97 dėl Bendrijoje sustojimo punktam taikomų kriterijų ir iš dalies pakeičiantis Direktyvos 91/628/EEB priede nurodytą maršruto planą // Official Journal L. 1997, Nr. 174/1 Statusas: pakeistas
5.2.	2003 m. birželio 11 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1040/2003 iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 dėl sustojimo punktų naudojimo // Official Journal L. 2003, Nr. 151/21
5.3.	2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 // Official Journal L. 2005, Nr. 3

TARYBOS REGLAMENTO (EB) NR. 1/2005 TRŪKUMAI IR PRAKTINĖS PASEKMĖS

Priedas parengtas vadovaujantis tarptautinės gyvūnų teisių organizacijos „Gyvūnų angelų“ (angl. „*Animals’ Angels*“) tyrimų metu surinkta medžiaga. Paminėtina, kad tarptautinė organizacija „Gyvūnų angelai“ įkurta 1998 m. Vokietijoje. Ji dirba Vokietijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Italijoje, Graikijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Kanadoje, JAV ir Australijoje. Vadinamos „tyrimo grupės“ reguliariai atlieka tyrimus ūkinių gyvūnų laikymo vietose, gyvūnų žudymo vietose, jūrų uostuose, kontrolės postuose, gyvūnų surinkimo centruose, išvykimo vietose, ypač transporto priemonėse Europoje, Kanadoje, JAV ir Australijoje. Minėtos organizacijos organizuojamų tyrimų metu pastebėti pažeidimai yra užfiksuojami ir perduodami atitinkamoms institucijoms. Taip pat jie dalyvauja organizuojamų patikrinimų keliuose metu kartu su atsakingomis institucijomis, t. y. kartu su veterinarijos, policijos pareigūnais. Todėl galima daryti prielaidą, kad pateikti faktai yra nenuginčijami ir atspindi realią transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos padėtį. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ypač daug užfiksuota įrodymų, patvirtinančių, kad reguliariai yra pažeidinėjami transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimai. Todėl darytina išvada, kad tam nemažą įtaką galėjo turėti Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 trūkumai.

Galbūt didžiausia transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos problema yra gyvūnų transportavimas ilgais atstumais. Nors 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1/2005 buvo įvesti papildomi standartai, siekiant apsaugoti gyvūnus juos vežant, reikalavimai dėl vežimo laiko nepasikeitė. Nors minėto Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 preambulėje ir nurodoma, kad gerovės labai būtina kiek įmanoma riboti gyvūnų, tarp jų ir skerstinų, vežimą tolimesiais atstumais. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo V skyriaus 1 dalyje nurodytas kelionės laikas ir poilsio laikotarpiai:

- Nenujunkytiems veršeliams, ėriukams, ožiukams ir kumeliukams, kurie geria tik pieną, bei nenujunkytiems paršeliams po 9 valandų kelionės turi būti suteiktas mažiausiai 1 valandos poilsis, kad per šį poilsio laiką jie galėtų būti pagirdyti ir prireikus pašerti. Po šio poilsio laiko juos galima vežti dar 9 valandas.

- Kiaules ir naminius arklinių šeimos gyvūnus leidžiama vežti ne ilgiau kaip 24 valandas.

- Vežant registruotus arklinių šeimos gyvūnus, naminius galvijus, avis, ožkas ir kiaules po 14 valandų kelionės turi būti suteiktas mažiausiai 1 valandos poilsio laikas, kad per šį poilsio laiką jie galėtų būti pagirdyti ir prireikus pašerti. Po šio poilsio laiko juos galima vežti dar 14 valandų.

Pasibaigus nustatytam kelionės laikui, gyvūnai turi būti iškrauti, pašerti ir pagirdyti, leidžiant jiems pailsėti mažiausiai 24 valandas. Po to gyvūnus vėl galima vežti 28, 24, 18 valandų priklausomai nuo gyvūnų kategorijos. Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad minėtų ciklų skaičius yra neribojamas.

Siekiant aiškumo yra tikslinga išsiaiškinti tam tikras toliau minimas sąvokas. 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyvos 90/426/EEB dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, reglamentuojančių arklinių šeimos gyvūnų importą iš trečiųjų šalių ir jų judėjimą, 2 straipsnio b ir c punktuose apibrėžiamos „arklinių šeimos gyvūnų“ ir „registruotų arklinių šeimos gyvūnų“ sąvokos. Pastebėtina, kad sąvoka „naminiai arklinių šeimos gyvūnai“ nėra aiškiai apibrėžta teisės aktuose. „Arklinių šeimos gyvūnai“ – tai laukiniai ar prijaunkinti arklių (įskaitant zebus) ar asilų veislės gyvūnai arba sukryžmintų tų veislių gyvūnų palikuonys. „Registruoti arklinių šeimos gyvūnai“ – tai Direktyvoje 90/427/EEB nustatyta tvarka registruoti arklinių šeimos gyvūnai, kurių tapatybė nustatoma pagal identifikavimo dokumentą, kurį išduoda gyvūno kilmės valstybės veislininkystės institucija ar kita kompetentinga institucija, tvarkanti kilmės knygą ar tos gyvūnų veislės registrą, arba tarptautinė asociacija ar organizacija, kuri tvarko reikalus, susijusius su varžybose ar lenktynėse dalyvaujančiais arkliais.

Tyrimo metu pastebėtina, kad transportavimo metu gyvūnų gerovė blogėja. Gyvūnai kenčia dėl erdvės trūkumo, sužalojimų, toškulio, karščio ir streso. Dažnai yra viršijama leistina maksimali kelionės trukmė. Problemos dėl gyvūnų gerovės apsaugos transportavimo metu tampa vis rimtesnės visose ES valstybėse narėse. Didžiausią susirūpinimą kelia arklių transportavimas tokių ES valstybių narių kaip Rumunija, Lenkija, Italija, Ispanija. Ypač kai gyvūnai transportuojami ilgais atstumais, pavyzdžiui iš Rumunijos į Italiją. Iš visų valstybių narių daugiausia gyvūnų transportuojama į Italiją. Todėl šiuo maršrutu pastebėtina ypač daug transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų reikalavimų ignoravimo.

Pirma grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

Nuostatos dėl būtinos erdvės virš gyvūnų gabenimo metu, yra nurodytos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1/2005:

- *3 straipsnio g punkte nurodoma, kad gyvūnams pagal jų dydį ir planuojamos kelionės pobūdį skiriama pakankamo ploto ir aukščio erdvė.*

- *I priedo II skyriaus 1 dalies 1.2 punkte nurodoma, kad gyvūnų garduose ir kiekviename jų lygyje turi būti pakankamai erdvu, kad virš gyvūnų būtų užtikrinta tinkama ventiliacija, jiems natūraliai stovint, ir be pagrindo nebūtų varžomi jų natūralūs judesiai.*

Vadovaujantis Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) ir Gyvūnų sveikatos ir gyvūnų gerovės mokslinio komiteto (SCAHAW) duomenimis „per mažas erdvės aukštis“ žinduoliams ir į narvus uždarytiems gyvūnams (pvz. paukščiams, triušiams) gali sukelti: troškulį, diskomfortą, kėlimosi problemų, traumų, ligų ir elgesio sutrikimų. Jeigu gyvūnai yra priversti daug valandų išbūti nenatūralioje laikysenoje, tai atsiranda bendras skausmas, taip pat nuovargis, raumenų pažeidimai arba raumenų nuovargis. Dažnai pasitaiko sužalojimų ir žaizdų.

Pakankamas aukštis virš gyvūnų nugaros ir galvos yra būtinas veiksmingai ventiliacijai, ypač reguliuojant temperatūrą ir pašalinant amoniako dujas. Esant didelei amoniako dujų koncentracijai, atsiranda kvėpavimo sutrikimų, kosulys ir padidėja jautrumas esamoms ligoms.

Be to, gyvūnams, gali būti neįmanoma pasiekti girdymo įrenginius per ilgąs keliones, nes pakeisti poziciją gali būti neįmanoma arba skausminga. Taip pat gyvūnams gali būti trukdoma šlapintis esant nenatūralioje padėtyje.

- *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo II skyriaus 1 dalies 1.1. punkte f papunktyje nurodoma, kad transporto priemonės, turi būti taip suprojektuotos taip, kad gyvūnai būtų pasiekiami, norint juos patikrinti ar prižiūrėti. Šiuo atveju pastebėtinai minėtų nuostatų nesuderinamumas, t. y. jeigu lubų aukštis yra per mažas, tinkamai atlikti gyvūnų priežiūrą ir patikrinimą tampa neįmanoma.*

Valstybių narių Maisto ir veterinarijos tarnybų (FVO) atliktų patikrinimų atsakaitose matyti, kad transportuojant gyvūnus yra užfiksuojama nepakankama aukščio erdvė. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo II skyriaus 1 dalies 1.2 punkte įtvirtintos nuostatos reikalavimų dažnai neatitinka Vokietijos, Lietuvos ir Graikijos transporto priemonės.

Susirūpinimas minėta problema ypač buvo pabrėžiamas LR Valstybinės maisto ir veterinarijos 2008 m. ir 2009 m. veiklos ataskaitose. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atliekamų patikrinimų metu dažnai buvo nustatyti transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimų

pažeidimai, kai gyvūnai buvo vežami nepatvirtintomis, vežamų gyvūnų apsaugos reikalavimų neatitinkančiomis transporto priemonėmis.

Organizacijos „Gyvūnų angelų“ vadinamos „tyrimų grupės“ yra užfiksavusios nemažai faktų skirtinguose ES valstybių narių transportuojamų gyvūnų maršrutuose. Kai gyvūnai buvo transportuojami nepakankamoje aukščio erdvėje ir tai yra nuolatinė ES valstybių narių bendra problema (žr. 1-15 pav.).

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 9 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

1 pav. Avių transportavimas maršrutu Ispanija – Graikija, 2008 m. rugsėjis

Data: 2008 m. rugsėjis.

Rūšis: avys.

Maršrutas: Ispanija – Graikija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: 2,525 km kelių transportu ir 12 valandų jūros transportu.

Transportavimo laikas: apytiksliai 70 val. gyvūnai praleido transporto priemonėje ir laive.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 9 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

2 pav. Nacionalinis avių transportavimas, Ispanija, 2009 m. vasaris

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 10 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

3 pav. Avių transportavimas maršrutu Ispanija – Graikija, 2009 m. spalio

Data: 2009 m. spalio.

Rūšis: avys.

Maršrutas: Ispanija – Graikija.

Pakrovimo tankumas: 3 aukštų deniai.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: kelionės plane nenurodytas tikslus atstumas.

Transportavimo laikas: daugiau nei 37 val. gyvūnai praleidžia kelių transporte ir jūros transporte.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 5 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

4 pav. Ėriukų transportavimas maršrutu Ispanija – Italija, 2005 m. rugpjūčio 2 d.

Data: 2005 m. rugpjūčio 2 d.

Rūšis: ėriukai (tikslė kilmė nežinoma).

Maršrutas: Ispanija – Italija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: tikslė paskirties vieta nenurodyta.

Transportavimo laikas: daugiau nei 8 val. gyvūnai praleido transporto priemonėje.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 6 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

5 pav. Ėriukų transportavimas maršrutu Rumunija – Ispanija, 2005 m. lapkričio 16 d.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 6 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

6 pav. Ėriukų transportavimas maršrutu Rumunija – Ispanija, 2005 m lapkričio 16 d.

Data: 2005 m. lapkričio 16 d.

Rūšis: ėriukai.

Maršrutas: Rumunija – Ispanija.

Pakrovimo tankumas: 4 aukštų deniai.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: kelių transportu maždaug 2,576 km.

Transportavimo laikas: daugiau nei 50 val. gyvūnai praleidžia transporto priemonėje.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 7 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

7 pav. Ėriukų transportavimas maršrutu Rumunija – Italija, 2007 m. kovas

Data: 2007 m. kovas.

Rūšis: ėriukai.

Maršrutas: Rumunija – Italija.

Pakrovimo tankumas: 4 aukštų deniai.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: nenustatytas.

Transportavimo laikas: daugiau nei 28 val. gyvūnai praleido transporto priemonėje.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 7 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

8 pav. Ėriukų transportavimas maršrutu Rumunija – Italija, 2010 m. kovas

Data: 2010 m. kovo 31 d.

Rūšis: ėriukai.

Maršrutas: Rumunija – Italija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: nenustatytas.

Transportavimo laikas: daugiau nei 21 val. gyvūnai praleido transporto priemonėje.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 8 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

9 pav. Avių transportavimas maršrutu Ispanija – Graikija, 2003 m. sausis

Data: 2003 m. sausis.

Rūšis: avys.

Maršrutas: Ispanija – Graikija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: 2.689 km kelių transportu ir 12 val. jūros transportu.

Transportavimo laikas: apytiksliai 50,5 val. gyvūnai praleido transporto priemonėje ir jūros transporte.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 15 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

10 pav. Nacionalinis vištų transportavimas, Ispanija, 2010 m. liepa

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 14 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

11 pav. Nacionalinis vištų transportavimas, Vokietija, 2007 m. balandis

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 15 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

12 pav. Nacionalinis triušių transportavimas, Prancūzija, 2008 m. birželis

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 15 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

13 pav. Nacionalinis triušių transportavimas, Ispanija, 2010 m. liepa

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 11 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

14 pav. Nacionalinis galvijų transportavimas, Vokietija, 2007 m. gruodis

Šaltinis: Animals' Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010. P. 12 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals'%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

15 pav. Nacionalinis galvijų transportavimas, Vokietija, 2010 m. balandis

Tyrimo metu pastebėta, kad gyvūnų galvos lietė lubas, kitų gyvūnų lietėsi nugaros. Daug valandų ir dienų šie gyvūnai negalėjo stovėti patogiai ir natūralioje padėtyje. Dėl aukščio nepakankamumo gyvūnams buvo sukeliamos fizinės traumos. Dėl erdvės stokos nebuvo pakankama ventiliacija ir tokiu būdu sumenko gyvūnų gerovės apsauga transportavimo metu. Pažymėtina, kad ES valstybėse narėse organizuojamų patikrinimų metu reguliariai randama nepritaikytų transportuoti gyvus gyvūnus transporto priemonių, kai yra nepakankamas lubų aukštis. Taigi, gyvūnų transportavimo sąlygos prieštarauja gyvūnų apsaugos juos vežant teisės aktams.

Iš to kas nurodyta aukščiau darytina išvada, kad Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo I skyriaus 3 straipsnio g punkte įtvirtinta nuostata, kad turi būti „pakankamo ploto ir aukščio erdvė“ ir I priedo II skyriaus 1 dalies 1.2 punkte nurodant, kad turi būti „pakankamai erdvu“ yra interpretuojama skirtingai. Todėl minėtos nuostatos yra nepakankamos siekiant užtikrinti gyvūnų sveikatą ir saugą gyvūnų transportavimo metu (kaip to reikalaujama I priedo II skyriaus 1 dalies 1.1. punkte a papunktyje).

Pažymėtina, kad yra būtina nustatyti konkrečius aukščio reikalavimus atsižvelgiant į įvairias gyvūnų kategorijas ir atskirų gyvūnų matmenų svyravimus, taip nepaliekant vietos interpretavimui.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad konkretūs reikalavimai apibrėžti yra tik transportuojant arklinių šeimos gyvūnus, t. y. arklius, asilus. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo III skyriaus 2 dalies 2.3 punkte, nurodoma, kad arklinių šeimos gyvūnai vežami transporto priemonėmis, turinčiomis ne daugiau kaip vieną platformą, išskyrus tuos atvejus, kai gyvūnai sukraunami ant apatinės platformos, viršutinę paliekant tuščią. Mažiausias vidinis gardo aukštis turi būti bent 75 cm didesnis už aukščiausio gyvūno ūgį ties ketera.

Pažymėtina, kad Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 minėtų nuostatų trūkumai prieštarauja mokslininkų rekomendacijoms ir Bendrijos teisės aktai nedelsiant turėtų būti iš dalies pakeisti, pirmenybę teikiant naujausiems moksliniams tyrimams.

Antra grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

Gyvūnai turi būti pagirdyti ir jeigu reikia pašerti po didžiausio leistino kelionės laiko. Vairuotojui tai leidžiama atlikti bet kurioje stotelėje. Todėl neįmanoma patikrinti, ar gyvūnai buvo iš tikrųjų girdomi, ar ne. Girdymo įrenginiai turi būti geros būklės, tinkamai parengti ir įrengti taip, kad tikėtų įvairioms gyvūnų kategorijoms, jei gyvūnai girdomi transporto priemonėje. Tyrimo metu

pastebėtina, kad girdymo įrenginiai dažnai neveikia, nėra pakankamo skaičiaus, gyvūnai jų nepasiekia arba nėra pripratę prie girdymo įrenginių. Žiemą esant žemai temperatūrai vandens sistemos gali užšalti. Todėl siekiant to išvengti, vairuotojai išvažiuoja tuščiais vandens rezervuarais iš išvykimo vietos. Problema yra ta, kad girdymo įrenginiai dažnai yra per trumpi ir nepritaikyti vežamų gyvūnų kategorijoms (žr. 16 pav.). Be to dažnai girdymo įrenginiai yra tik vienoje transporto priemonės pusėje. Todėl gyvūnams kurie yra kitoje transporto priemonės pusėje sunku pasiekti girdymo įrenginius.

Pastebėtiną Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 nuostatų, nurodančių nenujunkyti gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimus transportavimo metu nesuderinamumas.

- *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo V skyriaus 1 dalies 1.4. punkte a papunktyje nurodoma, kad nenujunkytiems veršeliams, ėriukams, ožkiukams ir kumeliukams, kurie žindomi pienu, po 9 valandų kelionės būtina leisti pailsėti bent 1 valandą, kurios užtektų jiems pagirdyti ir prireikus pašerti. Pasibaigus šiam poilsio laikotarpiui, juos leidžiama vežti toliau dar devynias valandas.*

- *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo V skyriaus 1 dalies 1.5. punkte nurodyta, kad pasibaigus nustatytam kelionės laikui, gyvūnai turi būti iškrauti, pašerti ir pagirdyti, leidžiant jiems pailsėti mažiausiai 24 valandas.*

- *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo VI skyriaus 2 dalies 2.1 punkte nurodoma, kad transporto priemonė ir jūriniai konteineriai turi būti aprūpinti vandens atsargomis, kad palydovas prireikus galėtų iš karto pagirdyti gyvūną ir kiekvienas gyvūnas galėtų pasiekti vandenį. 2.2. punkte, nurodoma, kad girdymo įrenginiai turi veikti ir būti tinkamai suprojektuoti bei išdėstyti įvairių kategorijų gyvūnams, esantiems transporto priemonėje, pagirdyti.*

Sąvoka „nenujunkyti“ turėtų būti aiškiai apibrėžta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 nuostatose, taip nepaliekant vietos interpretacijai. Kompetetingų veterinarijos specialistų nuomone ši sąvoka gali būti suprantama įvairiai. Mokslinėje literatūroje sąvoka „nenujunkyti“ apima visus jaunos gyvūnus, kurie dar nėra visiškai pripratinti prie vandens ir šieno.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors transporto priemonėje yra įrengti girdymo įrenginiai, kaip to reikalaujama minėtame 2.2. punkte, jie negali būti naudojami nenujunkytiems gyvūnams. Siekiant užtikrinti bent minimalią tokių gyvūnų priežiūrą, jie turi būti girdomi tinkamos temperatūros pienu ar pieno pakaitalais. Vis dėlto, tai sukelia techninių sunkumų. Anot įvairių transporto ekspertų, girdymo įrenginiai transporto priemonėse leidžia naudoti tik vandenį. Naudojant pieno pakaitalus gali būti užkemšami vamzdžiai. Praktiškai „Gyvūnų angelų“ vadinami inspektoriai niekada nebuvo pastebėję transporto priemonės, kurios girdymo sistema būtų pripildyta

pieno ar jo pakaitalų. Tai rodo, kad nenujunktų gyvūnų tinkama priežiūra transporto priemonėse sukelia sunkumų.

Nenujunkyti gyvūnai turi būti šeriami pienu ar pieno pakaitalais. Tai yra neįmanoma dėl transporto priemonės techninių priežasčių. Be to, nenujunktus gyvūnus, kurie dar žindomi pienu, maitinant pieno pakaitalais, jiems gali sukelti stresą ir virškinimo problemų, t. y. viduriavimą. Iš to kas nurodyta aukščiau, galima daryti išvadą, kad Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo VI skyriaus 2 dalies reikalavimai negali būti įgyvendinti transportuojant nenujunktus gyvūnus ilgais atstumais. Taigi, Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 nuostatos yra nuolat ignoruojamas ir tuo pažeidžiama nenujunktų gyvūnų gerovė transportavimo metu.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad nėra nuostatos nurodančios privalomai įrengti prietaisus kurie tiektų pakaitintą pieną. Šiuo atveju būtų neįmanoma užtikrinti, kad kiekvienas gyvūnas gautų reikiamą kiekį skysčių. Juos reikėtų šerti rankomis po vieną, o tai kelių transporto priemonėje ar jūrų transporte neįmanoma. Todėl siekiant pagirdyti nenujunktus gyvūnus, jie turėtų būti iškraunami sustojimo punkte (žr.17 pav.). Plačiai pripažįstama, kad iškrovimo metu gyvūnai kenčia nuo streso ir yra didelis infekcijų pavojus.

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 7 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

16 pav. Veršelių transportavimas maršrutu Vokietija – Ispanija

Šaltinis: Animals' Angels. Complication report on long distance transports of unweaned animals // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 6 // http://www.animalsangels.org/Compilation%20Report%20Unweaned%20Animals%202008.pdf,v10_de_ORG_file_d12637_19.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

17 pav. Nenujunktų gyvūnų girdymas sustojimo punkte

Iš to kas nurodyta aukščiau darytina išvada, kad nenujunkyti gyvūnai reguliariai kenčia nuo mitybos / skysčių trūkumo transportavimo metu, todėl jie neturėtų būti transportuojami ilgiau nei aštuonias valandas. Todėl tokios kategorijos gyvūnams turėtų būti taikomos Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo V skyriaus 1 dalies 1.2 ir 1.3 punktų nuostatos. 1.2 punkte nurodoma, kad 1.1 punkte išvadytoms rūšims priskiriamų gyvūnų kelionės laikas neturi viršyti aštuonių valandų, t. y. ši nuostata taikoma vežant naminius arklinių šeimos gyvūnus, išskyrus registruotus arklinių šeimos gyvūnus, naminius galvijus, avis, ožkas ir kiaules, išskyrus vežimą oro keliais. 1.3 punkte nurodoma, kad 1.2 punkte nurodyta ilgiausia kelionės trukmė gali būti pratęsta, jei įvykdyti VI skyriuje išvardyti reikalavimai. Kaip jau buvo minėta, šie reikalavimai yra nesuderinami ir neįgyvendinami dėl transporto priemonių techninių priežasčių. Todėl nenujunktų gyvūnų transportavimo laikas turėtų pasibaigti, jų pirmo girdymo metu.

„Gyvūnų angelų“ vadinamų „tyrimo grupių“ tyrimų metu, buvo pastebėta, kad girdymo įrenginiai nebuvo tinkamai įrengti nenujunktyiems gyvūnams (žr. 1-2 lent.).

1 lentelė. Transporto priemonių patikrinimai ir išvados 2005 – 2007 m. m.

Data	Rūšis	Maršrutas	Atstumas	Tinkami girdymo įrenginiai
2005-02-08	Veršeliai	Lenkija → Italija	1,224 km	ne
2005-02-16	Veršeliai	Vengrija → Italija	891 km	ne
2005-03-16 - 14	Ėriukai	Slovėnija → Italija	-	ne
2005-03-22	Ėriukai	Rumunija → Italija	1,827 km	ne
2005-04-30 - 26	Veršeliai	Slovėnija → Bulgarija	912 km	ne
2005-06-21 - 17	Veršeliai	Lenkija → Ispanija	2,307 km	ne
2006-04-08 - 07	Ėriukai	Vengrija → Italija	1,269 km	ne
2006-04-19	Veršeliai	Airija → Ispanija	1,840 km	ne
2007-03-30	Ėriukai	Ispanija → Italija	2,163 km	ne
2007-07-10	Veršeliai	Lenkija → Ispanija	2,503 km	ne
2007-09-04	Veršeliai	Lenkija → Italija	1,296 km	ne
2007-09-05 – 04	Veršeliai	Čekijos Respublika → Italija	1,058 km	ne
2007-09-08	Veršeliai	Rumunija → Ispanija	2,389 km	ne

Šaltinis: Animals' Angels. Compilation report on long distance transports of unweaned animals // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 7 // http://www.animalsangels.org/Compilation%20Report%20Unweaned%20Animals%202008.pdf,v10_de_ORG_file_d12637_19.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

2 lentelė. Transporto priemonių patikrinimai ir išvados 2008 m.

Data	Rūšis	Maršrutas	Atstumas	Tinkami girdymo įrenginiai
2008-01-12	Veršeliai	Lietuva → Nyderlandai	1,766 km	ne
2008-04-11	Veršeliai	Latvija ir Lietuva → Nyderlandai	1,871 km	ne
2008-04-18	Veršeliai	Lietuva → Nyderlandai	1,859 km	ne
2008-05-17	Veršeliai	Lietuva → Belgija	1,753 km	ne
2008-05-17	Veršeliai	Lietuva → Belgija	1,760 km	ne

Šaltinis: Animals' Angels. Complication report on long distance transports of unweaned animals // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 8 // http://www.animalsangels.org/Compilation%20Report%20Unweaned%20Animals%202008.pdf,v10_de_ORG_file_d12637_19.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

- *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo V skyriaus 1 dalies 1.4 punkte b papunktyje nurodyta, kad kiaulės leidžiama vežti ne ilgiau kaip 24 valandas. Kelionės metu jos nuolat turi turėti galimybę atsigerti vandens.*

Tyrimo metu pastebėtina, kad kiaulės yra gabenamos per ilgai. Vanduo joms nuolat yra išjungtas, nes kiaulės yra linkusios žaisti su girdymo įrenginiais, kaip rezultatas dažnai yra šlapios grindys ir tai sukelia papildomų gerovės problemų. Taip pat pastebėtina, kad daugeliu atvejų šios nuostatos yra ignoruojamos vežėjų (žr. 18-20 pav.).

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 6 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

18 pav. Kiaulių transportavimas maršrutu Prancūzija – Rusija, 2007 m. vasaris

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 8 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

19 pav. Kiaulių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija, 2008 m. rugpjūtis

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 5 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

20 pav. Kiaulių transportavimas maršrutu Ispanija – Prancūzija – Italija, 2008 m. rugpjūčio 2 d.

Data: 2008 m. rugpjūčio 2 d.

Rūšis: kiaulės.

Maršrutas: Ispanija – Prancūzija – Italija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: 1,492 km kelių transportu.

Transportavimo laikas: apytiksliai praėjo 12 valandų, įskaitant pakrovimą, iki paskirties vietos apytiksliai liko 6-7 valandos.

Vandens sistemos: 2 ir 3 priekabos denyje kiaulės negali pasiekti girdymo įrenginių. Pirmame denyje kiaulės turi prieigą prie vandens.

Už daugelį pažeidimų skiriamos baudos.

Šiuo atveju atkreiptinas dėmesys į tai, kad minėti atvejai nėra išimtis. „Gyvūnų angelų“ atliekamų tyrimų metu dažnai pastebėtina, kad gyvūnai kenčia dėl vandens trūkumo. Galvijai, avys, ožkos turi būti girdomi praėjus 14 valandų nuo didžiausio leistino transportavimo laiko. Naminių arklinių šeimos gyvūnai, t. y. arkliai turi būti girdomi kas 8 valandas per leidžiamą 24 valandų laikotarpį. Kaip jau buvo užsiminta, vairuotojui leidžiama tai atlikti ten kur nori, todėl neįmanoma patikrinti ar gyvūnai buvo girdomi ar ne. Pastebėtina, kad dažnai girdymo įrenginiai neveikia arba

visai jų nėra. Taip pat jie nepritaikyti nenujunkytiems gyvūnams. Girdymo įrenginiai nėra tinkamai suprojektuoti ir gyvūnai tiesiog negali jų pasiekti. Jie dažnai įrengti tik vienoje transporto priemonės pusėje, todėl gyvūnams esantiems kitoje pusėje yra nepasiekiami. Pastebėtina, kad girdymo įrenginių žindukai yra pernelyg maži, jie per trumpi ir nepritaikyti atitinkamoms gyvūnų kategorijoms. Teisės aktai reikalauja, kad nenujunkytus gyvūnus, kurie dar žindomi pienu būtų po 9 valandų kelionės pagirdyti ir juos leidžiama vežti dar 9 valandas. Dažniausiai nenujunkyti gyvūnai vežami daug didesniais atstumais ir vis dėlto, neišmanoma nenujunkytus gyvūnus tinkamai pagirdyti kelių transporto priemonėje.

Trečia grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

- Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 3 straipsnyje c punkte nurodoma, kad gyvūnus leidžiama vežti arba perduoti vežti tik taip, kad jie nesusižalotų ir nepatirtų didelių kančių.
- Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo VII skyriuje nustatytos ploto normos, kurios mažiausiai turi atitikti nurodytus reikalavimus. Kaip pavyzdys pateikiamos ploto normos skiriamos naminiams arkliniams šeimos gyvūnams vežant keliais (žr. 3 lent.).

3 lentelė. Naminių arklinių šeimos gyvūnų ploto normos vežant keliais

Eilučių pavadinimų antraštė	Skiriamas plotas vienam gyvūnui
Suaugę arkliai	1,75 m ² (0,7/2,5 m)
Jauni arkliai (6 – 24 mėnesių) skiriamas plotas kelionėms iki 48 valandų	1,2 m ² (0,6/2 m)
Jauni arkliai (6 – 24 mėnesių) skiriamas plotas kelionėms virš 48 valandų	2,4 m ² (1,2/2 m)
Poniai (iki 144 cm)	1 m ² (0,6/1,8 m)
Kumeliukai (0 – 6 mėnesių)	1,4 m ² (1/1,4 m)

Šaltinis: adaptuota pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1/2005 I priedas VII skyrius

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodytas plotas vienam gyvūnui gali būti sumažintas atsižvelgiant ne tik į arklių ar ponių svorį bei ūgį, bet ir į jų fizinę būklę, oro sąlygas bei numatomą kelionės trukmę. Plotas gali kisti ne daugiau kaip 10 proc. vežant suaugusius arklius ir ponius, ir ne

daugiau kaip 20 proc. vežant jaunos arklius ir kumeliukus. Svarbu pažymėti, kad tolimų kelionių metu tik kumeliukai ir jauni arkliai turi turėti galimybę atsigulti, t. y. jei kelionė trunka daugiau kaip dvi paras, suteikiant tiek ploto kiek nurodyta pateiktoje lentelėje. Vienodo ploto dydžio nustatymas visiems suaugusiems arkliams nėra tinkamas metodas, atsižvelgiant į didelių arklių kūno matmenų svyravimus. Atsižvelgiant į tai kas nurodyta toliau darytina išvada, kad arkliams turi būti suteikta žymiai daugiau erdvės nei nurodyta pateiktoje lentelėje. „Gyvūnų Angelų“ manymu vežėjai ir veterinarai neteisingai aiškina teisės aktų nuostatas ir laikosi nuomonės, kad erdvės sumažinimas 10 proc. ar atitinkamai 20 proc. visuomet yra pateisinamas. Pastebėtina, kad minėtos nuostatos praktikoje yra sunkiai suderinamos (žr. 21-31 pav.).

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 18 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

21 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija, 2008 m. balandis

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 13 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

22 pav. **Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Prancūzija – Italija, 2007 m. liepos 25 d.**

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 13 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

23 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Prancūzija – Italija, 2007 m. liepos 25 d.

Data: 2007 m. liepos 25 d.

Rūris: arkliai.

Maršrutas: Ispanija – Prancūzija – Italija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: 2,142 km.

Transportavimo laikas: 34, 5 val.

Pastebėtos traumos: Vienam arkliui sužalota dešinė užpakalinė koja. Kitam arkliui gilios žaizdos aplink kairę akį.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 15 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

24 pav. Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 27-28 d.

Pastaba: arklių būklė po 20 valandų transportavimo.

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 77 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

25 pav. Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 27-28 d.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 16 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

26 pav. **Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 27-28 d.**

Pastaba: sukeltos traumas dėl kitų arklių mindžiojimo yra neišvengiamos.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 16 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

27 pav. **Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 27-28 d.**

Pastaba: po 20 valandų transportavimo arklys buvo rastas negyvas.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 16 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

28 pav. Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 27-28 d.

Data: 2006 m. liepos 27-28 d.

Rūšis: arkliai.

Maršrutas: Prancūzija – Italija.

Bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: 2,226 km.

Transportavimo laikas: 20 valandų.

Likęs transportavimo laikas: 10 valandų.

Pastebėtos traumos: vienas arklys nugaišęs, daug arklių su odos pažeidimais, keletas arklių trypė kitus arklius.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008 octob. P. 18 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

**29 pav. Asilų transportavimas maršrutu Rumunija – Vengrija – Slovėnija – Italija,
2008 m. rugpjūčio 21 d.**

Data: 2008 m. rugpjūčio 21 d.

Rūšis: asilai.

Maršrutas: Rumunija - Vengrija - Slovėnija – Italija.

Transportavimo laikas: 24 valandos.

Likęs transportavimo laikas: maksimaliai 8 valandos.

Gyvūnų būklė: vienas asilas guli transporto priemonėje ant grindų, po kitais gyvūnais.

Šaltinis: Animals' Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 6 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

30 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija

Pastaba: Viršytas pakrovimo tankumas, todėl arklys nebegali atsistoti.

Šaltinis: Animals' Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 7 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

31 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija

Pastaba: Maršruto plane nenurodytas sustojimo punktas, kaip to reikalauja teisės aktai.

Praktinės pasekmės:

- Gyvūnai negali atsigulti ir pailsėti.
- Negali atsistoti, kai jie atsigula po kitais gyvūnais.
- Gyvūnai sužalojami ar sutrypiami kitų arklių.
- Negali pasiekti girdymo įtaisų ar pašarų.
- Jauni gyvūnai negali atsigulti.

Ketvirta grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

● *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo I skyriaus 2 dalyje nurodyti atvejai, kai gyvūnai yra nelaikomi tinkamais vežti, t. y. jei gyvūnai yra sužaloti, turi fizinių trūkumų ar patologinių procesų požymių. Pabrėžiama, kad ypač netinkami vežti tie gyvūnai, kurie turi atvirų žaizdų ar prolapso atveju. (I priedo I skyriaus 2 dalies b punktas) Vis dėlto, 3 dalies a punkte numatoma išimtis, kad gyvūnai gali būti vežami jei jie lengvai sužaloti arba truputį sirguliuoja, ir vežimas nesukeltų jiems papildomų kančių. Pastebėtina, kad liko tokia pat nuostata su nežymiais pakeitimais (žr. 23 p.).*

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad I priedo I skyriaus „tinkamumas vežti“, nėra nuorodos į Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 3 straipsnį.

Praktinės pasekmės: Gyvūnai dažniausiai kelionę baigia negyvi. Užfiksuojama atvejų kai esant didelėms traumoms ir ligoms prieš transportavimą ir kurios atsiranda dar didesnės vežimo metu ir po jo (žr. 32- 35 pav.).

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 47 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

32 pav. Arklių transportavimas maršrutu Pietų Ispanija – Pietų Italija, 2006 m. liepos 29 d.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 14 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

33 pav. Arklių transportavimas maršrutu Rumunija – Vengrija – Slovėnija – Italija, 2008 m. rugpjūčio 3 d.

Šaltinis: Animals' Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008. P. 14 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%20transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

34 pav. Arklių transportavimas maršrutu Rumunija – Vengrija – Slovėnija – Italija, 2008 m. rugpjūčio 3 d.

Pastaba: „Gyvūnų angelų“ prašymu, vežėją kontroliuoja Italijos policija. Transporto priemonė siunčiama į netoliese esantį kontrolės postą, kuriame gyvūnai buvo iškrauti ir skubiai imtasi gydymo.

Data: 2008 m. rugpjūčio 3 d.

Rūšis: arkliai.

Maršrutas: Rumunija - Vengrija - Slovėnija – Italija.

Nurodytas bendras atstumas nuo išvykimo iki paskirties vietos: 1,200 km.

Transportavimo laikas: 14 val.

Likęs transportavimo laikas: apytiksliai 5 valandos.

Pastebėtos traumos: dviems arkliams atviros žaizdos užpakalinių kanopų srityje.

Šaltinis: Animals' Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 6 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

35 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija

Pastaba: šis arklys neturėjo būti pakrautas Ispanijoje.

Penkta grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

• Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo III skyriaus 1 dalies 1.11. punkte b papunktyje nurodoma, jeigu gyvūnus reikia pririšti, virvės, grandinės arba kitos priemonės turi būti tokios, kad gyvūnai prireikus galėtų atsigulti, pailsėti ir atsigerti.

• Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo III skyriaus 1 dalies 1.12. punkte nurodoma, kad gyvūnai prižiūrimi ir vežami atskirai nuo kitų tokiais atvejais:

- a) skirtingų rūšių gyvūnai;
- b) pastebimai besiskiriančio dydžio ar amžiaus gyvūnai;
- c) veisti skirtingai suaugę kuiliai ir eržilai;
- d) lytiškai subrendę patinai atskirai nuo patelių;
- e) raguo tieji gyvūnai atskirai nuo neraguo tųjų;
- f) priešiški vieni kitiems gyvūnai;
- g) pririšti gyvūnai atskirai nuo nepririštų.

● *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo VI skyriaus I dalies 1.6. punkte nurodoma, kad arklinių šeimos gyvūnai vežami atskiruose aptvaruose, išskyrus kumeles, kurios vežamos kartu su savo kumeliukais.*

Tyrimo metu pastebėta, kad minėtos nuostatos yra ignoruojamos. Pastebimai besiskiriančio dydžio ar amžiaus gyvūnai nebuvo vežami atskitai. Arkliai ir asilai buvo vežami ta pačia transporto priemone, kurioje nebuvo atskirti. Taip pat subrendę patinai nebuvo atskirti nuo patelių (žr. 36-43 pav.).

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 69 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

36 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija, 2006 m. rugpjūčio 3 d.

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 102 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

37 pav. Arklių transportavimas maršrutu Graikija – Italija, 2006 m. balandžio 21-22 d.

Šaltinis: Animals' Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 7 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

38 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija

Pastaba: Kumelė buvo sužeista, nes buvo pakrauta kartu su suaugusiais eržilais.

Šaltinis: Animals' Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 7 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

39 pav. Arklių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija, 2007 m. balandis

Pastaba: Arkliai transportuojami ne atskiruose garduose.

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 87 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

40 pav. Arklių transportavimas maršrutu Lenkija – Italija, 2006 m. liepos 27 d.

Pastaba: Eržilas pririštas šalia kumelės.

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 89 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

41 pav. **Arklių transportavimas maršrutu Lenkija – Italija, 2006 m. liepos 28 d.**

Pastaba: supančiojimo pasekmė, arkliui sužalotos kojos (žr. 42 pav.).

Šaltinis: Animals' Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 89 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

42 pav. **Arklių transportavimas maršrutu Lenkija – Italija, 2006 m. liepos 28 d.**

Šaltinis: Animals' Angels, Hafner Ch. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 84 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

43 pav. **Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 26 – 28 d.**

Šešta grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 I priedo VI skyriaus 3 dalies 3.1. punkte nurodomos papildomos nuostatos ilgomis kelionėms. Transporto priemonių vėdinimo sistemos turi būti taip suprojektuotos, sukonstruotos ir priežiūrimos, kad bet kuriuo kelionės metu, nesvarbu, ar transporto priemonė stovi, ar juda, jos galėtų pagal lauko temperatūrą palaikyti transporto priemonėje temperatūrų intervalą nuo 5 °C iki 30 °C visiems gyvūnams su +/- 5 °C paklaida.

Praktinės pasekmės: dažnai temperatūra kelių transporto priemonėse pasiekia daugiau kaip 35 °C karščio. Todėl būtina sumažinti leistiną temperatūrą. Gyvūnai, ypač kiaulės, kenčia nuo karščio. Transportavimo metu patirtas šiluminis stresas tampa vis rimtesne problema (žr. 44-48 pav.). Ypač tada, kai kiaulės transportuojamos iš Šiaurės Europos šalių į Pietų Europą. Karvės iš Šiaurės Europos į Afriką kurioje temperatūra yra žymiai aukštesnė.

Net jei vandens sistemos, taip pat ventiliacijos sistema yra įjungta, gyvūnai kenčia nuo aukštos temperatūros. Sumažinus šiuo metu leistiną didžiausią pakrovimo tankumą, tai galėtų padėti sumažinti problemą, tačiau ne ją išspręsti.

Karštos vasaros mėnesiai ypač daug atvejų pastebėta, kad temperatūra transporto priemonėse viršijo leistinas normas.

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 11 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

44 pav. Nacionalinis kiaulų transportavimas, Ispanija, 2008 m. liepa

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 12 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

45 pav. Galvijų transportavimas maršrutu Prancūzija – Graikija, 2003 liepa

Pastaba: temperatūra transporto priemonėje 35 °C karščio.

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 13 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

46 pav. Kiaulių šiluminis stresas transportavimo metu

Pastaba: Temperatūra transporto priemonėje 31,1 °C karščio, kiaulės kenčia nuo šiluminio streso (žr. 47-48 pav.).

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 13 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

47 pav. Kiaulės kenčia nuo šiluminio streso transportavimo metu

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 12 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

48 pav. Nacionalinis kiaulių transportavimas, Italija

Septinta grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

Nuostatos dėl pertvarų konstrukcijų, yra nurodytos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1/2005:

- 3 straipsnyje nurodoma, kad gyvūnus leidžiama vežti arba perduoti vežti tik taip, kad jie nesusižalotų ir nepatirtų didelių kančių. To paties straipsnio c punkte nurodoma, kad transporto priemonės turi būti taip suprojektuotos, pagamintos, prižiūrimos ir naudojamos, kad gyvūnai išvengtų sužalojimų bei kančių ir būtų užtikrintas jų saugumas.

- I priedo VI skyriaus I dalies 1.7. punkte nurodoma, kad transporto priemonė privalo turėti pertvaras, kad būtų galima įrengti atskirus gardus, suteikiant gyvūnams galimybę pasiekti vandenį. 1.8. punkte nurodoma, kad pertvaros turi būti taip suprojektuotos, kad jas būtų galima pastatyti įvairiose vietose, gardo dydį pritaikant prie specialių reikalavimų bei gyvūnų tipo, dydžio ir skaičiaus.

Praktinės pasekmės: netinkamai sumontuotos pertvaros, t. y. plyšiai po ir virš pertvarų, žaloja gyvūnus ir tampa lyg spąstais (žr. 49-51 pav.). Todėl yra būtinos papildomos nuostatos dėl pertvaros konstrukcijų.

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 19 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

49 pav. Avių transportavimas maršrutu Ispanija – Italija, 2008 m. rugpjūtis

Šaltinis: Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals' Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009. P. 19 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

50 pav. Veršelių transportavimas maršrutu Latvija – Nyderlandai, 2008 m. rugsėjis

Šaltinis: Animals' Angels, Hafner Ch. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007. P. 78 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05.

**51 pav. Arklių transportavimas maršrutu Prancūzija – Italija, 2006 m. liepos 28 d.
(penktadienis)**

Aštunta grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 23 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad jei kompetentinga institucija nustato, kad nesilaikoma ar nebuvo laikomasi kurios nors šio reglamento nuostatos, ji imasi arba pareikalauja už gyvūnus atsakingo asmens imtis visų būtinų veiksmų, reikalingų gyvūnų gerovei užtikrinti. Tokie veiksmai turėtų nesukelti gyvūnams nereikalingų arba papildomų kančių ir atitikti iškilusio pavojaus rimtumą. Kompetentinga institucija atitinkama tvarka padengia tokių veiksmų kaštus. 2 dalyje nurodoma, kad atsižvelgiant į kiekvieno atvejo aplinkybes, gali būti imamasi tokių veiksmų:

- a) vairuotojo arba palydovo keitimas;
- b) laikinas transporto priemonės taisymas, kad būtų išvengta tiesioginės žalos gyvūnams;
- c) siuntos ar jos dalies perkėlimas į kitą transporto priemonę;
- d) gyvūnų grąžinimas į išvykimo vietą trumpiausiu keliu arba tolesnis gyvūnų vežimas į paskirties vietą kuo trumpiausiu keliu, žiūrint kas geriausiai atitinka gyvūnų gerovės interesus;

e) gyvūnų iškrovimas ir tinkamas įkurdinimas deramai prižiūrint, kol problema bus išspręsta. Jeigu nėra kitų priemonių gyvūnų gerovei užtikrinti, jie turi būti humaniškai papjaunami arba užmigdomi.

Praktinės pasekmės: atsiradus būtinybei, iškrauti gyvūnus nepaprastais atvejais pavyzdžiui, jei gyvūnai sužaloti, buvo viršyta leistina kelionės trukmė ir t. t. Šiuo atveju yra nepaprastai sudėtinga surasti iškrovimo vietas, nes jų valstybėse narėse yra nepakankamai. Dėl to atsiranda pasekmės tokios kaip gyvūnai yra dažnai vežami į kitą pasiekiamą iškrovimo vietą per daug valandų. Todėl svarbu pažymėti, kad gyvūnai nėra dažnai iškraunami nepaisant būtinybės. Būtina, kad valstybės narės teisės normomis nustatytų iškrovimo vietas, kurias būtų galima pasiekti per 2-3 valandas.

Devinta grėsmė transportuojamų gyvūnų gerovei

• *Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 preambulėje, teigiama, kad dažna prastos gerovės priežastis yra išsilavinimo stoka. Todėl mokymas turėtų būti privalomas kiekvienam vežamus gyvūnus prižiūrinčiam asmeniui, o mokyti turėtų tik kompetetingųjų institucijų patvirtintos organizacijos. Vežamų gyvūnų gerovės sąlygos labai priklauso nuo kasdienio vežėjų elgesio. Kompetetingųjų institucijų atliekamus patikrinimus apsunkina tai, kad vežėjai gali laisvai dirbti įvairiose valstybėse narėse. Todėl vežėjai turėtų būti atsakingesni, o jų padėtis ir veikla – skaidresnė. Atsižvelgiant į ilgas keliones ši problema atsiranda dažnai ir kuri yra prieštaringa Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 tikslams.*

Kaip matyti iš LR Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2008 m. ir 2009 m. veiklos ataskaitų, didžiausiais susirūpinimas buvo išreiškiamas tam, kad gyvūnai buvo vežami nepatvirtintomis, vežamų gyvūnų apsaugos reikalavimų neatitinkančiomis transporto priemonėmis, o asmenys, lydintys gyvūnus kelionėje, nebuvo išklausę vežamų gyvūnų apsaugos mokymo kurso ir neturi žinių apie tinkamą gyvūnų vežimą.

2008 m. dažniausiai pasitaikantys pažeidimai buvo: gyvūnus vežantys asmenys nepateikė transporto priemonių atitikimo ir gyvūnų vežimą patvirtinančių dokumentų, pežeisti vežamų gyvūnų apsaugos, ženklinimo ir identifikavimo reikalavimai, pažeisti vežamiems gyvūnams skiriamo ploto reikalavimai, viršyta kelionės laiko trukmė, kelionės dokumentuose nenurodyta numatomos kelionės trukmė, gyvūnai vežami reikalavimų neatitinkančiomis transporto priemonėmis. Už gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimus 18 asmenų nubausti baudomis už 1130 litų arba vudutiniškai po 62 litus vienam pažeidėjui.

2009 m. dažniausiai pasitaikantys pažeidimai – gyvūnus vežantys asmenys nepateikė transporto priemonių atitikimo ir gyvūnų vežimą patvirtinančių dokumentų, pežeisti vežamų gyvūnų apsaugos, ženklinimo ir identifikavimo reikalavimai, pažeisti vežamiems gyvūnams skiriamo ploto reikalavimai, viršyta kelionės laiko trukmė, kelionės dokumentuose nenurodyta numatomos kelionės trukmė, gyvūnai vežami reikalavimų neatitinkančiomis transporto priemonėmis. Už gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimus 35 asmenys nubausti baudomis (2260 Lt).

Per 2010 metus nustatyti 78 gyvūnų transportavimo teisės aktų pažeidimai, 2009 m. nustatytas 91 pažeidimas. Už padarytus grubius pažeidimus, nubausta 18 asmenų 1360 Lt sumai. Dažniausiai pasitaikantys pažeidimai – netinkamai užpildytas gyvūno vežimo važtaraštis, vežėjai neturi arba ką tik pasibaigęs vežėjo leidimas, viršytas leistinas kelionės laikas vežant trumpais atstumais, ilgais atstumais vežėjai nesustoja pailsinti, pagirdyti veršelių, kitų gyvūnų, kaip nurodyta kelionės žurnale. Kai kurie vežėjai, neturėdami navigacinės sistemos įrangos. Dažnai transporto priemonės neturi atžymų apie atliktą dezinfekciją.

Tyrimas parodė, kad tai yra problemų kompleksas ir neigiamų aspektų pastebima vis daugiau, pavyzdžiui:

- 1) aukšta temperatūra;
- 2) nepakankamas vandens tiekimas;
- 3) gyvūnai kenčia nuo dehidratacijos;
- 4) perdidelis pakrovimo tankumas;
- 5) kelionės trukmės nepaisymas;
- 6) gyvūnai užstringa tarp konstrukcijų;
- 7) gyvūnai transporto priemonėje guli ant grindų po kitais gyvūnais;
- 8) gyvūnai patiria šiluminį stresą, ypač kiaulės ir arkliai;
- 9) gyvūnai judančioje transporto priemonėje neišlaiko balanso ir dažnai susižeidžia.

Pažeidimai aprašyti aukščiau, ir ypač šių pažeidimų dinamika yra prastos gyvūnų gerovės apsaugos transportavimo metu pavyzdžiai.

Šiuo atveju pažymėtina, kad išvykimo ir paskirties vietose patikrinimai yra atliekami retai, to priežastis yra veterinarijos gydytojų (inspektorių) trūkumas. Pastebėtina, kad daugelis pažeidimų atsiranda pakrovimo metu, t. y. netinkamas gyvūnų pakrovimas, netinkamos naudoti transporto priemonės, netinkamas gyvūnų atskyrimas ir t. t. Minėtų pažeidimų būtų galima išvengti nuo pat pradžių, jei veterinarijos gydytojas patikrintų ir patvirtintų kiekvieną gyvūnų išvykimo vietą. Kiti pažeidimai gali būti aptikti jeigu veterinariniai patikrinimai būtų atliekami paskirties vietose. Kaip „Gyvūnų angelai“ praktikoje pastebi, daugumai FVO yra skiriama daugybė skirtingų užduočių

kurias turi atlikti kiekvieną dieną. Todėl, dėl laiko stokos, jie dažnai nesugeba patikrinti lydimuosius dokumentus tinkamai. Dauguma valstybių narių negali sau leisti samdyti daugiau įgaliotų veterinarijos gydytojų. Taigi, yra nerealu manyti, kad ši situacija pasikeis ir, kad ateityje daugiau patikrinimų bus atliekama visoje Europoje.

„Gyvūnų angelai“ yra įsitikinę, kad veiksmingiausias būdas padidinti gyvūnų gerovės apsaugą juos transportuojant tai žymiai sumažinti kelionės laiką. Tokiu būdu būtų išvengta daugelio problemų, kurios reguliariai pasitaiko ilgo transportavimo metu, t. y. gyvūnų dehidratacijos dėl nepakankamo vandens tiekimo ir aukštos temperatūros.

Veterinariniai patikrinimai išvykimo ir paskirties vietose, turėtų būti privalomi. Pakrovimo ir iškrovimo laikas turėtų būti įtrauktas į kelionės laiko apibrėžimą, nustatant maksimalų leistiną ilgą kelionės laiką. Atsižvelgiant į pateiktus faktus, ilgų kelionių metu pasitaiko ypač sunkių ir sudėtingų problemų. Galiojantys transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai niekada nebuvo ir niekada nebus pakankamai vykdomi, nes:

1. Dėl Bendrijos teisės aktų pakeitimų gausos ir esamos painiavos, tampa sudėtinga juos veiksmingai įgyvendinti ir vykdyti.
2. Dėl veterinarijos gydytojų trūkumo praktiškai neįmanoma nuolat kontroliuoti išvykimo ir paskirties vietas.
3. ES valstybėse narėse nepakankamai yra kontrolės postų ir avarinio iškrovimo vietų, todėl negali būti užtikrinta, kad gyvūnai bus laiku iškrauti neatidėliotinais atvejais.
4. Transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktų vykdymas yra nepakankamas.
5. Transporto įmonės nėra skatinamos paklusti teisės aktų reikalavimams nes už transportuojamų gyvūnų gerovės apsaugos reikalavimų pažeidimus sankcijos yra nepakankamos.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 nuostatų trūkumų sukiamas pasekmes ir į mokslininkų rekomendacijas rekomenduojama tikslinti:

1. 3 straipsnio g punkte ir I priedo II skyriaus 1 dalies 1.2 punkte įtvirtintas nuostatas, aiškiai apibrėžiant aukščio erdvę bei atsižvelgiant į kiekvieno gyvūno matmenų svyravimus.
2. I priedo VII skyriuje nustatytas ploto normas, padidinant ir nepaliekant nuostatų sudarančių prielaidas ploto normų sumažinimui. Pavyzdžiui tokių kaip, nurodytas plotas vienam gyvūnui gali būti sumažintas atsižvelgiant ne tik į arklių ar ponių svorį bei ūgį, bet ir į jų fizinę būklę, oro sąlygas bei numatomą kelionės trukmę. Plotas gali kisti ne daugiau kaip 10 proc. vežant

suaugusius arklius ir ponius, ir ne daugiau kaip 20 proc. vežant jaunos arklius ir kumeliukus. Pabrėžiant, kad kiekvienam gyvūnui turi būti sudaryta galimybė atsigulti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vienodo ploto dydžio nustatymas visiems suaugusiems gyvūnams, ypač arkliams nėra tinkamas metodas, atsižvelgiant į didelius arklių kūno matmenų svyravimus.

3. I priedo I skyriaus 2 dalyje, aiškiai apibrėžiant gyvūnus kurie yra nelaikomi tinkamais vežti, nesudarant išimčių, tokių kurios nurodytos 3 dalyje.

4. Į I priedo I skyriaus „tinkamumas vežti“, įtraukti nuorodą į Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2005 3 straipsnį.

5. I priedo VI skyriaus 3 dalies 3.1. punkte, sumažinant leistiną temperatūrą transporto priemonėje.

6. I priedo VI skyriaus I dalies 1.7. punkte ir 1.8. punkte aiškiai nurodant, kad transporto priemonėse esančios pertvaros turi būti suprojektuotos nepaliekant tarpų.

7. Pakrovimo ir iškrovimo laikas turėtų būti įtrauktas į kelionės laiko apibrėžimą, nustatant maksimalų leistiną ilgos kelionės laiką.

8. Aiškiai apibrėžti sąvokas „naminiai arklinių šeimos gyvūnai“ ir „nenujunkyti gyvūnai“.

9. Visų gyvūnų transportavimo laikas neturėtų viršyti aštuonių valandų.

10. Atsižvelgiant į autorių skirtingus požiūrius, aiškiai apibrėžti gyvūnų gerovės sąvoką ES teisės aktuose.

Šaltinis: sudaryta pagal:

1. 1990 m. birželio 26 d. Tarybos direktyva 90/426/EEB dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, reglamentuojančių arklinių šeimos gyvūnų importą iš trečiųjų šalių ir jų judėjimą // Official Journal L. 1990, Nr. 224-42
2. 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 // Official Journal L. 2005, Nr. 3
3. LR Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2009 m. veiklos ataskaita // <http://vmvt.lt/uploads/file/2009%20m%20%20veiklos%20ataskaita-2.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-04-05
4. LR Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2010 m. veiklos ataskaita // http://vmvt.lt/uploads/file/2010%20m%20Veiklos%20ataskaita_gera.pdf; prisijungimo laikas: 2011-04-05

5. Tarptautinė gyvūnų teisių organizacija „Animals’ Angels“ // <http://www.animals-angels.de/Organisation,1096.html>; prisijungimo laikas: 2011-04-05
6. Animals’ Angels. Undue suffering during animal transports due to insufficient headroom // Frankfurt am Main, Germany, 2010 // http://www.animalsangels.org/Animal%20Transport_Insufficient%20Headroom_Animals%20Angels%20September%202010.pdf,v16_en_ORG_file_d12637_136.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
7. Revision of Council Regulation EC 1/2005: Submission by Animals’ Angels // Frankfurt am Main, Germany, 2009 // http://www.animalsangels.org/REV_BERICHT%20März%202009.pdf,v16_de_ORG_file_d12637_128.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
8. Animals’ Angels. Complication report on long distance transports of unweaned animals // Frankfurt am Main, Germany, 2008 // http://www.animalsangels.org/Compilation%20Report%20Unweaned%20Animals%202008.pdf,v10_de_ORG_file_d12637_19.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
9. Animals’ Angels. Horse transports between EU Member States and from Third Countries 2006 // Frankfurt am Main, Germany, 2007 // http://www.animalsangels.org/HorseTransports,2006,%20EU,%20Detailed%20reports.pdf,v52_de_ORG_file_d12637_70.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
10. Animals’ Angels. Summary of the enforcement deficiencies with regard to animal transport from Spain to Italy // Frankfurt am Main, Germany, 2007 // http://www.animalsangels.org/Transports%20from%20Spain%20to%20Italy_enforcement_def_Spain.pdf,v49_de_ORG_file_d12637_62.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05
11. Animals’ Angels. Animal welfare problems inherent in long – distance transports // Country of observation: Italy (2006 – 2008) // Frankfurt am Main, Germany, 2008 // http://www.animalsangels.org/AW%20problems%20inherent%20in%20long%20distance%200transports.pdf,v13_de_ORG_file_d12637_25.pdf,fileport.html; prisijungimo laikas: 2011-04-05

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ NEKOMERCINIŲ NAMINIŲ
GYVŪNĖLIŲ JUDĖJIMĄ ES IR ĮVEŽIMĄ IŠ TREČIŲJŲ ŠALIŲ, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės aktų pavadinimai
1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus ir maitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos generalinio direktoriaus įsakymai
1.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus ir maitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2010 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. B1-252/1B-460 „Dėl nekomerciniais tikslais vežamų gyvūnų augintinių įvežimo iš trečiųjų šalių vietų sąrašo ir nekomerciniais tikslais vežamų gyvūnų augintinių tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 87-4627
2.	Europos Parlamento, Europos Tarybos reglamentai ir Komisijos reglamentai
2.1.	2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Europos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų ne komerciniais tikslais vežamiems naminiams gyvūnėliams, ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 92/65/EEB // Official Journal L. 2003, Nr. 146-1 Statusas: pakeistas
2.2.	2004 m. kovo 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 592/2004 iš dalies pakeičiantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 998/2003 dėl šalių ir teritorijų sąrašų (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2004, Nr. 94/7 Statusas: pakeitimas
2.3.	2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 454/2008, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui, pratęsiant pereinamąjį laikotarpį // Official Journal L. 2008, Nr. 145/238 Statusas: pakeitimas
2.4.	2008 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1144/2008, iš dalies keičiantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 998/2003 II priedą dėl Kroatijos //

	Official Journal L. 2008, Nr. 308 Statusas: pakeitimas
2.5.	2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 219/2009 dėl kai kurių teisės aktų, kuriems galioja Sutarties 251 straipsnyje nustatyta tvarka, nuostatų, susijusių su reguliavimo procedūra su tikrinimu, suderinimo su Tarybos sprendimu 1999/468/EB - Suderinimas su reguliavimo procedūra su tikrinimu // Official Journal L. 2009, Nr. 87 Statusas: pakeitimas
2.6.	2009 m. rugsėjo 25 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 898/2009, iš dalies keičiantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 998/2003 II priede pateiktą šalių ir teritorijų sąrašą // Official Journal L. 2009, Nr. 256 Statusas: pakeitimas
2.7.	2010 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 438/2010, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 998/2003 dėl gyvūnų sveikatos reikalavimų, taikomų nekomerciniam naminių gyvūnėlių judėjimui // Official Journal L. 2010, Nr. 132 Statusas: pakeitimas

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ ŪKINĖS PASKIRTIES
GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGA, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės aktų pavadinimai
1.	Lietuvos Respublikos įstatymai
1.1.	Lietuvos Respublikos įtymas dėl Europos konvencijų gyvūnų apsaugos klausimais // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1289
2.	Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai
2.1.	1976 m. kovo 10 d. Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1293
3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
3.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2000 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 387 „Dėl Veršelių laikymo ir kiaulių laikymo taisyklių išdėstymo nauja redakcija“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 110-3562
3.2.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2001 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. 9 „Dėl Dedeklių vištų laikymo minimalių standartų ir apsaugos reikalavimų“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 3-73 Statusas: pakeistas
3.3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. 223 „Dėl ūkinės paskirties gyvūnų gerovės reikalavimų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 51-1974
3.4.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2007 m. sausio 12 d. įsakymas Nr. B1-50 „Dėl Gyvūnų gerovės reikalavimų atliekant kai kurias veterinarines procedūras patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 6-276
3.5.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2007 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. B1-497 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. B1-64 Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2001 m. sausio 5 d. įsakymo Nr. 9 pakeitimo patvirtintų Dedeklių

	vištų laikymo reikalavimų pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 62-2404
3.6.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008 m. rugsėjo 24 d. įsakymas Nr. B1-477 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2001 m. sausio 5 d. įsakymo Nr. 9 Dėl Dedeklių vištų laikymo minimalių standartų ir apsaugos reikalavimų pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 113-4323
4.	Tarybos direktyvos
4.1.	Tarybos direktyva 88/166/EEB, atitinkanti Teisingumo Teismo sprendimą byloje Nr. 131/86 (1986 m. kovo 25 d. Tarybos direktyvos 86/113/EEB, nustatančios minimalius narvelių baterijose laikomų vištų dedeklių apsaugos standartus, anuliavimas) // Official Journal L. 1988, Nr. 74-83
4.2.	1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva (91/630/EEB) nustatanti būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1991, Nr. 340-33
4.3.	1991 m. lapkričio 19 d. Tarybos direktyva 91/629/EEB nustatanti būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1991, Nr. 340-28
4.4.	1997 m. sausio 20 d. Tarybos direktyva 97/2/EB iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/629/EEB nustatančią būtiniausius veršelių apsaugos standartus // Official Journal L. 1997, Nr. 25-24
4.5.	1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/58/EB dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 1998, Nr. 221-23
4.6.	1999 m. liepos 19 d. Tarybos direktyva 1999/74/EB nustatanti minimalius dedeklių vištų apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 1999, Nr. 203-53
4.7.	2001 m. spalio 23 d. Tarybos direktyva 2001/88/EB, iš dalies pakeičianti Direktyvą 91/630/EEB, nustatančią būtiniausius kiaulių apsaugos reikalavimus // Official Journal L. 2001, Nr. 316-1

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ SKERDŽIAMŲ GYVŪNŲ
GEROVĖS APSAUGĄ, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės aktų pavadinimai
1.	Lietuvos Respublikos įstatymai
1.1.	Lietuvos Respublikos Įstatymas dėl Europos konvencijų gyvūnų apsaugos klausimais ratifikavimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1289
2.	Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai
2.1.	1979 m. gegužės 10 d. Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 40-1296
3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
3.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. 659 „Dėl skerdžiamų arba žudomų gyvūnų gerovės reikalavimų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 126-5747
3.2.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. liepos 5 d. įsakymas Nr. B1-625 „Dėl gyvūnų svaiginimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 109-4104
3.3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 31 d. įsakymas Nr. B1-453 „Dėl gyvūnų priverstinio skerdimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 87-3440 Statusas: pakeistas
3.4.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2010 m. gegužės 7 d. įsakymas Nr. B1-189 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2006 m. liepos 31 d. įsakymo Nr. B1-453 Dėl gyvūnų priverstinio skerdimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 55-2738
4.	Tarybos direktyvos
4.1.	1993 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 93/119/EB dėl gyvūnų apsaugos juos skerdžiant arba užmušant // Official Journal. L. 1993, Nr. 340-21

	Statusas: pakeistas
5.	Tarybos reglamentai
5.1.	2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97 // Official Journal L. 2005, Nr. 3

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ LAUKINIŲ GYVŪNŲ
GEROVĖS APSAUGĄ, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės aktų pavadinimai
1.	Lietuvos Respublikos Konstitucija
1.1.	Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014
2.	Lietuvos Respublikos įstatymai
2.1.	Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 5-75
2.2.	Lietuvos Respublikos įstatymas dėl migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencijos ratifikavimo // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1740
2.3.	Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2726 // Valstybės žinios. 2010, Nr. 81-4218
2.4.	Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2634
2.5.	Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas // Valstybės žinios. 1993, Nr. 63-1188; Valstybės žinios. 2001, Nr. 108-3902
3.	Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai
3.1.	1979 m. birželio 23 d. Migruojančių laukinių gyvūnų rūšių išsaugojimo konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1742
4.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai
4.1.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 276 „Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 41-1335
4.2.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 19 d. nutarimas Nr. 561 „Dėl valstybinio Baltijos jūros talasologinio draustinio įsteigimo, jo nuostatų ir ribų plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 65-2336
5.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
5.1.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gegužės 16 d. įsakymas Nr. 250/224 „Dėl laukinių gyvūnų paėmimo iš

	buveinių zoologinėms kolekcijoms sudaryti ir šių kolekcijų registravimo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 60-2478 Statusas: pakeistas
5.2.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008 m. sausio 8 d. įsakymas Nr. D1-9/B1-12 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. spalio 2 d. įsakymo Nr. 519/449 Dėl Laukinių gyvūnų laikymo nelaisvėje taisyklių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gegužės 16 d. įsakymo Nr. 250/224 pakeitimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 6-227
5.3.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2009 m. balandžio 17 d. įsakymas Nr. D1-169/B1-183 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gegužės 16 d. įsakymo Nr. 250/224 Dėl Laukinių gyvūnų paėmimo iš buveinių zoologinėms kolekcijoms sudaryti ir šių kolekcijų registravimo tvarkos patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 46-1825
5.4.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2009 m. gegužės 5 d. įsakymas Nr. D1-253/B1-200 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. spalio 2 d. įsakymo Nr. 519/449 Dėl Laukinių gyvūnų laikymo nelaisvėje taisyklių patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gegužės 16 d. įsakymo Nr. 250/ 224 pakeitimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 53-2128
6.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymai
6.1.	Lietuvos Respublikos alinkos ministro 2011 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. D1-18 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. birželio 4 d. įsakymo Nr. 298 Dėl Leidimų zoologijos sodams įkurti išdavimo ir zoologijos sodų tvarkymo ir kontrolės tvarkos patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2011, Nr. 5-172
7.	Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro, muitinės departamento prie finansų ministerijos generalinio direktoriaus ir valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
7.1.	Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro, muitinės departamento prie finansų ministerijos

	generalinio direktoriaus ir valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. D1-548/1B-625/B1-531 „Dėl 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos Reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo veiksmų plano 2008-2015 metams patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 125-4770
8.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
8.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2006 m. lapkričio 22 d. įsakymas Nr. B1-708 „Dėl Veterinarijos reikalavimų cirko gyvūnams patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 130-4943
9.	Tarybos direktyvos
9.1.	1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos // Official Journal L. 1992, Nr. 206-7 Statusas: pakeistas
9.2.	1997 m. spalio 27 d. Tarybos direktyva 97/62/EB derinanti su technikos ir mokslo pažanga Direktyvą 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos // Official Journal L. 1997, Nr. 305-42
9.3.	1999 m. kovo 29 d. Tarybos direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose // Official Journal L. 1999, Nr. 94-24
9.4.	2006 m. lapkričio 20 d. Tarybos Direktyva 2006/105/EB dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo adaptuojanti tam tikras direktyvas aplinkos srityje // Official Journal L. 2006, Nr. 363
10.	Tarybos reglamentai
10.1.	1991 m. lapkričio 4 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3254/91 draudžiantis Bendrijoje naudoti spąstus, kuriais suspaudžiamos gyvūnų galūnės, ir įvežti į Bendriją tam tikrų rūšių laukinių gyvūnų, kilusių šalyse, kur jie gaudomi minėtais spąstais arba kitais tarptautinių humaniško gyvūnų gaudymo reikalavimų neatitinkančiais būdais, kailius, odas ir iš jų pagamintas prekes // Official Journal L. 1991, Nr. 308-1
10.2.	Tarybos reglamentas 3760/92/EEC, nustatantis žvejybos ir akvakultūros sistemą Bendrijoje // Official Journal L. 1992, Nr. 389-1 Statusas: pakeistas
10.3.	1998 m. birželio 4 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1181/98, iš dalies pataisantis

	Reglamentą (EEB) Nr. 3760/92, nustatantį žvejybos ir akvakultūros sistemą Bendrijoje // Official Journal L. 1998, Nr. 164-1 Statusas: pakeitimas
10.4.	1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 1997, Nr. 61-1 Statusas: pakeistas
10.5.	2000 m. lapkričio 30 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2724/2000 iš dalies pakeičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 2000, Nr. 320-1
10.6.	2003 m. rugpjūčio 18 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1497/2003 iš dalies pakeičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 2003, Nr. 215-3
10.7.	2004 m. balandžio 28 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 834/2004 iš dalies pakeičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 2004, Nr. 127-40
10.8.	2005 m. spalio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1739/2005, nustatantis gyvūnų sveikatos reikalavimus cirko gyvūnų judėjimui tarp valstybių narių // Official Journal L. 2005, Nr. 279
10.9	2006 m. gegužės 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 865/2006, nustatantis išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą įgyvendinimo taisykles // Official Journal L. 2006, Nr.166 Statusas: pakeistas
10.10.	2008 m. vasario 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 100/2008, dėl pavyzdžių rinkinių ir tam tikrų formalumų, susijusių su prekyba laukinės faunos ir floros rūšimis , iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 865/2006, nustatantį išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97 įgyvendinimo taisykles // Official Journal L. 2008, Nr. 31
10.11.	2009 m. gegužės 14 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą // Official Journal L. 2009, Nr. 123 Statusas: pakeistas
10.12.	2009 m. gegužės 14 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 407/2009, iš dalies keičiančio Tarybos reglamentą (EB) Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos

	kontroliuojant jų prekybą, klaidų ištaisymas // Official Journal L. 2009, Nr.139 Statusas: pakeistas
--	---

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ EKSPERIMENTAMS
NAUDOJAMŲ GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGA, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės aktų pavadinimai
1.	Lietuvos Respublikos įstatymai
1.1.	Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2728
1.2.	Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos ir Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos pakeitimo protokolo ratifikavimo // Valstybės žinios. 2007, Nr. 49-1878
2.	Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai
2.1.	1986 m. kovo 18 d. Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2007, Nr. 49-1883 Statusas: pakeistas
3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
3.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008 m. gruodžio 15 d. įsakymas Nr. B1-630 „Dėl Lietuvos laboratorinių gyvūnų naudojimo etikos komisijos prie Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2008, Nr. 145-5862
3.2.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2008 m. gruodžio 18 d. įsakymas Nr. B1-639 „Dėl Gyvūnų, skirtų eksperimentiniams ir kitiems mokslo tikslams, laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“ Valstybės žinios. 2009, Nr. 8-287
4.	Tarybos direktyvos
4.1.	1986 m. lapkričio 24 d. Tarybos direktyva 86/609/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsauga, suderinimo // Official Journal L. 1986, Nr. 358-1

	Statusas: pakeistas
4.2.	2003 m. liepos 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/65/EB iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 86/609/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsauga, suderinimo // Official Journal L. 2003, Nr. 230-32 Statusas: pakeistas
4.3.	1976 m. liepos 27 d. Tarybos direktyva 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1976, Nr. 262-169 Statusas: pakeistas
4.4.	1979 m. liepos 24 d. Tarybos direktyva 79/661/EEB iš dalies pakeičianti Direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1979, Nr. 192-35
4.5.	1982 m. vasario 11 d. Komisijos direktyva 82/147/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II priedą // Official Journal L. 1982, Nr. 63-26
4.6.	1982 m. gegužės 17 d. Tarybos direktyva 82/368/EEB antrąjį kartą iš dalies pakeičianti Direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1982, Nr. 167-1
4.7.	1983 m. kovo 30 d. antroji Komisijos direktyva 83/191/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV ir V priedus // Official Journal L. 1983, Nr. 109-25
4.8.	1983 m. birželio 29 d. trečioji Komisijos direktyva 83/341/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III ir V priedus // Official Journal L. 1983, Nr. 188-15
4.9.	1983 m. rugsėjo 22 d. ketvirtoji Komisijos direktyva 83/496/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo VI priedą // Official Journal L. 1983, Nr. 275-20
4.10.	1983 m. spalio 26 d. Tarybos direktyva 83/574/EEB trečiąjį kartą iš dalies pakeičianti Direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1983, Nr. 332-38
4.11.	1984 m. liepos 18 d. penktoji Komisijos direktyva 84/415/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su

	kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV, V ir VI priedus // Official Journal L. 1984, Nr. 228-31
4.12.	1985 m. liepos 16 d. šeštoji Komisijos direktyva 85/391/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV, V ir VI priedus // Official Journal L. 1985, Nr. 224-40
4.13.	1986 m. vasario 28 d. septintoji Komisijos direktyva 86/179/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV ir V priedus // Official Journal L. 1986, Nr. 138-40
4.14.	1986 m. kovo 26 d. aštuntoji Komisijos direktyva 86/199/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, IV ir VI priedus // Official Journal L. 1986, Nr. 149-38
4.15.	1987 m. vasario 2 d. devintoji Komisijos direktyva derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, I (87/137/EEB) V, V ir VI priedus // Official Journal L. 1987, Nr. 56-20
4.16.	1988 m. kovo 2 d. dešimtoji Komisijos direktyva 88/233/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV ir VI priedus // Official Journal L. 1988, Nr. 105-11
4.17.	1988 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 88/667/EEB ketvirtąją kartą iš dalies pakeičianti Direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1988, Nr. 382-46
4.18.	1989 m. vasario 21 d. vienuoliktoji Komisijos direktyva 89/174/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV, V, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1989, Nr. 64-10
4.19.	1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/679/EEB penktąją kartą iš dalies pakeičianti Direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1989, Nr. 398-25
4.20.	1990 m. vasario 20 d. dvyliktoji Komisijos direktyva 90/121/EEB derinanti su technikos

	pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV, V ir VI priedus // Official Journal L. 1990, Nr. 71-40
4.21.	1991 m. kovo 12 d. tryliktoji Komisijos direktyva 91/184/EEB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV, V, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1991, Nr. 91-59
4.22.	1992 m. vasario 18 d. keturioliktoji Komisijos direktyva 92/8/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo III, IV, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1992, Nr. 70-23
4.23.	1992 m. spalio 21 d. penkioliktoji Komisijos direktyva 92/86/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, IV, V, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1992, Nr. 325-18
4.24.	1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyva 93/35/EEB šeštąjį kartą iš dalies pakeičianti Direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo // Official Journal L. 1993, Nr. 151-32
4.25.	1993 m. birželio 22 d. šešioliktoji Komisijos direktyva 93/47/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, V, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1993, Nr. 203-24
4.26.	1994 m. birželio 29 d. septynioliktoji Komisijos direktyva 94/32/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, V, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1994, Nr. 181-31
4.27.	1995 m. birželio 19 d. Komisijos direktyva 95/17/EB nustatanti išsamias Tarybos direktyvos 76/768/EEB taikymo taisykles, kai ženklinant kosmetikos gaminius į pateikiamą sąrašą neįtraukiama vienas ar daugiau ingredientų // Official Journal L. 1995, Nr. 140-26
4.28.	1995 m. liepos 10 d. aštuonioliktoji Komisijos direktyva 95/34/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1995, Nr.

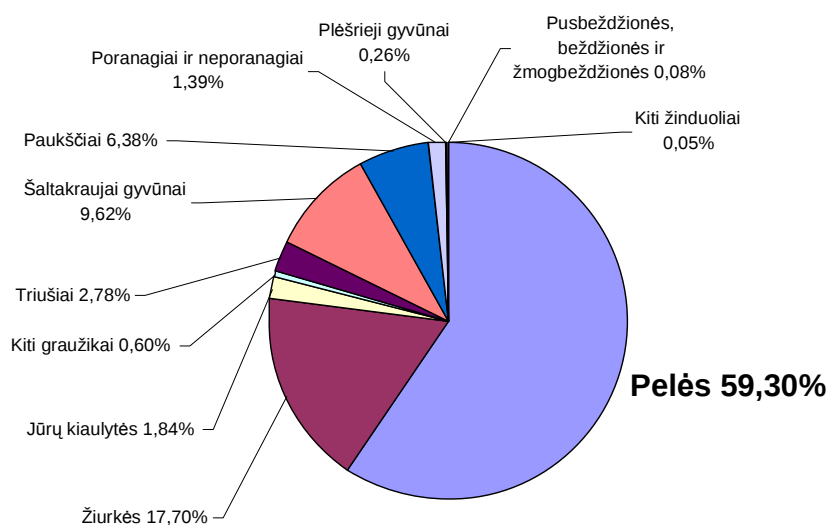
	167-19
4.29.	1996 m. birželio 25 d. devynioliktoji Komisijos direktyva 96/41/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1996, Nr. 198-36
4.30.	1997 m. liepos 14 d. dvidešimt pirmoji Komisijos direktyva 97/45/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, VI ir VII priedus (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 1997, Nr. 196-77
4.31.	1998 m. kovo 5 d. dvidešimt antroji Komisijos direktyva 98/16/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, VI ir VII priedus (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 1998, Nr. 77-44
4.32.	1998 m. rugsėjo 3 d. dvidešimt trečioji Komisijos direktyva 98/62/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, VI ir VII priedus // Official Journal L. 1998, Nr. 253-20
4.33.	2000 m. vasario 29 d. dvidešimt ketvirtoji Komisijos direktyva 2000/6/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III, VI ir VII priedus (tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2000, Nr. 56-42
4.34.	2000 m. kovo 10 d. dvidešimt penktoji Komisijos direktyva 2000/11/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II priedą // Official Journal L. 2000, Nr. 65-22
4.35.	2002 m. balandžio 15 d. dvidešimt šeštoji Komisijos direktyva 2002/34/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III ir VII priedus // Official Journal L. 2002, Nr. 102-19
4.36.	2003 sausio 6 d. Komisijos direktyva 2003/1/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II priedą (tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2003, Nr. 5-14
4.37.	2003 m. vasario 19 d. Komisijos direktyva 2003/16/EB derinanti su technikos pažanga

	Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, derinimo III priedą // Official Journal L. 2003, Nr. 46-24
4.38.	2003 vasario 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/15/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2003, Nr. 66-26
4.39.	2003 m. rugsėjo 5 d. Komisijos direktyva 2003/80/EB nustatanti Tarybos direktyvos 76/768/EEB VIIa priede pateikiamą kosmetikos produktų ilgaamžiškumo simbolį (tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2003, Nr. 224-27
4.40.	2003 m. rugsėjo 24 d. Komisijos direktyva 2003/83/EB derinanti su technikos pažanga Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiais, suderinimo II, III ir VI priedus // Official Journal L. 2003, Nr. 238-23
4.41.	2004 m. rugsėjo 7 d. Komisijos direktyva 2004/87/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB, susijusią su kosmetikos gaminiais, dėl III priedo suderinimo su technikos pažanga // Official Journal L. 2004, Nr. 287-4
4.42.	2004 m. rugsėjo 7 d. Komisijos direktyva 2004/88/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB, reglamentuojančią kosmetikos gaminius, siekiant suderinti III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2004, Nr. 287-5
4.43.	2004 m. rugsėjo 15 d. Komisijos direktyva 2004/94/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 76/768/EEB IX priedą // Official Journal L. 2004, Nr. 294-28
4.44.	2005 m. sausio 28 d. Komisijos direktyva 2005/9/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą Nr. 76/768/EEB, reglamentuojančią kosmetikos gaminius, siekiant suderinti VII priedą su technikos // Official Journal L. 2005, Nr. 27-46
4.45.	2005 m. birželio 20 d. Komisijos direktyva 2005/42/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768 EEB, reglamentuojančią kosmetikos gaminius, siekiant suderinti jos II, IV ir VI priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2005, Nr. 158-17
4.46.	2005 m. rugsėjo 9 d. Komisijos direktyva 2005/52/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą Nr. 76/768/EEB, reglamentuojančią kosmetikos gaminius, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2005, Nr. 234-9
4.47.	2005 m. lapkričio 21 d. Komisijos direktyva 2005/80/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos II ir III priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2005, Nr. 303-32
4.48.	2006 m. liepos 19 d. Komisijos direktyva 2006/65/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą

	76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos II ir III priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2006, Nr. 198-11
4.49.	2006 m. rugsėjo 29 d. Komisijos direktyva 2006/78/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos II priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2006, Nr. 271
4.50.	2007 m. sausio 29 d. Komisijos direktyva 2007/1/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos II priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2007, Nr.25
4.51.	2007 m. kovo 22 d. Komisijos direktyva 2007/17/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos III ir VI priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2007, Nr. 82
4.52.	2007 m. balandžio 17 d. Komisijos direktyva 2007/22/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos IV ir VI priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2007, Nr. 101
4.53.	2007 m. rugpjūčio 29 d. Komisijos direktyva 2007/53/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB, reglamentuojančią kosmetikos gaminius, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2007, Nr. 226
4.54.	2007 m. rugpjūčio 29 d. Komisijos direktyva 2007/54/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 76/768/EEB nuostatas, susijusias su kosmetikos gaminiais, siekiant suderinti jos II ir III priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2007, Nr. 226
4.55.	2007 m. lapkričio 22 d. Komisijos direktyva 2007/67/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2007, Nr. 305
4.56.	2008 m. vasario 15 d. Komisijos direktyva 2008/14/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2008, Nr. 42
4.57.	2008 m. balandžio 3 d. Komisijos direktyva 2008/42/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos II ir III priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2008, Nr. 93
4.58.	2008 m. rugsėjo 23 d. Komisijos direktyva 2008/88/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvos 76/768/EEB nuostatas, susijusias su kosmetikos gaminiais, siekiant suderinti jos II ir III priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2008, Nr. 256

4.59.	2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/112/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 76/768/EEB, 88/378/EEB, 1999/13/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 2000/53/EB, 2002/96/EB ir 2004/42/EB, siekiant suderinti jas su Reglamentu (EB) Nr. 1272/2008 dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo // Official Journal L. 2008, Nr. 345
4.60.	2009 m. vasario 4 d. Komisijos direktyva 2009/6/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos II ir III priedus su technikos pažanga // Official Journal L. 2009, Nr. 36
4.61.	2009 m. balandžio 16 d. Komisijos direktyva 2009/36/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2009, Nr. 98
4.62.	2009 m. spalio 9 d. Komisijos direktyva 2009/129/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB, dėl kosmetikos gaminių reglamentavimo, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2009, Nr. 267
4.63.	2009 m. spalio 28 d. Komisijos direktyva 2009/134/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 76/768/EEB, dėl kosmetikos gaminių, siekiant suderinti jos III priedą su technikos pažanga // Official Journal L. 2009, Nr. 282
4.64.	2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos // Official Journal L. 2010, Nr. 276/33
5.	Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai
5.1.	2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1223/2009 dėl kosmetikos gaminių // Official Journal L. 2009, Nr. 342
6.	Komisijos rekomendacijos
6.1.	2007 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendacija 2007/526/EB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairių (Pranešta dokumentu Nr. C(2007) 2525) (Tekstas svarbus EEE) // Official Journal L. 2007, Nr. 197

VALSTYBĖSE NARĖSE EKSPERIMENTAMS NAUDOTŲ GYVŪNŲ RŪŠYS IR BANDYMŲ TIKSLAI

Šaltinis: Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui. Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos šeštoji ataskaita SEC(2010) 1107 // COM (2010) 511. P. 4 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0511:REV1:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2011-04-10

52 pav. Valstybėse narėse naudotų gyvūnų proporcija pagal klases

2008 m. ES valstybėse narėse daugiausiai naudotos bandymams ir kitiems mokslo tikslams yra pelės kurios sudaro 59 proc. ir žiurkės 17 proc. Tuo tarpu graužikai ir triušiai sudaro daugiau kaip 80 proc. visų naudotų gyvūnų. Antroji daugiausiai naudotų gyvūnų grupė, kaip ir ankstesniais metais, yra šaltakrajai gyvūnai, t. y. – ropliai, varliagyviai ir žuvys (9,6 proc.), o po jų – paukščiai (6,3 proc.). Poranagių ir neporanagių grupė, kuriai priskiriami arkliai, asilai ir jų mišrūnai (poranagiai), taip pat kiaulės, ožkos, avys ir galvijai (neporanagiai), sudaro 1,4 proc. visų valstybėse narėse naudotų gyvūnų. Plėšrieji gyvūnai sudaro 0,3 proc, o nežmoginiai primatai – 0,08 proc. visų 2008 m. naudotų gyvūnų. Valstybės narės pateikė tokių „kitų“ kategorijai priskiriamų rūšių gyvūnų pavyzdžių:

- *Kiti graužikai*: smiltpelės, egiptiniai šokliai (*Jaculus jaculus*); šinšilos, bebrai, antžeminės voverės, žiurkėnai, pilkieji žiurkėnukai (*Cricetulus migratorius*) ir įvairių rūšių pelės.
- *Kiti plėšrieji gyvūnai*: įvairių rūšių laukiniai gyvūnai, naudoti zoologiniams ir ekologiniams tyrimams, pavyzdžiui, lapės, barsukai, ruoniai, ūdros, tamsieji šeškai.
- *Kiti žinduoliai*: šernai, šikšnosparniai ir kirstukai, lamos, kurmiai, stumbrai ir taurieji elniai.
- *Kiti paukščiai*: daugiausia putpelės (*coturnix japonica* ir *colinus virginianus*), paukštidėse veisiami įvairių rūšių paukščiai, taip pat zebriniai amadinai, kanarėlės, ilgauodegės papūgos, papūgos ir įvairių rūšių naminiai paukščiai, pavyzdžiui, vištos.

Remiantis pateiktais duomenimis:

- 14 valstybių narių pateikė 1996 m. duomenis, viena – 1997 m. duomenis.
- 14 valstybių narių pateikė 2002 m. duomenis, viena – 2001 m. duomenis.
- 24 valstybės narės pateikė 2005 m. duomenis, viena – 2004 m. duomenis.
- 27 valstybės narės pateikė 2008 m. duomenis, viena – 2007 m. duomenis.

Darytina išvada, kad graužikų ir triušių skaičius kiek pakito, bet išliko artimas 80 proc. Lyginant 1996, 2002 ir 2005 m. duomenis, naudotų šaltakraujų gyvūnų proporcija padidėjo nuo 12 iki 15 proc. 2008 m. duomenimis, šaltakraujų gyvūnų proporcija gerokai sumažėjo ir nesiekia 10 proc. Tačiau 1999 m. ši proporcija buvo dar mažesnė – 6,6 proc. Trečioji daugiausiai naudota gyvūnų grupė yra paukščiai. Panašu, kad kasmet jų naudojama vis daugiau – proporcija padidėjo nuo 4 iki 6,4 proc. Grupės, kuriai priskiriami arkliai, asilai ir jų mišrūnai (neporanagiai), taip pat kiaulės, ožkos, avys ir galvijai (poranagiai), proporcija svyruoja apie 1 proc.

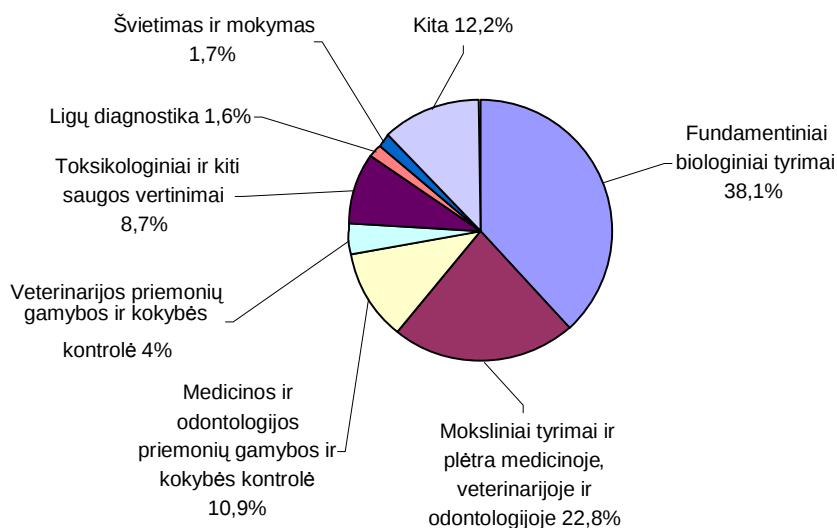
Įtraukus Bulgarijos ir Rumunijos pateiktus duomenis bendras naudotų gyvūnų skaičius nepadidėjo, atvirkščiai – bandymams panaudota 116 500 gyvūnų mažiau. Tačiau, palyginti su 2005 m. ataskaitos duomenimis, nustatyta reikšmingų tam tikrų rūšių gyvūnų naudojimo tendencijų pokyčių.

2008 m. duomenimis, gerokai daugiau naudota pelių, triušių, kiaulių ir „kitų“ paukščių – jų proporcijų pokyčiai nuo 6,6 iki 40 proc. Palyginti su 2005 m., pelių panaudota 691 842 daugiau, o tai yra 10,7 proc. visų 2005 m. panaudotų pelių. Bendras kiaulių, ožkų, pusbeždžionių ir roplių skaičius padidėjo 40–86,3 proc. Kita vertus, bendras žiurkių, jūrų kiaulyčių, „kitų“ graužikų, šunų, galvijų ir kitų žinduolių, taip pat varliagyvių ir žuvų skaičius, palyginti su ankstesnės ataskaitos duomenimis, gerokai sumažėjo. Procentais išreikštos šios proporcijos svyruoja nuo daugiau kaip 40 proc. iki apytikriai 9 proc.

Didžiausias pokytis susijęs su tendencija bandymams mažiau naudoti „kitus“ plėšriuosius gyvūnus. Tokių gyvūnų naudojama nedaug (pokytis nuo 8 711 iki 2 853 gyvūnų). Gerokai mažiau naudojama „kitų“ žinduolių kategorijai priskiriamų gyvūnų – iš viso jų sumažėjo 42,7 proc.

Daugiau buvo naudojama tų gyvūnų, kurių paprastai naudojama mažiau: šėškų (19,3 %), arklių, asilų ir jų mišrūnų (12,5 proc.), ožkų (78,9 proc.) ir roplių (65,5 proc.).

Atkreiptinas dėmesys, kad gerokai mažiau naudota plačianosių beždžionių (42,2 proc. mažiau), taip pat šunbeždžionių (9,8 proc. mažiau). Kaip ir 2002 bei 2005 m., 2008 m. bandymams ir kitiems mokslo tikslams žmogbeždžionių nenaudota.

Šaltinis: Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui. Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos šeštoji ataskaita SEC(2010) 1107 // COM (2010) 511. P. 7 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0511:REV1:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2011-04-10

53 pav. **Bandymų tikslai**

Reikšmingiausiu pokyčiu nuo 2005 m. laikytina tai, kad moksliniams tyrimams ir plėtrai medicinos, odontologijos ir veterinarijos srityse panaudotų gyvūnų skaičius gerokai sumažėjo – nuo 31 iki 22,8 proc. (t. y. nuo 3 746 028 iki 2 733 706 gyvūnų). Ypač atkreiptinas dėmesys, kad, palyginti su 2005 m. ataskaitos duomenimis, naudota net 800 000 mažiau šaltakraujų gyvūnų. Kita

vertus, fundamentiniams biologiniams tyrimams naudotų gyvūnų procentas padidėjo nuo 33 iki 38 proc. (t. y. nuo 4 035 470 iki 4 575 054 gyvūnų), o „kitiems“ tikslams – nuo 8 iki 12 proc. Pabrėžtina, kad medicinos ir veterinarijos srities fundamentiniai biologiniai tyrimai ir moksliniai tyrimai bei plėtra yra sritys, kuriose ES bandymams naudojama daugiausiai gyvūnų.

Toksikologiniams ir kitiems saugos vertinimams panaudotų gyvūnų skaičius, palyginti su ankstesnės ataskaitos duomenimis, išliko faktiškai nepakitęs ir sudaro 8,7 proc. visų ES bandymams panaudotų gyvūnų (1 042 153 gyvūnai).

Medicinos ir odontologijos produktų ir prietaisų gamybos ir kokybės kontrolei panaudota gerokai daugiau pelių ir triušių. Daugiau pelių, kiaulių ir paukščių taip pat panaudota fundamentiniams biologiniams tyrimams ir „kitiems“ bandymams. Kelios valstybės narės patvirtino, kad tendencija naudoti daugiau pelių sietina su naujomis mokslinių tyrimų galimybėmis, kurias teikia genų modifikacija. Genetiškai modifikuoti gyvūnai naudojami tiek medicinos, tiek veterinarijos tyrimuose. Daugiau gyvūnų naudota anatomijos ir vystymosi biologijos, fiziologijos, genetikos ir vėžio tyrimų sričių, taip pat imunologijos ir mikrobiologijos sričių bandymuose.

Kaip matyti iš LR Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos ES sutarta forma pateiktos ataskaitos, iš viso laboratoriniuose bandymuose naudojamų gyvūnų Lietuvoje 2008 metais buvo 5582 gyvūnai. Grauzikai sudarė 91,61 proc. visų naudotų gyvūnų, t. y. 5114 gyvūnų. Iš jų sudarė 3827 pelės, t. y. 68,56 proc., 1194 žiurkės t. y. 21,39 proc., 93 jūrų kiaulytės, t. y. 1,67 proc. Dar buvo panaudoti 199 triušiai, tai sudarė 3,56 proc.

Šaltakraujų gyvūnų, t. y. žuvų ir varliagyvių buvo panaudota 149, o tai sudarė 2,67 proc. Iš kurių 28,86 proc. buvo panaudoti moksliniams tyrimams ir plėtrai, t. y. medicinos, odontologijos ir veterinarijos produktų ir prietaisų gamybai. 71,14 proc. sudarė švietimo ir mokymo tikslams panaudoti gyvūnai.

Kiaulės sudarė 1,43 proc. visų naudotų gyvūnų, t. y. 80 gyvūnų, iš kurių 37,5 proc. buvo panaudoti moksliniams tyrimams ir plėtrai, t. y. medicinos, odontologijos ir veterinarijos produktų ir prietaisų gamybai. 62,5 proc. sudarė švietimo ir mokymo tikslams panaudoti gyvūnai. Paukščių sudarė 0,71 proc., t. y. 40 gyvūnų, iš kurių 100 proc. buvo panaudoti moksliniams tyrimams ir plėtrai, t. y. medicinos, odontologijos ir veterinarijos produktų ir prietaisų gamybai.

Pažymima, kad nei vienas gyvūnas nebuvo panaudotas pakartotinai. Nebuvo naudojami primatai. Taip pat nei vienas gyvūnas nebuvo naudojamas kosmetikos gaminių bandymams.

Šaltinis: sudaryta pagal:

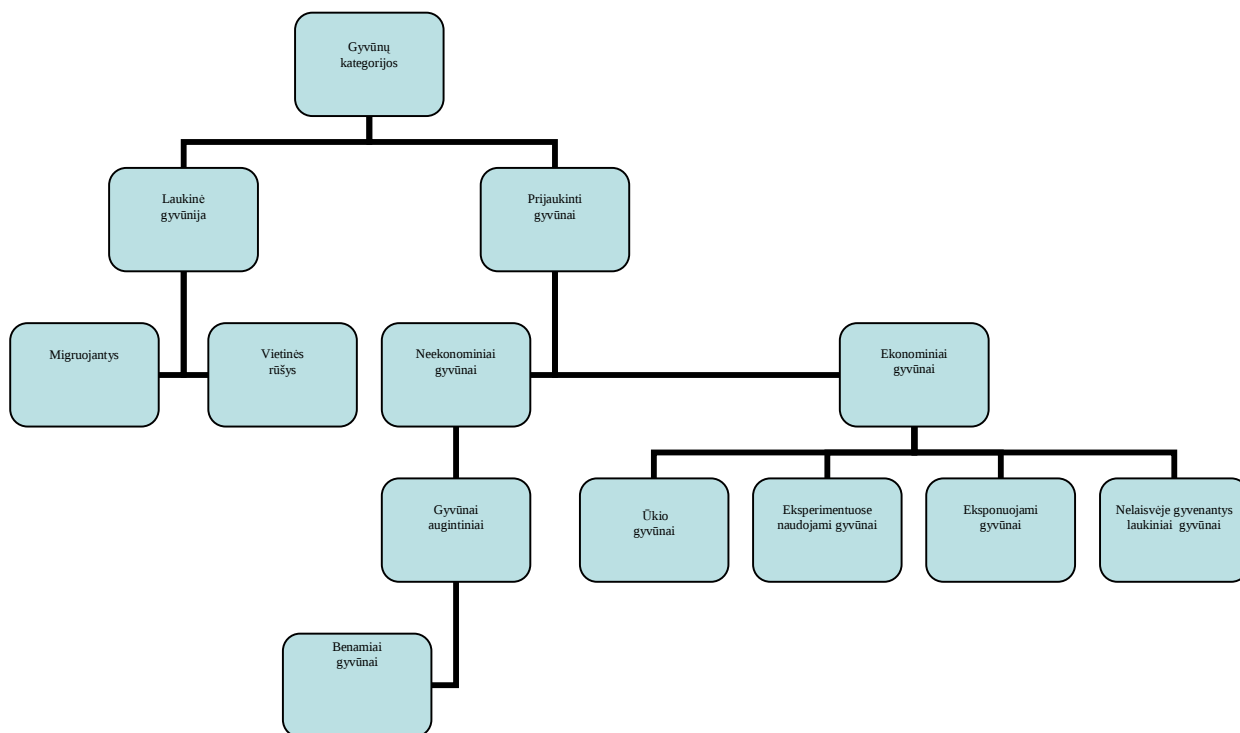
1. Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui. Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos šeštoji ataskaita SEC(2010) 1107 // COM (2010) 511 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0511:REV1:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2011-04-10
2. Commission staff working document // Accompanying document to the report from the Commission to the Council and the European Parliament // Sixth Report on the Statistics on the Number of Animals used for Experimental and other Scientific Purposes in the Member States of the European Union COM(2010) 511 // http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/pdf/sec_2010_1107.pdf; prisijungimo laikas: 2011-04-10

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ NAMUOSE LAIKOMŲ IR
BENAMIŲ GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGA, SĄRAŠAS**

Eil. Nr.	Teisės aktų pavadinimai
1.	Lietuvos Respublikos įstatymai
1.1.	Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 108-2728
1.2.	Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos konvencijos dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos ratifikavimo // Valstybės žinios. 2004-05-14, Nr. 80-2831
1.3.	Lietuvos Respublikos veterinarijos įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 2-15
2.	Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuoti tarptautiniai dokumentai
2.1.	1987 m. lapkričio 13 d. Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 80-2839
3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymai
3.1.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. kovo 12 d. įsakymas Nr. 117 „Dėl agresyvių šunų veislių sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 32-1241
3.2.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2003 m. birželio 17 d. įsakymas Nr. 1V-219/B1-548 „Dėl Agresyvių šunų paėmimo ir realizavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 62-2839
3.3.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. B1-1015 „Dėl veterinarijos reikalavimų gyvūnų globos namams patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 179-6654
3.4.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 27 d. įsakymas Nr. B1-273 „Dėl reikalavimų gyvūnų augintinių pasui patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 57-1994 Statusas: pakeistas
3.5.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2010 m.

	spalio 19 d. įsakymas Nr. B1-360 „Dėl Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2005 m. balandžio 27 d. įsakymo Nr. B1-273 Dėl Reikalavimų gyvūnų augintinių pasui patvirtinimo pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 126-6481
3.6.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2010 m. liepos 12 d. įsakymas Nr. B1-253 „Dėl Veterinarijos reikalavimų prekybai gyvūnais augintiniais patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 87-4628
3.7.	Lietuvos Respublikos Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2011 m. sausio 26 d. įsakymas Nr. B1-28 „Dėl gyvūnų augintinių ženklavimo“ // Valstybės žinios. 2011, Nr. 13-594 Statusas: įsigalioja 2011-07-01
4.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai
4.1.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo įgyvendinimo // Valstybės žinios. 1999, Nr. 28-808
5.	Savivaldybės tarybos sprendimai
5.1.	Kauno miesto savivaldybės tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. sprendimas Nr. T-622 „Dėl gyvūnų laikymo Kauno mieste“
5.2.	Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2004 m. lapkričio 25 d. sprendimas Nr. 1-408 „Dėl gyvūnų auginimo ir laikymo Klaipėdos mieste taisyklių naujos redakcijos patvirtinimo“
5.3.	Panevėžio miesto tarybos 1998 m. gegužės 28 d. sprendimas Nr. 14-12 „Dėl gyvūnų laikymo Panevėžio mieste taisyklių“
5.4.	Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2002 m. spalio 24 d. sprendimas Nr. 539 „Dėl gyvūnų laikymo Šiaulių mieste taisyklių patvirtinimo“
5.5.	Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2009 m. spalio 7 d. sprendimas Nr. 1-1251 „Dėl gyvūnų laikymo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje taisyklių patvirtinimo“

GYVŪNŲ KATEGORIJOS PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVŪNŲ GEROVĖS APSAUGOS TEISĖS AKTŲ LYGĮ

Šaltinis: adaptuota pagal Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. p. 113

55 pav. Gyvūnų kategorijos

Laukinė gyvūnija (*ferae naturae*) gyvena su minimaliu tiesioginiu žmogaus įsikišimu. Tai kategorijai gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai orientuoti į besaikio naudojimo ir nykstančių rūšių apsaugą, o ne į žiaurų elgesį. Tai reiškia, kad jie saugomi nuo rūšies išnykimo, o ne nuo žiauraus elgesio ir skausmingų procedūrų. Visi likę naminiai gyvūnai, dažniausiai yra įstatymų prieš žiaurumą objektais.

Prijaukintus gyvūnus (*domitae naturae*) galima suskirstyti į dvi grupes. Vieni yra vadinami ne ekonominiais gyvūnais, kiti ekonominiais. Neekonominiai gyvūnai tai, namuose laikomi gyvūnai, t. y. šunys ir katės. Kurie gali būti priskiriami benamių gyvūnų kategorijai, jei netenka ryšio su savininkais. Iš šių gyvūnų žmonės dažniausiai gauna emocinę, o ne ekonominę naudą.

Ekonominiai gyvūnai yra ūkio gyvūnai, kurie yra laikomi dėl žmonių gerovės, t. y. skatinant ekonomiką, siekiant mokslo pažangos ir kt. Ekonominius gyvūnus dar galima suskirstyti į keturis pogrupius:

1) ūkio gyvūnai, kurie yra naudojami mėsai, vilnai, pienui, kiaušiniams ar kitam maistui ar pluoštui gauti;

2) eksperimentuose naudojami gyvūnai, kurie yra naudojami mokslo pažangai, mokymui, švietimui;

3) eksponuojami gyvūnai yra laikomi siekiant tenkinti žmonių estetinius, auklėjimo ir mokymo poreikius;

4) nelaisvėje gyvenantys laukiniai gyvūnai kurie, namų sąlygomis laikomi arba dėl sužeidimų ar kitų priežasčių susiję su žmogumi gyvūnai.

Pažymėtina, kad vienos rūšies gyvūnas gali užimti daug skirtingų pozicijų gyvenime. Pavyzdžiui, šuo gali būti mokslinių tyrimų objektas. Prieš tapdamas mokslinių tyrimų objektu, šuo būtų buvęs saugomas kaip gyvūnas augintinis. Po to, kai šuo tampa mokslinių tyrimų objektu, jam bus suteikta apsauga kaip laboratoriniam gyvūnui. Pastebėtina, kad gyvūnų gerovės apsaugos teisės aktai paprastai yra palankesni neekonominiams gyvūnams, nei ekoniminiams gyvūnams. Tai reiškia, kad šuo turi tvirtesnę teisinę apsaugą nei višta. Bet šuo gali būti geriau apsaugotas nuo kenksmingų veiksmų, kai jis yra cirko gyvūnas, ir mažiau apsaugotas, kai jis yra mokslinių tyrimų objektas.

Šaltinis: sudaryta pagal Sankoff P., White S. Animal law in Australasia: a new dialogue. – Sydney: The Federation Press, 2009. P. 108, 113-114

ES TEISĖS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE IR PAŽEIDIMŲ DINAMIKA

Paminėtina, kad Europos Komisija įprastai ES teisės pažeidimus klasifikuoja į keturias grupes: nepranešimas apie direktyvų įgyvendinimą (angl. *non communication*), nacionalinių teisės aktų neatitiktis / nesuderinamumas su direktyvomis (angl. *non conformity*), netinkamas taikymas (angl. *bad application*) ir sutarčių bei kitų teisės aktų pažeidimas.

2010 metais buvo pradėta 18 naujų ES teisės pažeidimo procedūrų prieš Lietuvos Respubliką (palyginti su, 2009 m. – 28 procedūros; 2008 m. – 31 procedūra; 2007 m. – 35 procedūros, o 2006 m. – 33), t. y. Europos Komisija pareiškė 18 oficialių pranešimų. Taip pat 3 pažeidimo procedūros 2010 m. perėjo į antrąją, pagrįstos nuomonės stadiją. Kita vertus, iki 2010 m. pabaigos buvo nutrauktos 7 iš 2010 metais pradėtų pažeidimo procedūrų ir 14 procedūrų, pradėtų ankstesniais nei 2010 metais. Iš viso 2010 m. buvo nutraukta 21 ES teisės pažeidimo procedūra.

2011 m. sausio 1 d. Europos Komisija iš viso prieš Lietuvos Respubliką vykdė 23 pažeidimo procedūras, t. y. 23 pažeidimo procedūros buvo pradėtos ir nenutrauktos. Paminėtina, kad 2004-2010 m. prieš Lietuvą buvo pradėtos 178 pažeidimo procedūros). Iš šių 23 tebesitęsiančių pažeidimo procedūrų 15 yra Europos Komisijos oficialaus pranešimo stadijoje, 7 – pagrįstos nuomonės stadijoje ir viena teisminėje stadijoje, dėl kurios jau yra priimtas ES Teisingumo Teismo sprendimas (C-350/08). 9 tebesitęsiančios procedūros (iš jų 2 pagrįstos nuomonės stadijoje) inicijuotos dėl nenofikavimo apie direktyvų įgyvendinimą, t. y. vėlavimo priimti įgyvendinančias nacionalines priemones. 15 nenutrauktų pažeidimo procedūrų (iš jų 7 pagrįstos nuomonės stadijoje) susiję su netinkamu ES teisės perkėlimu, įgyvendinimu ar taikymu. Šie faktai rodo, kad Lietuvos institucijos sklandžiau šalina pažeidimus, susijusius su vėluojančiais įsipareigojimais perkelti ir įgyvendinti naujus ES teisės aktus. 2010 m. Europos Komisija Lietuvai nepateikė nei vieno naujo ieškinio dėl tariamo įsipareigojimų nevykdymo. Remiantis pažeidimų dinamika galime daryti išvadą, kad kasmet prieš Lietuvą pradedamų pažeidimų skaičius išlieka daugmaž pastovus (apie 30 naujų pažeidimo procedūrų kasmet), nors 2010 m. pastebėtinai žymus pažeidimų skaičiaus kritimas. 2010 m. institucijoms buvo pateiktos 137 direktyvos ir 1812 kitų ES teisės aktų (2009 m. buvo pateikta 2435, 2008 m. – 2271 ES teisės aktų). Kiekvieną iš šių ES teisės aktų atsakinga institucija per tris savaites turi įvertinti ir, jei reikalinga, parengti perkėlimo ir įgyvendinimo nacionalinėje teisėje planą bei pateikti informaciją ETD, kuris šią informaciją įvertina bei prižiūri tolimesnę ES

teisės aktų perkėlimo ir įgyvendinimo eigą. 2010 m. perkelti ir įgyvendinti 126 direktyvas buvo suplanuotos 255 nacionalinės priemonės (2009 m. dėl 181 direktyvų įgyvendinimo buvo suplanuotos 275 priemonės): 92 įstatymai, 25 LR Vyriausybės nutarimai, 138 ministrų įsakymai arba kitų valstybės institucijų vadovų ar kolegialių valdymo organų priimami teisės aktai. Nors ES reglamentai, sprendimai ir kiti ES teisės aktai taikomi tiesiogiai, tam tikrais atvejais yra būtinos jų įgyvendinimą užtikrinančios priemonės.

Pažymėtina, kad ES valstybė narė, į nacionalinę teisę perkėlus ir įgyvendinusi ES direktyvą, privalo apie tai pranešti Europos Komisijai, pateikdama atitinkamų nacionalinių teisės aktų tekstus ir kitą būtiną informaciją. Per 2010 m. turėjo būti nonifikuotos 114 ES direktyvos, t. y. tais metais turėjo būti baigtas šių direktyvų perkėlimas ir įgyvendinimas nacionalinėje teisėje. Iš jų 2010 m. gruodžio 31 dieną 78 direktyvos (68 proc.) buvo perkeltos ir įgyvendintos (2009 m. atitinkamu laikotarpiu visiškai įgyvendinta 88 proc.).

Šaltinis:

1. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2010 metų veiklos ataskaita // <http://www.etd.lt/index.php?503705799>; prisijungimo laikas: 2011-03-26.
2. Kriaučiūnas D. Europos Sąjungos teisės įgyvendinimas ir taikymas Lietuvoje // Politologija. 2007/4 (48) // <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Politologija/48/133-164.pdf>; prisijungimo laikas: 2011-01-26.